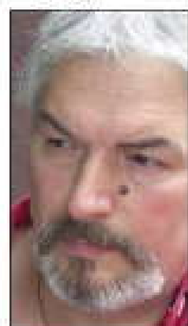
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XIV (XLIX) ■ Nr. 2 (380) ■ Februarie 2014 ■ 4 lei ■

Poetul de la pagina 7

ANDREI ZANCA

Machetărie de marmură florentină

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din actualitatea literară

«Treci pe lângă o clădire în care ştii bine că s-a adunat Elita poeziei româneşti din ultimii 50 de ani. Ştii pentru că i-ai citit, nu din zvonuri. Şi mi se pare normal să baţi la uşă: ca să saluţi, de curios ce discută ei între ei acolo, ţi-e dor de unul sau de altul, eşti trist, eşti entuziasmat de un poem, din politeţe etc. Iese portarul şi te întreabă: "- Pe cine căutaţi?" "- Pe domnul Mihai Ursachi", îi răspunzi. Îţi aprinzi o ţigară şi te plimbi prin faţa porţii. Aştepţi.»

ION MUREŞAN, ***România literară***, nr. 6/7, februarie 2014

■ *Tatăl îşi parodiază fiul*. Lucian Perţa este un poet echinoxist, optzecist. Dar el este cunoscut îndeosebi ca parodist, având rubrici în foarte multe reviste din ţară. În revista *Caiete Silvane* (108/2014) de la Zalău, Lucian Perţa îl parodiază pe însuşi Cosmin Perţa, poetul douămiist, dar şi fiu al parodistului, şi o face jucăuş-sentimental: „Aş vrea să cânt o pajişte,/Lăsată acolo, la Vişeu de Sus,/Ca toate lucrurile lăsate – vraişte,/Când la Bucureşti m-am dus.//Cârduri de prieteni şi neamuri/M-au condus la gară când am plecat,/ Căruţe cu cai albi ţinuţi în hamuri,/Până şi tata, ca niciodată, îngândurat./Cântă pajiştea de la Zănoaga, mi-a spus,/Şi de la Ciohădu, şi Hâja, neapărat,/Vei vedea că altele ca ele în lume nu-s,/ Cântă-le cât mai poţi, până la întabulat!//Lungi poeme am încercat în ani/Să scriu despre ele, dar totdeauna mi-aminteam/Cât de mulţi şoareci de câmp şi cârtiţe şi şobolani/Am întâlnit acolo, copil, când mă plimbam.//Aş vrea să cânt o pajişte acum/În care la mijloc să-mi fac o casă de vacanţă,/Dar cu preţurile de azi n-am cum - /Să strâng banii, mi-ar mai trebui o viaţă.//Zică soţia şi mama şi prietenii ce-or zice/Eu mi-am luat câte trei joburi să strâng bani/Şi umblu prin lume şi fac lecturi publice,/Că tata nu are să-mi dea decât şobolani".

■ În revista *Familia*, nr. 1/ianuarie 2014, Gheorghe Schwartz publică o proză scurtă (un fragment?!) cu titlul *Enigmele infinite*. Redăm una dintre aceste excepţionale enigme:

„*PROBLEMA CÂINILOR:*

Un câine a văzut un câine. Care a văzut un câine. Care a văzut un câine.

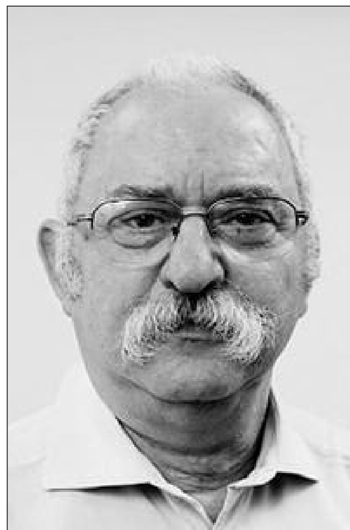
Câinele s-a întrebat câţi câini au fost de faţă. Doi, fiindcă un câine a văzut un câine, care câine l-a văzut pe el, care l-a văzut pe cel ce l-a văzut pe el? Sau mai mulţi câini, fiindcă fiecare a stat cu capul în altă parte, văzând alţi câini? Câţi? Ori poate că n-a fost decât el singur şi imaginea sa i s-a oglindit în balta din caldarâmul spart?

Un câine a văzut un câine. Care a văzut un câine. Care a văzut un câine.

Câinele s-a întrebat câţi câini au fost de faţă, dar n-a reuşit să rezolve problema pe loc. Iar după aceea n-a mai reuşit să reconstituie situaţia iniţială. De atunci, când vedeţi câini rămaşi profund pe gânduri, să ştiţi că la această problemă cugetă. Uneori, faptul că nu-i dau de căpătâi face să-şi iasă din fire şi să muşte".

■ În *România literară* nr. 5/2014, este omagiat Nicolae Breban la împlinirea vârstei rotunde de 80 de ani. Primul care-l „firitiseşte" este criticul Nicolae Manolescu, în editorial. O face după sistemul să dăm cu o mână, să luăm cu două. Iată cum începe articolul: „Nicolae Breban împlineşte la 1 februarie 80 de ani. A debutat cu *Francisca* în 1965, adică acum 49 de ani. Aparţine celei mai strălucite generaţii de prozatori postbelici, dacă nu cumva din întreaga noastră literatură modernă. Unii critici, printre care mă număr, au văzut în el liderul acestei generaţii extraordinare. Breban e romancierul prin excelenţă". Apoi, câteva cuvinte despre pendularea omului Breban între orgoliu şi modestie, ilustrate de o întâmplare din tinereţe: „…omul e un copil mare, în vanitate ca şi în modestie. Fie şi falsă, adică, jucată. Am povestit altădată cum, după ce ne-a citit câteva poezii şi a fost ridicat în slăvi de Nichita Stănescu, alt mare actor în roluri de modestie, care i-a dedicat pe loc un poem, *Tocirea*, Breban le-a rupt magnanim pe ale sale. În semn, fireşte, de recunoaştere a geniului poetului. Le-a publicat, totuşi, mai târziu". Iar e ridicat în slăvi prozatorul: „Sunt puţini romancierii a căror „pecete" pe fiecare pagină să fie atât de apăsată ca a lui Breban. Recunoaştem imediat urma leului". Dar, puţin mai jos aflăm că „Naratorul e tot timpul identificabil cu autorul, cu Breban însuşi, ale cărui maniere, gestică şi mod de exprimare le împrumută, dar, de la un punct înainte, naratorul se identifică cu personajul, oricât de mărunt sau de trivial ar fi acesta". Şi: „…i s-a reproşat lui Breban că scrie rău. Doar că nu scrie el, ci personajele sale". În concluzie: „Dacă ar fi avut un mai bun self control şi cu mai mult discernământ, Breban ar fi putut fi considerat de majoritatea criticilor un mare romancier". Să aşteptăm să vedem cum va fi văzut Breban de Manolescu la 100 de ani. După cum şi cât scrie romancierul în ultima vreme, criticul s-ar putea să-şi revizuiască părerile şi în douăzeci de ani să treacă la sistemul să-i dăm cu două mâini şi să-i luăm doar cu una!

■ În *România literară*, nr. 6/7 februarie 2014, Ion Mureşan acordă un interviu lui Gellu Dorian, cu prilejul primirii Premiului Naţional de Poezie "Mihai Eminescu" de la Botoşani. Tocmai despre acest premiu (ca şi de nominalizare) vorbeşte poetul de la Cluj, şi o face în felul lui original: "Premiul Naţional de Poezie "Mihai Eminescu" nu este, propriu-zis, un premiu. Premiile USR sunt premii profesionale. Premiul Naţional e mai degrabă o "Legitimaţie de Club". Cum să-ţi explic, Gellule! Treci pe lângă o clădire în care ştii bine că s-a adunat Elita poeziei româneşti din ultimii 50 de ani. Ştii pentru că i-ai citit, nu din zvonuri. Şi mi se pare normal să baţi la uşă: ca să saluţi, de curios ce discută ei între ei acolo, ţi-e dor de unul sau de altul, eşti trist, eşti entuziasmat de un poem, din politeţe etc. Iese portarul şi te întreabă: "- Pe cine căutaţi?" "- Pe domnul Mihai Ursachi", îi răspunzi. Îţi aprinzi o ţigară şi te plimbi prin faţa porţii. Aştepţi. Mai fumezi una. Se deschide poarta şi apare, să zicem, Mircea Ivănescu. Se uită în dreapta şi în stânga prin ochelarii lui cu lentile groase şi îţi face semn cu mâna. Te apropii, îl îmbrăţişezi şi îi spui că erai în trecere. Îţi spune că Ursachi e ocupat, momentan. Dar dacă vrei să-i vezi pe Ileana Mălăncioiu, pe Dinu Flămând, pe Cezar Ivănescu, Emil Brumaru, Şerban Foarţă, o să-i cheme, imediat. Iar dacă te invită să aştepţi în odăiţa portarului, la o cafea, înseamnă că eşti nominalizat". **(DAD)**

Gheorghe Schwartz

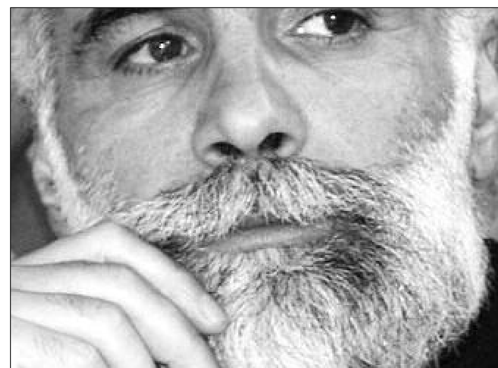

Nicolae Manolescu

Nicolae Breban

Eveniment editorial: Marian Drăghici – *Lumină, încet*

(*Tracus Arte*, 2013, colecţia *Antologia Tracus Arte*)

La sfârşitul anului abia încheiat, în colecţia *Antologia Tracus Arte*, coordonată de poetul Teodor Dună, a apărut volumul lui Marian

Drăghici *Lumină, încet*, în excelente condiţii grafice, cu copertă şi ilustraţii de Mircia Dumitrescu. Găsim aici mai toate poemele celebre ale lui Drăghici, de la *Harrum* la *Motanul faustic* sau *Lunetistul* sau *Ukulele* şi până la *Caracal Sighişoara mea*.

Reproducem un poem din antologie:

salonul refuzatului

(harrum harrum)

e seară,
mo trebăluieşte,
pune lemne pe foc.

harrum harrum tocmai trece pe drum
trăgând din ţigară ultimul fum:
„măi, unde şi-a pus şi poetul ăsta casa!"

intră în casă tuşind, înjurând fructele mării
scaieţi pe pereţi,
scuipă pe jos în aşa hal de casă.

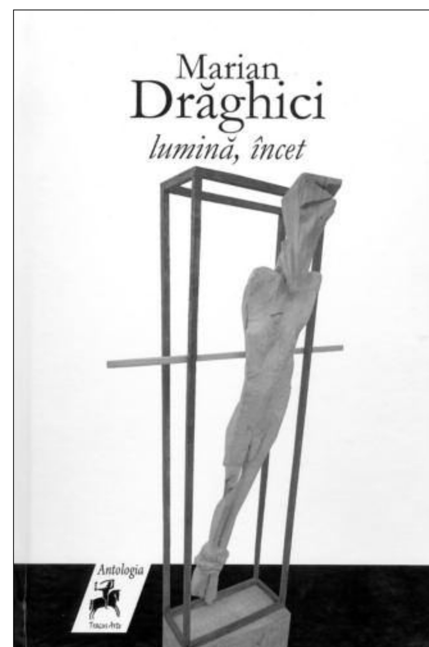
aprinde lampa priveşte pe geam şi tace.

aceeaşi seară încă mai veche acum,
aceeaşi mo trebăluieşte,
acelaşi harrum harrum tocmai trece
în rotocoale pe drum
trăgând din ţigară:
„măi, unde şi-a pus şi poetul ăsta casa!"

tuşind în fine nimereşte în casă,
înjură scaieţi pe pereţi, fructele mării
scuipă pe jos în aşa hal de casă.

aprinde lampa şi tace.

lampă metafizică, tăcere şi mai şi.

actualitate

Gheorghe Grigurcu

Panem et circenses

Dumitru Augustin Doman: *Se ştie că în anii '70-'80 cărţile (în special romanele) se publicau în zeci de mii de exemplare, ba chiar în tirajul maxim admis, de 100.000. După cum de asemenea se ştie că acum cărţile nu depăşesc 1000 de exemplare tiraj, cu excepţia unor "scriitori" ca Mihai Găinuşă, Mihaela Rădulescu sau Tudor Chirilă, care vînd zeci de mii. Găsiţi că e vorba de o criză a lecturii după 1989? Prin extensie, am putea vorbi şi de o criză a lecturii profesioniste, a retragerii din activitate a multor critici şi a lăsării locurilor goale?*

Într-adevăr, în perioada comunistă cărţile apăreau în tiraje "de masă". Stilul hiperbolic (un heirupism cantitativ) al regimului se regăsea şi-n acest domeniu, producţiile literare aliniindu-se într-un fel manifestanţilor *obligaţi* să iasă-n stradă şi să-l aclame. Dar despre ce fel de cărţi era vorba? Lăsînd la o parte traducerile din literatura universală (oprite şi acelea, prudent, la o anume limită ideologică; bunăoară, cu toată rusofilia în floare, Dostoievski sau Esenin nu erau admişi), aveam a face cu o puzderie de cărţi proaste, purtînd pecetea "realismului socialist", aservite propagandei celei mai deşănţate. Nu aveai pur şi simplu ce citi. Îmi aduc aminte că-n toţi anii mei de liceu, plus în cei de studenţie, n-au apărut decît vreo 3-4 romane demne de atenţie: **Bietul Ioanide**, **Moromeţii, Groapa.** Hai să zicem şi **Cronică de familie**, care însă din cauza tendenţionismului său grosier dădea impresia unui costum elegant purtat de un muncitor care face treburi murdare, aşadar mînjit din primul moment. Încărcate de maculatură, librăriile erau de fapt pustii. Mai interesante se prezentau anticariatele. Ceva cărţi franţuzeşti (Anatole France, Flaubert, Romain Rolland, dar şi Hermann von Keyserling, Emil Ludwig ori Ştefan Zweig în traducere) am izbutit să-mi procur din rafturile lor. O captură deosebită a reprezentat-o **Larousse**-ul în şapte tomuri groase, de la începutul secolului, cel pe care Jean-Paul Sartre îl socoteşte, în **Les mots**, a fi fost cartea de căpătîi a copilăriei sale. Din literatura noastră am izbutit să pun mîna pe cele trei volume de **Teatru** ale lui Camil Petrescu, apărute în Editura Fundaţiilor Regale, ca şi pe două cărţulii de poezie, neîndoios rarităţi, **Privelişti** de B. Fundoianu şi **Prima verba** a lui Alexandru Macedonski, debutul său la 18 ani, purtîndu-i semnătura cu pană de gîscă. Bucurii vechi, acum aidoma unor flori presate între file de carte la fel de vechi… Dar tirajele care azi ne apar fabuloase (în special, cum specificaţi, la proză) aveau şi o altă explicaţie, în afara celei de "la vedere", de natură politică. Cu cît erau mai pompate, cu atît se lăsau cu onorarii mai consistente. În primele două-trei decenii mai cu seamă ale puterii comuniste, literaţii se vedeau răsplătiţi copios pentru prestaţia lor, se subînţelegea utilă acesteia. Dar întrucît pofta vine mîncînd, cîţiva mari favoriţi ai oficialităţii doreau…onorarii cît mai mari. Deţinînd, cum ar veni, pîinea şi cuţitul, adică funcţii de conducere editorială, faptul le stătea cum nu se poate mai la îndemînă. Arghirofilia unor Petru Dumitriu şi Marin Preda era de notorietate. Se zvonea că unul din motivele pentru care cel dintîi, fost o vreme director al impozantei Edituri de Stat, deprins cu un trai "pe picior mare", straniu lăbărţat în acei ani cenuşii de indigenţă, a plecat în Vest, l-au constituit niscaiva datorii pe care nu le putea achita. Iar despre autorul **Moromeţilor** ce să zic? Decît ce mi-a relatat, cu titlu confidenţial, Florin Mugur, redactor la Editura Cartea Românească, cea mai importantă pe atunci din ţară, condusă de foarte influentul romancier. La fiecare început de an, Mihai Gafiţa, redactor şef, se apropia onctuos de Moromete, propunîndu-i reeditarea unora din romanele sale, pentru a fi trecute în "plan". Fireşte, cu un maximum de tiraj şi cu un maximum de onorariu. Iniţial, acesta juca rolul modestiei, codindu-se, însă pînă la urmă – cum altminteri? – ceda stăruinţelor slugarnicului subaltern. Ambii aveau de cîştigat…

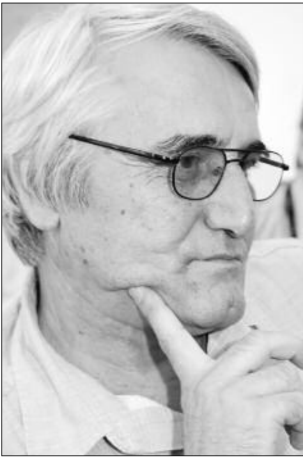
Acum tirajele cele mai generoase le au, aşa cum ştim cu toţii, titlurile literaturii de consum. Adică ale acelui tip de marfă textuală, comparabilă cu produsele obţinute pe bandă rulantă pe care le găsim în supermarketurile înţesate de public. Nu e un fenomen care ne-ar putea entuziasma, dar nici nu cred că e chiar un scandal. Nu înregistra şi interbelicul o (sub)literatură similară? Nu se bucurau pe atunci de o amplă circulaţie romanele unor Mihail Drumeş, Octav Dessila, Petre Bellu? Există şi va exista mult şi bine de-acum încolo o piaţă de desfacere pentru produsele sentimentaloid-senzaţionale, născătoare ale unui miraj specific, căci evadarea din real scontată de ele e, în fond, o prefirare a acelui real meschin, condimentat pentru a fi pe placul cititorului nepretenţios. Imperisabila literatură de consum se plasează într-un context adecvat. Filmele mediocre de la tv. (trebuie să urmărim măcar zece pelicule slabe pentru a da de una mai acătării!), divertismentul tot mai vulgar şi mai căznit (parcă sub ferula totalitară aveam mai mult spirit!) întregesc tabloul unui regres la cote totuşi mai grave decît ar fi fost de aşteptat. Liberalizarea se vădeşte cinică şi-n această privinţă. Oare de ce? Mediocraţia culturală a sporit prin circumstanţa că oamenii sînt atenţi mai mult ca oricînd la spectacolul politic. Stau cu sufletul la gură în faţa micilor ecrane pentru a-i urmări pestriţele secvenţe, cuprinzînd unduiri cotidiene, într-o tensiune ce se reîncarcă perpetuu, asemenea lecturii înfrigurate a unui roman foileton palpitant. Ca şi în speţa literaturii de duzină, e o falsă evaziune, o pseudoconsolare. Transparenţa şi larga mediatizare a politichiei (să admitem, funcţionează şi o compensaţie subiacentă faţă de secretomania mandarinilor comunişti) au transformat-o într-un spectacol nonstop. Asemenea unui bar deschis zi-noapte pentru chefliii ori numai amărîţii tuturor orelor dulce-iresponsabile ori apăsătoare. Totuşi, sub soare nu e nimic nou. *Panem et circenses,* spunea Iuvenal. Dacă pîinea se arată deficitară pe meleagurile noastre periferic europene (nu doar în sens teritorial), hai să plusăm circul. Mai dihai circul politic.

Am putea recunoaşte o criză a lecturii? Un indiciu probator ar putea fi scăderea tirajelor, o scădere drastică. Nu multe cărţi ating în zilele noastre o mie de exemplare, destule cărţi de poezie coborînd pînă la trei sute, la două sute şi chiar pînă la una sută bucăţi. Un tiraj bibliofil, am putea afirma, cu toate că ironia nu prea îşi are locul aici. Regele Carol II a tipărit poveştile porno ale lui Creangă, pentru delectarea apropiaţilor săi, în o sută de exemplare! Dar ar fi cu putinţă a nu lua în calcul stratificarea cititorilor, în categorii mult diferite, adesea etanşe, precum în SUA, paradigma noastră actuală în toate cele? Ce ar avea comun acolo faimosul băiat "deştept" de la benzinărie, care speră cu ardoare să devină miliardar, cu savantul pe o parcelă sau alta a cunoaşterii, ultraspecializat, care doreşte şi nu o dată izbuteşte să obţină Nobelul? Distanţa dintre cele două extreme e astronomică. Scriitorii se retrag şi ei în găoacea lor mirobolantă. Străini de zarva publică, de vana agitaţie a civilizaţiei occidentale ce nu-şi mai încape în tipare, încearcă a se identifica cu viziunea lor, în rest cîştigîndu-şi traiul cum dă Dumnezeu. În jur bîntuie furoarea unei mercantilizări, o mistică a banului placată pe un pragmatism defel de bun augur. Pentru care cultura înseamnă mai nimic. Cum să ne mai facem iluzii? Rezultă o simplificare, mai exact o primitivizare a vieţii, de unde cultul progresiv al vizualului. Imaginea e mai directă, mai lesnicioasă, mai "naturală" decît textul, nu-i aşa? Scrisul e un artificiu sîcîitor care merită să fie pus la punct. Dar fiinţează, se încăpăţînează a fiinţa în continuare şi o tagmă restrînsă de producători/iubitori de literatură bună. O categorie care-şi strînge rîndurile într-un gen de ezoterism ce-şi propune a salva de la înec valoarea, atît în raport cu ingerinţele unei neobarbarii a profitului material, cît şi în raport cu literatura de joasă calitate. Alarmant de abundentă şi ea. S-o spunem răspicat: creaţia reprezentativă nu e un bun al maselor. Astfel încît îşi spune acum cuvîntul, mai mult decît înainte, o salutară complicitate între creatorii autentici şi receptorii lor, ambele speţe în număr restrîns. Deoarece există o vocaţie a lecturii în simetrie cu cea a scrisului. Mi-am dat seama de ceva la care nu mă aşteptam cînd eram foarte tînăr. Întîlnim chiar aşa-zişi poeţi, frecvent cu ifose, care nu sînt capabili nici măcar a înţelege cumsecade creaţia poetică de bună calitate care le cade sub ochi. Adevărul e acesta: te naşti ori nu te naşti un bun cititor, aşa cum te naşti ori nu te naşti un bun autor. Lucru pe care de-atîtea ori, atît de regretabil, din politeţe ori din indolenţă, îl pierdem din vedere…

Să luăm în serios o criză a criticii? Răspund negativ, măcar din două pricini. Mai întîi, critica noastră nu a dezertat, nu a lăsat locuri vacante, aşa cum s-a crezut o vreme (simplă iluzie optică: pe de-o parte, era normal ca unii din slujitorii săi să dispară din scenă ori chiar din viaţă, pe de alta au apărut mereu noi oficianţi, nu o dată înzestraţi, purtaţi de naturalul flux generaţionist). În al doilea rînd, critica a devansat ispitele metodologice, care, la un moment dat, riscau a o oculta, împingînd-o într-un spaţiu al exerciţiilor formale, vidat de emoţia estetică. S-a stabilizat, după cum era normal, pe făgaşul "impresionist", lovinescian-călinescian al contactului cu viul operei, al propriului elan creator, neconstrîns de tipare extranee. Dar, atenţie! Există, după cum am arătat, suficiente condiţii ale unui "divorţ" între creaţia contemporană care contează şi masa publicului. Drept care critica e şi ea retrasă într-o nişă a condiţiei proprii, iar publicul, antrenat în tot mai mare măsură pe o cale a literaturii *kitsch,* a *entertainment*-ului facil, o ignoră. De unde iminenţa disocierii şi-n această privinţă. Privind-o convenţional-didactic, instanţa critică dă impresia a avea drept misiune medierea relaţiei dintre creator şi cititor. De-a fi un inel între creaţie şi public, în pofida defecţiunii factorului secund, pe care se cade a-l îndrepta, a-l "drege" meşteşugăreşte dacă e nevoie. Dar plecînd de la textul ce-i alcătuieşte obiectul, critica îşi îndreaptă şira spinării. Capătă independenţă. E inadecvat a încerca s-o tratezi drept o biată slujnică a creaţiei, întrucît devine o creaţie în sine, o lume în lume, paralelă cu opera, însă cu atributele unui organism aparte. Aidoma unui prunc care, pornind din pîntecele matern, există prin fiinţa sa. E. Lovinescu *dixit*: "Critica mai nouă este în bună parte străbătută de un adevărat suflu de comprehensiune simpatetică într-o construcţie personală; criticii de categoria aceasta nu sînt esteticieni, adică teoreticieni, ci artişti ei înşişi prin facultatea intuiţiei, prin sensibilitatea şi prin darul expresiei artistice". Se poate mai limpede? N-avem niciun motiv de-a înţelege azi critica altfel decît patronul Sburătorului o înţelegea ieri: o virtute şi o servitute (faţă de ea însăşi), avînd dramatismul creaţiei.

Am putea recunoaşte o criză a lecturii? Un indiciu probator ar putea fi scăderea tirajelor, o scădere drastică. Nu multe cărţi ating în zilele noastre o mie de exemplare, destule cărţi de poezie coborînd pînă la trei sute, la două sute şi chiar pînă la una sută bucăţi. Un tiraj bibliofil, am putea afirma, cu toate că ironia nu prea îşi are locul aici.

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Penumbra realului

...Virgil Todeasă afirmă un gen de poetică a discreţiei pe traiectul contragerii evenimentului existenţial sau a faptului cotidian în discurs. Îşi delimitează astfel universul liric prin aglutinarea de imagini stilizate şi notaţii fruste recuperate veridic din amintire...

Precum alţi optzecişti cu destinul întârziat din cunoscute pricini înainte de 1989, un poet din ţinutul Alba Iuliei,Virgil Todeasă, trece pragul editorial abia în 1993, cu placheta *Uşa ascunsă.* A recuperat, însă, cu echilibru, în anii următori din sertarul cu manuscrise, publicând o serie de volume, e drept, numai la edituri provinciale: *Umbre* (1994), *Priveşte-mă, Doamne!* (2000), *Stare de zbor* (2002), *Poezii* (2009) şi *Discurs de trecere* (2011). Se pare că poetul, retopind vârstele creaţiei, şi-a limpezit discursul pe măsură ce a ieşit din perimetrul restrâns, fără ecouri, al editurilor de nişă. Astfel că volumul din urmă, publicat la editura unui poet congener, cu pricepere la poezie, Mircea Petean, şi prefaţat de alt poet de excepţie, Aurel Pantea, marchează evoluţia lui Todeasă spre delimitarea timbrului personal, chiar dacă se mai păstrează naivităţi de articulaţie poetică sau alunecări spre maniere inadecvate. În afara secvenţelor ale căror titluri indică temele predilecte (*Sub semnul cuvântului, Sinele şi sosia, Singurătăţile, Ştirile nopţii, Natură vie, Epopeea durerii* ş.a.), aş reţine din *Discurs de trecere* şi un portret robot al *Poetului* misionar, ca ars poetica implicită şi atemporală (din poemul omonim): „Toţi ştiu,/ Numai poetul spune!// El nu minte,/ Nu trădează,/ Nu te părăseşte -/ Doar pleacă să spună.// Ca o himeră cu gheare tăioase/ Găseşte seminţele harului,/ Scobind sacul cu fructele/ Lumii acesteia.// Nu este câine de vameş,/ El vede cu orbii/ Şi n-are culcuşul acasă.// Cultivat fiind,/ Nu hăpăie seara la masă// Şi mai ales/ Nu cârteşte,/ Poetul vă spune!”

În recentul volum, *Surâsurile realului* (Ed. Brumar, 2013, cu prefaţa aceluiaşi congener consacrat, Aurel Pantea), Virgil Todeasă afirmă un gen de poetică a discreţiei pe traiectul contragerii evenimentului existenţial sau a faptului cotidian în discurs. Îşi delimitează astfel universul liric prin aglutinarea de imagini stilizate şi notaţii fruste recuperate veridic din amintire, întrucât memoria afectivă conlucrează cu privirea iscoditoare, uşor detaşată de obiectul contemplaţiei. Lirismul este nutrit din amestecul de impresii şi senzaţii evanescente, în regimul evocării haşurate nostalgic care acordă trecutului atribute de prezent etern. Pe bună dreptate afirmă Ion Pop (pe coperta a IV-a) că îmbinarea stărilor de spirit cu elementele de peisaj se produce într-un registru al relativizării „momentelor din spectacolul vieţii cotidiene”, fiindcă poetul „nu se predă niciodată efuziunilor sentimentale, considerând circumstanţele ce i se par grăitoare cu un ochi rezervat, deschis uneori spre lume cu sclipiri ironice”. În fond, reprezentările lumii sunt filtrate introspectiv în asemenea grad figurativ – cu riscul greu de evitat al încifrării până la limita obscurităţii – încât devin veritabile embleme ale realului în ipostaze dramatice. Precum în *Ţipătul, tânguire*, cu reprezentarea ritualului funebru sub obsesia morţii: „mortul, ţinând încă frâiele calului său/ ca o pasăre adormită pe coarnele plugului// bocitoarele în negru şi alb privesc mute/ ochii de piatră// în liniştea satului/ se aude cum scârţâie moartea,// nebuna vine călare pe bicicleta făcută/ din spinii uscaţi de seceta verii”. Rareori se apelează la recursul realist în poeme de tonalitate ironică, inadecvate discursului echilibrat: *Ţac-pac* („Azi tot rromul are mobil…”) sau *Ode* („Coada sirenei a crescut în comunism/ iar sirena cânta atunci/ imne de-a proasta”).

O serie de leitmotive contribuie la omogenizarea discursului poetic consolidat pe temeiul fragmentelor disparate: timpul/orologiul, pomul cunoaşterii, destinul/orbul, deşertul, singurătatea, tristeţea existenţială, căutarea sinelui şi regăsirea de sine, lumina, ruga la Dumnezeu. Pregnant devine, însă, motivul ordonator al *penumbrei*: „unde se topeşte timpul,/ în atelierul său// pe care nu-l poţi vizita nici ziua,/ nici noaptea// spaţiul care nu este// încercarea de a face ceva/ de nu-ţi iese nimic// pe tărâmul acela nici caii n-asudă/ în fuga nebună// acolo-i doar timpul ascuns după pom,/ în penumbră” (*Penumbra, pomul*); sau: „în imaginea mea ancestrală/ este întotdeauna un pom şi deşertul înconjurător// nu ştiu unde mă aflu niciodată,/ timpul pentru mine este o penumbră” (*Pomul şi deşertul*). Tatonând clar-obscurul cotidian, poetul caută să capteze „forma şi iluzia penumbrei”, cum enunţă în poemul *Târgul de artă*, captivat de frumuseţea detaliului şi a naturii, în genere, pe care o poate şi reinventa („în toată viaţa asta a mea umilă, subterană/ am văzut numai pomi desfrunziţi// din închipuire construiesc frunze cu omizile lor cu tot// eu inventez verdele!”). El vrea să aproximeze – cu o formulă a lui Blaga – *subtonul de melancolie* al expunerii dramei umane derivând din conştiinţa efemerului.

Dealtfel, Virgil Todeasă apare şcolit în atelierul liricii misterului a lui Lucian Blaga, mai ales cel din exerciţiul aforistic al *Pietre*-lor *pentru templul meu*. (Deloc întâmplător a fost distins cu Premiul Festivalului internaţional Lucian Blaga în 2004). În efortul de esenţializare a lirismului prin metaforism, poetul din Blaj înclină spre definiţiile lirice concepute ca modalităţi de aclimatizare a haiku-ului. Din mulţimea enunţurilor definitorii – nu toate reuşite, unele pur ludice ori superficiale – se desprind prin încărcătura metaforică: „Oul ca înfiinţare şi nu cuibul facerii” (*Misterul*); „pleavă/ în mijlocul oraşului/ pe vreme de ploaie (*Pustiu*); „secunda ascunsă/ în penumbra/ stâlpului de cale ferată” (*Amiaza*); „când se roagă,/ devine străveziu ca un abur/ intră în forma unui ou,/ se circumscrie (*Transfigurare*); „maşinile pot trăi îndelungat/ ele n-au suflet/ ca o piesă stricată inima mea/ se strânge cu sârmuliţe de cupru” (*Resemnare*); „nepăsătoarele păsări/ ciugulesc grâul aruncat/ de o mână albastră” (*Zările*); „în oglinda cerului/ păpădii cu umbrele/ plutind peste aerul verii” (*Balerine*); „gâtul subţire se-ntinde după găleată,/ îi freamătă nările// firicelele argintii ating botul mânzului// apa-l copleşeşte,/ strănută…(*Nostalgie*); „în marea ei viteză, în curbă,/ gazela/ îşi arată gâtul leului ultima dată// în ochii lui,/ ca-ntr-o oglindă se vede lacrima gazelei// este lacrima care-l orbeşte” (*Lacrima*); „spaţiile închise/ pot fi ocupate numai de mine// vieţuieşte acolo într-un loc rezervat/ regele orb -/ absurdul, microscopul lipsit de privire” (*Microscopul*).

Expresivitatea *discursului de trecere* – astfel numit altădată – decurge, în mare măsură, din impregnarea lui cu numeroase corespondenţe simbolice. Pe coordonatele procesului analogic al metaforizării, laboratorul poetului scoate la iveală o serie eclatantă de sinestezii, de genul: „în liniştea satului/ se aude cum scârţâie moartea”; „cântecul sacadat al luntraşilor/ loveşte orele sălbatic”; groparul găseşte soarele/ hibernând ca un viezure/ pe fundul gropii”; „ ca un burghiu în flăcări…/ prin mijlocul turbionului…// pasărea-fulger/ luminează pământul tălpilor mele”; „sunetul pur este făcut din tristeţe/ şi vine călare pe valuri de clarinet alb”; „descopăr că apa însăşi este linia perfectă/ care se mulează pe jur-împrejurul meu şi mă cuprinde/ când sunt abur când sunt eu…” etc. Sublimarea la care aspiră poetul este generată în regim de *Introspecţie*, cum se intitulează un poem definitoriu: „în palmele mele stă cartea deschisă// îmi privesc capul pictat/ cu broboană de sânge,/ prelinsă// văd avionul ca un fluture alb -/ enigmaticele lui aripi uitate pe cer,/ răsturnate perfect în palma-mi retină// argintul din mine se mişcă, parcă învie// în palmele mele stă cartea deschisă,/ se ştie”.

Volum rotund sub toate aspectele, *Surâsurile realului* reprezintă pragul cucerit al maturităţii lui Virgil Todeasă, poet din stirpea contemplativilor care ştie să transforme starea de reverie în rostire rafinată prin aportul metaforei revelatoare, cu rare alunecări în ermetism gratuit.

Nicoprea

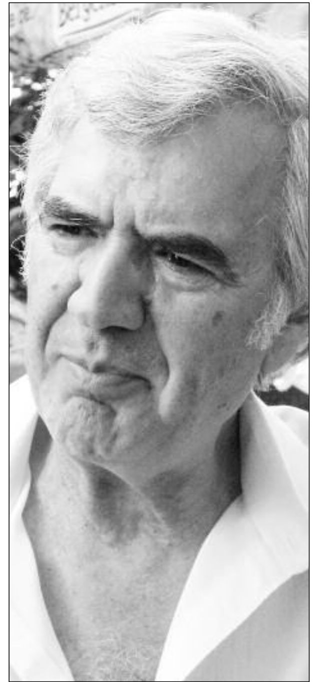
Breviar - Uniunea Scriitorilor

Comitetul Director al Filialei Piteşti a U.S.R. anunţă scriitorii interesaţi că termenul limită pentru depunerea dosarelor de intrare/titularizare în Uniunea Scriitorilor din România, la sediul filialei, este 14 martie 2014. Dosarele vor conţine două formulare tipizate (cerere, fişa candidatului), cel puţin două cronici literare pentru fiecare dintre cele trei cărţi prevăzute de Statutul U.S.R. în xerocopii, precum şi cărţile candidaţilor. Cronicile pentru fiecare volum publicat, trebuie să fie semnate de critici literari de valoare recunoscută pe plan naţional şi să fie publicate în reviste literare prestigioase (de preferinţă, revistele editate de U.S.R.) Comitetul Director al U.S.R. va vota anual lista revistelor ce vor conta în evaluarea dosarelor de candidatură şi va face publică această listă pe pagina web a U.S.R. şi a Filialelor.

Sunt invitaţi să-şi refacă dosarele, conform noilor cerinţe, şi următorii membri stagiari ai Filialei Piteşti: Liliana Rus, Costin Tănăsescu, Allora Albulescu, Aurel Udeanu, Ioan Viştea, Valentin Predescu, Cristian Meleşteu, Gabriel Cazan. Comitetul Filialei va înainte spre Comisia de Validare, care se va întruni la Bucureşti în luna aprilie, numai dosarele care corespund stipulărilor Statutului din 2013.

Pe lista provizorie a revistelor care vor conta pentru primirea în Uniunea Scriitorilor se află: *România literară, Viaţa Românească, Luceafărul de dimineaţă, Apostrof, Helikon, Steaua, Convorbiri Literare, Orizont, Ramuri, Vatra, Euphorion; Acolada, Antares, Arca, Argeş, Ateneu, Bucureştiul cultural, Conta, Contrafort, Cultura, Dilema veche, Discobolul, Familia, Hyperion, Korunk, Lato, Observator cultural, Poesis, Poezia, Revista 22, Secolul XXI.*

Radu Cange

Moto:
Poeme, sub formă de sonete,
pentru minţile clare,
pentru minţile bete.

Risipă

O, cât te-am aşteptat, sfântă zăpadă –
Eşti puritatea neînchipuită;
Iar fulgii tăi, ce-ntârziau să cadă,
Mi te-ntrupau la fel ca pe-o iubită.

În vis, tot mai trăgeam câte-o ochiadă
La haina ta, de Creator sfinţită,
Şi tot speram ca nimeni să nu vadă,
Un dor ce amintea de vreo iubită.

Copilăria-mi potopeai cu linul
Căderii tale pe obraji, pe trup;
Mă-nviorai, odată cu seninul
Ce suie mierea galbenă în stup.

Pe câmpuri, astăzi, te întreci cu firea,
Şi-ţi risipeşti, din plin, nemărginirea.

Elegie

Un cal e ca o viaţă în galop,
E un alt fel de a pătrunde vântul
Sau de-a culege clipe, strop de strop,
Pentru a măsura întreg pamântul.

Aşa-i şi firea noastră, - tot o fugă,
De-a face tot şi fără de măsură,
La fel ca mânzul ce loveşte-n glugă
Inconştient, cu botul, fără ură.

Şi ne dezmeticim, când total este
O flacără ce-ncepe să se stingă,
E ca sfârşitu-acela de poveste,
Când, dintr-odată, a-ncetat să ningă.

Aştepţi pustiu, aştepţi să vină cartea
De vizită ce ţi-o trimite moartea.

Ţi-aduci aminte

Ispita mă urăşte şi acum,
I-am rezistat cu greu, orice s-ar spune,
Sunt om ca orice om, nu o minune,
M-am mai pierdut în ceaţă şi în fum.

Din asta n-am făcut o meserie,
N-am mers, tenace, spre destrăbălare,
Că sunt un ins şi eu, ca orişicare;
Şi avionul tot mai intră-n vrie.

Şi pomul înfloreşte si dă roade,
Trăieşte falnic, dar se şi usucă;
Şi omul are câte-un gând de ducă…
Câte-o iubire şi pe el îl roade.

Dar ca să scapi din asta, să şi crezi,
Ţi-aduci aminte şi ingenunchiezi.

Şi scriu

Mă-ntorc mereu, mereu la începuturi,
E-un cerc perfect care mă ameţeşte;
O, artă blondă, tu mereu te scuturi,
Tu vii şi pleci şi numai pe hoţeşte.

Mă pierzi, parşiv, în vechile săruturi
Şi-ţi par copil şi-ţi par adolescent,
Îmi umpli ochii, sufletul cu fluturi,
În valul ce mă ameţeşte, lent.

Dar eu te iert, şi vreau ca să te văd
Şi-mi place sărutarea-ţi diafană
Ce-i adiere, unde se întrevăd
Lumini şi umbre şi o veche rană
A poeziei care nu mă lasă.
Şi scriu, nebun, dar vouă ce vă pasă.

Şi niciodată

Un scamator spiritual să fiu,
Cu-o mână, de pe cer, s-adun la stele
Şi să le împart la toţi, din tată-n fiu;
Lumini să fie – poţi să calci pe ele.

Atunci, s-ar lumina întreg pământul,
Va fi lumină până şi în grote,
Nu că aş vrea, acum, să fac pe sfântul;
S-ar minuna şi firile bigote.

Lumină din lumină-aş împărţi
Celor care nu cred în poezie;
Şi ce mai poţi din toate a râvni? –
Luaţi de-aici, ofranda mea să fie.

Voi împărţi lumină printre fii
Şi niciodată nu voi amurgi.

Tânăr

Eram zănatic, vesel în beţie,
Nu-mi ajungeau nici vodca şi nici vinul.
Mă întâlneam cu vreo melancolie;
Nu-ntrezăream lumina şi nici chinul

Unei şederi mai îndelungi; mlădie
Din gură îmi sorbea, cumva pelinul
Şi dispărea, dar se-ntorcea, zurlie
Şi iar îmi potrivea pe mine chinul.

Era o joacă dulce-amăruie,
Un clocot leneş de-a ne-mbrăţişa;
Şi o simţeam cum urcă şi cum suie,
Să vadă-n piept de-mi sare inima.

Şi o prindeam şi o scăpam din braţe.
Îmi rămâneau privirile ei, hoaţe.

Vârsta

Nu mai aud, nici bine nu mai văd,
Oasele îmi trosnesc ca nişte vreascuri;
Nu vreau să-mi fie frică, nu-i prăpăd,
Nu sunt strivit de nimeni, ca de teascuri.

Ma bate-un gând, zănatic ca un plod,
Ce nu are astâmpăr, şi nici stare;
La vârsta mea, încă o zi înnod,
Şi n-am să cad nicicând în disperare.

Mai scriu un rând şi mai citesc un vis,
Mai ud o floare,-o albă orhidee.
Şi mi-am promis mereu, nu mi-am promis…
Mai uit, ca Tolstoi, încă o idee.

De un mileniu scriu, aicea, Doamne!
M-au năpădit vreo şaptezeci de toamne.

Bacoviană
- exerciţiu -

Luminile oraşului sunt terne,
Aici, se pare, totul a murit,
Doar oamenii ascunşi, ca-n vechi caverne,
Există în oraşul ipocrit.

Bacovia se plimbă printre case,-
E o stafie care n-a murit;
El a venit, dar parcă iar plecase,
Doar eu zac în oraşul ipocrit.

Se plimbă o părere, nu-i părere…
În voaluri negre se desfată, blând.
Doar streşinile, parcă în cădere,
Din ceruri somnolează, picurând

Aceeaşi atmosferă ce mă cere;
Doar timpul pare alb şi în cădere.

Că nu mai ştiu

Mai am puţin şi-am să mă ramolesc.
Trăiesc din amintiri, ca orişicare.
La ora trei din noapte mă trezesc,
Mă tot întorc şi parcă nu am stare.

Prind prima rază din lumina zilei,
Mai răsfoiesc o carte, un destin,
Mai scot, sfios, ca din cutia milei,
Un lucru bun sau poate un festin.

Mai picură obsesia, regretul
Că am uitat un vers, un aforism,
Că poeziei i-am uitat secretul,
Că nu mai ştiu ce-nseamnă stoicism.

Mai sper ceva, dar sigur nu mai sper;
Zăresc cocorii tremurând pe cer.

Tot învăţ

Cum să-nceteze inima să-mi bată,
Cum să-nceteze versul ce mi-l cânt?
Va răzbătea, din firea-mi zbuciumata,
Şi dincolo de viaţă, de mormânt.

Aşa gândeam, în Ziua luminată,
Când mă simţeam şi păcătos şi sfânt.
Dar ce făceam, în lumea blestemată
De plictiseală şi de necuvânt?

Credeam, ca orice individ tenace,
Că înfirip un vers, un legământ,
Că timpul trece, chiar şi dacă tace
Şi dincolo de viaţă, de mormânt.

Căci dacă sper, nu am să fiu înfrânt
Şi-nvăţ, durerea, singur să o-nfrunt.

De fapt, nu dau nimic

Mă încăpăţânez, şi azi trăiesc
Prin poezia ce v-am dat-o vouă;
V-aduc în dar, nu chinul omenesc,
Ci, puritatea prefăcută-n rouă.

Vă dau, de fapt, doar ploaie care plouă,
Şi-un vis ce l-aţi primit, dumnezeiesc
Şi voi, ca orişicare fir de rouă,
Şi mulţumirea că trăiţi, firesc.

Altfel, vă spun, nu-i nici un sacrificiu,
Că las o urmă,-o rimă, un destin;-
Doar pentru moarte este un deliciu
Şi în eternitate, un festin.

De fapt, nu dau nimic, că sunt zgârcit
Şi joc pe sârmă, ca un ipocrit.

Să pleci

Să mori în primăvară, când pământul
E năpădit de iarbă şi de flori,
Poate cât încă-ţi bate-n plete vîntul
Şi dragostea îţi dă fiori.

Sau şi mai bine,- atunci când o vrea Sfântul,
Învăluit în taină şi culori,
Dar să nu pleci, în vis, decât cu gândul;
Poţi să dispari în toamnă, uneori.

Să mori de dor, cu părul cenuşiu
Sau negru-corb, contează mai puţin;
Ori chiar albastru sau liliachiu;
Să mori de dor, încet, să mori de chin.

Să nu dispari, atâta cât trăieşti,
De vrei, doar într-un parc din Bucureşti.

Mai scriu un rând şi mai citesc un vis,

Mai ud o floare,-o albă orhidee.

Şi mi-am promis mereu, nu mi-am promis…

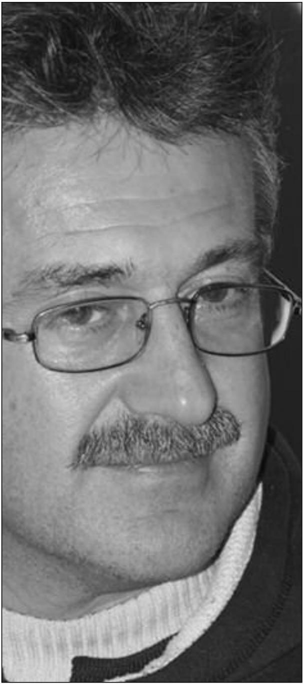
Mai uit, ca Tolstoi, încă o idee.

De un mileniu scriu, aicea, Doamne!

M-au năpădit vreo şaptezeci de toamne.

poesis

Nicolae Ionescu

Nu mai vreau

Nu mai vreau
Aceste picioare.
Vreau altele noi…
Cu cele vechi am frământat
Prea multe noroaie,
Şi le-am rănit
În prea mulţi spini…
Nu mai vreau
Nici aceleaşi mâini !
Cu cele vechi am ţinut
Şi coarnele plugului şi condeiul,
Şi de prea multe ori ele s-au strâns
În pumn gata să lovească…
Nu mai vreau
Aceste aripi…
Sunt pătate şi zdrenţuite
De răsuflarea îngerilor,
Aprinsă sub ele
Din jarul florilor de măr…
Doar inima,
Doar pe ea o vreau aceeaşi,
Pentru că niciodată
N-o să se poată umple îndeajuns
Cu oceanele iubirii mele
Pentru tine…

Azi-noapte am scris o carte…
O carte cu file de rouă…
Şi într-un târziu, în dimineaţă,
Când soarele s-a aprins după dealuri,
Cartea de rouă ţi-a mângâiat,
Pentru o clipă doar,
Călcâiul…

Zâmbetul Medusei

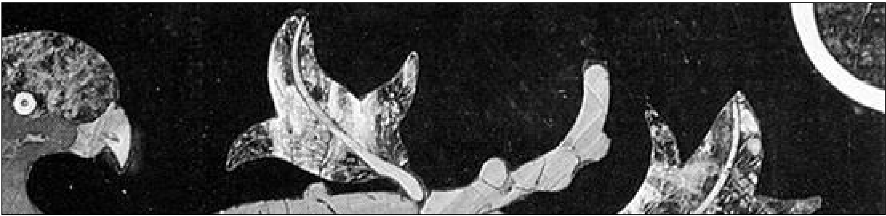
Demult, în nopţile de vară,
Ascultam vrăjit
Cum ascunşi adânc prin grădină,
Înveşmântaţi în rouă,
Verzi ca nişte lacrimi de iarbă,
Brotăceii chemau stelele
Mai aproape de fântână…
Aşa am aflat
Că lucrurile importante stau ascunse…
Unde eşti tu, prietene Enkidu,
Gata să mă aperi cu viaţa ta
De furia crudului Humbaba,
Paznicul necruţător al pădurilor de cedru ?...
Şi iată, târziu am înţeles
Că sub cea mai albă şi netedă frunte
Pot tropăi, sălbatici,
Cei mai întunecaţi centauri
Cu înveninate săgeţi…
Doar zâmbetul Gorgonei Medusa
Stă la vedere,
În păienjenişul subţire al lunii
Aninat mereu deasupra capetelor noastre,
Ca un fulger încremenit
În piatră…

Cartea cu file de rouă

Azi-noapte am scris o carte…
O carte cu file de rouă,
În care am sădit
Toţi luceferii număraţi de pe boltă
Din a căror lumină
Mi-am ţesut răcoros veşmânt.
Am scris cu pene de înger
Câte un poem pentru tine
Pe toate lacrimile vărsate vreodată…
Am clădit nesfârşite rezervaţii de fluturi
Prin păduri adânci,cutreierate
De lupi cu ochi rotunzi,
De mistreţi ursuzi şi colţoşi,
De cerbi rămuroşi şi de ciute zvelte
Şi din loc în loc
Cu izvoare şi albastre lacuri.
Am strâns tot nectarul fânului parfumat
Doinitor din fresce de biserici
Şi le-am aninat, mic felinar, prin genele tale.
Azi-noapte am scris o carte…
O carte cu file de rouă…
Şi într-un târziu, în dimineaţă,
Când soarele s-a aprins după dealuri,
Cartea de rouă ţi-a mângâiat,
Pentru o clipă doar,
Călcâiul…

Viaţa ca o coridă

Viaţa este ca o coridă,
Cu firave şi degrabă regretate clipe de curaj,
Şi în rest cu înfricoşate fugi
Din faţa ascuţitelor coarne
De necruţătoare fiare…
Ceva între splendorile celor 11 kilometri
De galerii doldora de artă ale Escurialului,
Şi forma lui de frigare,
Pe care bunul rege Filip prăjea
Impertinenţii eretici…
Ceva între turlele Sagradei Familia
Pe care Dumnezeu îşi odihneşte picioarele,
Şi mormanele de bălegar mustind în soarele primăvăratic…
Ceva între Don Quijote
Şi vulgaritatea inocentă a Dulcineei…
Şi peste toate
Teama,
Cumplita teamă de taurul negru,
Care nu se ştie din care parte
Va să vie…

Ioan Vasiu

Curcubeu

atâţia nori
dansând
în jurul
meu
şi tu
râzând
precum un
curcubeu...

Singur

singur
într-o gară
tristă
ca un
ceferist
manevrant
fluturând
o batistă...

Tăcere

atâta tăcere
încât
pe bolta
înstelată
se aud
îngerii
furându-şi
unii altora
câte un
sărut...

Prin noaptea beată

aleargă fluturii prin noaptea mută
când stelele cu luna se sărută
aleargă insomniile prin oase
şi curg încet poemele frumoase
aleargă supărarea despletită
şi se ascunde-n scorburi de răchită

aleargă totu-n jurul meu deodată
când cântă greierii prin noaptea beată...

Traducere de
Procopie Clonțea

Percy Bysshe Shelley

Fugarii

I
Apa scânteiază,
Fulger luminează,
Grindină-l urmează,
Valuri mari dansează;
Vino!

Furtuna-i nebună,
Tunetul lung tună,
Pădurea-l îngână,
Clopotul răsună;
Hai, vino!

Oceanu-i răscolit,
Pământu-i zguduit,
Om, vierme sau fiară,
Se-ascunde de-afară;
Hai, vino!

II
- Pânza tare-i ruptă,
La cârmă se luptă,
Cârmaciu' iscusit,
Pe care l-am tocmit;
Strigă el tare.

Strigă ea: - Vâsleşte!
Ţărmu' părăseşte!
Şi fulger tunător,
Şi gheaţă-n calea lor,
Pe mare.

Farul în urma lor
Luceşte temător;
Cu roşu fulgerat,
Tunul a tunat,
Spre zare.

III
- Ori frica te-aţine?
Vezi tu, doar, bine,
Că facem cărare
Pe spăimoasa mare,
Fără oprire.

Iubit şi iubită
Sub cerga-ncropită,
Cu inimi fremătând,
Dulci vorbe murmurând;
De iubire.

Munţi peste munţi de apă
Barca-n cer o poartă;
Oceanu-i spulberat
În sus, în jos, în lat;
Peste fire.

IV
În curte la castel,
Cu druşca lângă el,
Câine, rău biciuit,
Mirele-i amuţit;
De ruşine.

În turnul de pază,
Ca a morţii piază,
Tiranul de tată
Bleastămă pe fată
Cât glasu-l ţine.

Blesteamă în zadar;
Ultimul său vlăstar,
Odorul de fată,
În lume-i plecată
Pe ape haine.

poesis

Petruț Pârvescu

scrisoare către generaţia mea

aşa
gândeam fiecare pe atunci
lupi tineri vânam mai mult în haită
pe la colţurile gurii cu urechile ciulite
în nopţile albe fără frontiere
prin oraşe şi sate somnambulice aşteptam cutremuraţi zorile

departe
în provincia memoriei
trecea G L O R I A pe bulevardul victoriei mass-
turbându-şi fesele (două felinare de aur potcovite
în noaptea adâncă de ceară)

nOi
o priveam cu ciudă
libidinos din spate (faţa
o avea mai mereu în reparaţie capitală)
trecută în revistele de gală eczema unei cicatrice vulgare pe
ochii minţii noastre-nfierbântate

N U
pentru vOi
ziceau bătrânii lupi copţi în chesoanele marilor naufragii
a a Ă Ă e e I I o o U U
e această splendidă arătare b e l i ţ i l o r şi
rând pe rând îşi înfigeau lacomi ochii lor putrezi adânc între
ţâţele ei mari grele rotunde

uuuRaaa
trecea G L O R I A pe b u l e v a r d u l v i c t o r i e i
mireasa morţii în sărbătoare
nurlie zăludă şi cheală
cu surle şi tobe
mirosind a lingoare
a lăptucă tânără
a busuioc deocheat ne
venea rău
ameţeala
D o a m n e
ne venea să ne-aruncăm cu T O Ţ I I (k a m i k a z e) la
picioarele ei rotitoare
crescute direct din cerul înalt

aveam frisoane
aveam păreri (oarecum indecente) aveam idealuri
în fiecare anotimp Ne zvârcoleam spasmodic cu fiecare
generaţie
umpleam sufletul noduros cu năduf
ca pe un hârdău lepros

AH
(ne ziceam)
mândri şi liberi în bantustanele fericirii va
veni EA z i u a a c e e a în care o să-L întoarcem pe dos
cu J O S U L în S U S (să urle
steaua lui umedă mică lucitoare) şi o să-L bem
până la O S

dar
ziua a c e e A
venea prea târziu obosită
stoarsă
cră-că-na-tă
ca o mârţoagă leşinată puturoasă
muncită şi grea
nOi
rămâneam pironiţi mai departe în
poarta norocului cu ochii holbaţi pe U L I Ţ Ă

trecea G L O R I A pe bulevardul oricărei victorii
muncindu-şi în scârbă
fesele
iepele
două felinare de ceară în noaptea adâncă

h a u u u
H a u – H a u u u
vuia pădurea tânără
turme de glasuri trăgând după ea
ecouri lichide răstălmăcind alese geometrii!

Andrei Zanca

undeva, cândva

un fel de-a fi aproape, ca trăitor în propria moarte.

depărtarea, un alt soi de abis, durerea oriunde aş fi
sunt mereu acolo, unde îmi este inima.

n-am plecat niciodată, deşi iubirea de mamă şi meleag
ar trebui înşirată doar cu cerneală simpatică
spre deplina noastră tămăduire
închinându-ne arborilor.

copil sa fi rămas. cruţate pădurile
într-adevăr, oricum a fost, doar
copilăria e a noastră.
restul e lume.

am putea fi însă bântuiţi de atâta amărăciune
de n-am fi cunoscut cândva înseninarea, am putea resimţi
acest gol din inimă, de n-am fi gustat undeva deplinătatea?

nimic nu rămâne cum este.
pesemne, doar
Nimicul.

acolo departe între coline

traversam pădurea în ultima ninsoare de martie.
şi ningea cu atâta sfială, încât ea cernându-se
prin sita tăcerii din jur

îmi preschimba-n răsuflare
mersul printre desfrunziri

nu ieri, nici mâine, mereu în clipă *se* respiră.
numai în clipă *se* iese din timp:

eu sunt
nu e un gând. e un sentiment
înfiripându-se dincolo de minte.
iar dacă fiecare generaţie face din excepţia
generaţiei anterioare o regulă, eu
am scris mereu între
viaţă şi moarte

cu trupul aici
cu inima acolo, departe între coline
însă cine poate şti ce-i în inima altuia?

nici bolboroseala cea mai inspirată nu face cât
o prezenţă tăcută şi blândă
nimic nu e întâmplător poemul *se* întâmplă
să trecem aşadar cu sfială şi smerenie mai departe

câinele

când sosesc în zori, îmi iese în faţa
scâncind de bucurie, un ghem de tandreţe

şi mereu, mereu mă sfâşie mutilarea
întâmpinării între noi sporind.

cum unul crede că vede, însă nu vede decât cuvinte.
crede că simte, însă doar gândeşte simţirea.
aidoma omului din caverna aceea celebră
holbându-se la umbrele de pe zid.

priveam deseori o poză de acum cinci decenii.
pe măsură ce treceau anii mă sfâşia
timpul cetluit în ramele ei.

eu m-am schimbat.
timpul a evadat şi el
preschimbându-se în sentiment.

până şi clipa aceea palpitându-şi încremenirea
pare a se vesteji în poza tot mai îngălbenită

în starea de transă-veghează
a unui poem *întâmplându-se*

târziu

când umbrele se alungă până la contopire peste fluviu
când lebedele şi-au pus de mult capul sub aripă
sub cerul de nepătruns, deasupra privirii
abandonate între două felinare
a celui ce doarme sub pod

mă bântuie deodată gândul, că n-am aparţinut nimănui
niciodată, deşi am vibrat cu o anume evidenţă la toate.

odinioară am vrut să văd ce-i dincolo de linişte
şi dincolo de linişte nu era nimic, totul
înfiripându-se din ea:

când prada nu lasă urme în zăpadă
creşte încrâncenarea vânătorilor
urmăritorilor, eu

m-am lăsat în Nicăieri de pe acum.
am rătăcit pretutindeni, depărtările
mi-au limpezit rostirea.

unii nu vor să audă ce spun, alţii
nu resimt ghesul de-a ne întâlni
aici, unde m-am lăsat de pe-acum.
într-adevăr, chipul cel mai frumos
e chipul blândeţii desăvârşite

escale

ce vrei de la noi? nu există meleag
nici ţară pentru ce vă spun, le-a zis.

fiecare carte, o treaptă.
nu ştii dacă cobori sau urci.
înşiruiri cenzurate de moarte, încât tăcerea
dintre doi apropiaţi într-o anume seară
va fi cândva darul cel mai de preţ
pentru cel rămas murmurând, *s-a dus*

şi e cel care înţelege
şi ştie de pe acum: nici loc, nici meleag.

privat de multe, mânat de sete
pe calea decisă înainte de naştere
se tot duce lăsând în urmă un siaj de durere.

cine bănuie ce vreau să spun, se va opri
înainte de-a porni mai departe
cum amuţesc păsările
şi cade-n genunchi
timpul la o eclipsă de soare

eu sunt

nu e un gând. e un sentiment

înfiripându-se dincolo de minte.

iar dacă fiecare generaţie face din excepţia

generaţiei anterioare o regulă, eu

am scris mereu între

viaţă şi moarte

cu trupul aici

cu inima acolo, departe între coline

însă cine poate şti ce-i în inima altuia?

poesis

Ioan Lascu

CĂRŢI ALE GENERAŢIEI OPTZECISTE

TEHNICA FIŞELOR POETICE

Originar din Satu Nou, comuna Panciova, Banatul sârbesc, Ioan Flora şi-a făcut o intrare timpurie în poezia de limbă română cu placheta *Valsuri*, apărută în 1970, când poetul abia împlinea douăzeci de ani. A urmat peste cinci ani *Iedera*, volum publicat, ca şi prima culegere, tot la Editura „Libertatea", aflată chiar la Panciova. Ambele au trecut aproape neobservate în spaţiul literar românesc, probabil din pricina unei circulaţii restrânse ca şi a unei mai puţine cunoaşteri a literaturii de limbă română din Banatul sârbesc, în particular a revistei *Lumina* care a mijlocit ulterior popularizarea multor scriitori români din ţinutul sud-dunărean. Ioan Flora era, în vremea debutului, student al Facultăţii de Limba şi Literatura Română a Universităţii Bucureşti, secţia română-franceză. În Bucureşti s-a făcut mai repede cunoscut, cu deosebire în mediile studenţeşti, prin înfiinţarea şi apoi susţinerea cu texte a gazetei de perete *Noii* (1972), nu singur ci împreună cu Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Gheorghe Ene, Ioan Lăcustă, Emil Paraschivoiu şi, un pic mai târziu, Constantin Stan şi Sorin Preda. Cum se vede, poetul se afla singur printre viitorii prozatori optzecişti. Alături de aceştia şi de mulţi colegi îndrăgostiţi de literatură, dintre care şi alţii au devenit mai apoi scriitori, Ioan Flora era un frecventator asiduu al cenaclului „Junimea" îndrumat de profesorul Ovid S. Crohmălniceanu, mentorul primului val opzecist. Tot în anii studenţiei Ioan Flora l-a cunoscut pe Nichita Stănescu, care i-a acceptat prietenia şi pe care, cum altfel?, îl diviniza. Ioan Flora a devenit efectiv cunoscut odată cu publicarea volumului *Fişe poetice*, în 1981, la Editura *Cartea Românească*. Era, de fapt, a doua ediţie a cărţii, deoarece prima văzuse lumina tiparului în 1977 la aceeaşi inconturnabilă Editură „Libertatea" din Pancevo. Apariţia din 1981, cea dintâi publicare în România, era o antologie.

Fişe-le *poetice* ale lui Flora s-au făcut relativ repede cunoscute fiind bine luate în primire de critica din ţară, căreia nu i-a scăpat scriitura de o factură nouă, prozastică, mai seacă în aparenţă, marcată de cultură, literatură, istorie, preocupată de o poetică a obiectelor, a inventarelor de lucruri şi de o sensibilă aplecare spre vechime, spre arhaic, spre informaţie şi gândire cultă dar şi populară. Este vizibilă aproape pretutindeni la Ioan Flora pasiunea lui pentru literatura română veche şi premodernă, în particular pentru opera lui Dimitrie Cantemir. Ioan Flora se apropie de poemul în proză, se afirmă ca un poet al limbajului, al paradigmelor metonimice, aşa cum s-a remarcat odată cu apariţia *Fişe*-lor *poetice*, el trecând atunci de la o perioadă juvenilă, impetuoasă, postromantică, la un postmodernism veritabil. Flora a fost considerat, fără exagerare, şi un poet antimetafizic, referinţa facându-se la metafizica poetică în sensul genuin modernist. Acest al treilea volum, urmat imediat de al patrulea, *Lumea fizică* (Editura KOV, Vârşeţ, 1977), i-au adus suficientă notorietate, poetul fiind invitat la „Serile de poezie" de la Struga, Macedonia, începând din 1978 şi continuând cu 1979, 1982, 1983 şi 1989. Acolo i-a fost conferit lui Ioan Flora şi Premiul „Struga tânără", la ediţia din 1987. Tot aici, în 1982, uriaşul său prieten, Nichita Stănescu, fusese răsplătit cu Marele Premiu „Cununa de aur".

Totuşi, în 2001, când scria prefaţa la volumul *Scriptor* publicat de Editura „Axa" din Botoşani, Gheorghe Crăciun nu se reţinea să afirme, cu îndreptăţire cred, că „în numeroasele studii şi articole dedicate în ultima vreme la noi postmodernismului, numele lui Ioan Flora este citat destul de rar. Ba chiar şi în mai vechile intervenţii şi opinii provocate de noua generaţie a anilor ´80, Ioan Flora nu e un nume de referinţă. El lipseşte, de exemplu, din *Antologia poeziei generaţiei ´80*, mult disputata carte a lui Alexandru Muşina din 1993 (şi nu din 1983, când, să zicem – dacă antologia ar fi apărut atunci – valoarea poeziei lui Ioan Flora nu ar fi putut fi suficient de bine percepută). Situaţia e cel puţin ciudată, dacă ne gândim că trăsături vehiculate de cel puţin două decenii încoace precum biografismul, inserţia în cotidian, scriitura albă, cu accent pe denotaţie, polimorfismul limbajului, spiritul ludic, multiculturalitatea, pastişa, sunt prezente în poezia lui Ioan Flora încă de la începuturile sale, înainte de debutul editorial al membrilor generaţiei 80". Gheorghe Crăciun pretinde, şi iarăşi cu îndreptăţire, că „optzeciştii […] au avut ceva de învăţat de la Ioan Flora şi nu invers" şi chiar aşa or fi stând lucrurile numai evidenţiind acele „trăsături vehiculate de cel puţin două decenii încoace" şi care, adăugându-se la cele arătate de noi în rândurile de mai înainte ale acestui articol, îl definesc pe Ioan Flora drept un poet inovator, care se despărţise net de poezia generaţiei ´70, imediat anterioară. Între altele, biografismul, inserţiile în cotidian, gustul pentru pastişă şi multiculturalitatea îi conferă, şi ele, noutate. Gherorghe Crăciun aminteşte, în context, şi de poeziile unor Gheorghe Iova şi Gheorghe Ene, care, la începuturi, adică îndeosebi prin anii ´70, erau puţin cunoscute şi circulau „doar în forme orale". Ca un fel de consecinţă, ultimii doi au fost publicaţi abia începând de prin 1990 şi doar cu proză. Singularitatea lui Ioan Flora între corifeii optzecişti de la gazeta *Noii* dar şi mai puţina cunoaştere a poeziei lui în România se datorează parţial şi dualităţii de apartenenţă, la două spaţii culturale vecine, dar cu puţine interferenţe la scară mare în actualitatea vieţii literare. Aşa de pildă unul din cele mai valoroase volume ale lui, *O bufniţă tânără pe patul morţii*, deşi publicat în Serbia la Editura „Libertatea" în 1988, nu a avut prea multe ecouri la nord de Dunăre până la apariţia celei de a doua ediţii, în 1998, la „Cartea Românească".

Gheorghe Crăciun pretinde, şi iarăşi cu îndreptăţire, că „optzeciştii […] au avut ceva de învăţat de la Ioan Flora şi nu invers" şi chiar aşa or fi stând lucrurile numai evidenţiind acele „trăsături vehiculate de cel puţin două decenii încoace" şi care, adăugându-se la cele arătate de noi în rândurile de mai înainte ale acestui articol, îl definesc pe Ioan Flora drept un poet inovator, care se despărţise net de poezia generaţiei ´70, imediat anterioară.

Revenind la pasiunea lui Flora pentru literatura română veche şi premodernă ca şi la înclinaţia către pastişă nu putem ocoli un volum la fel de faimos precum *O bufniţă tânără pe patul morţii* sau *Iepurele suedez*. Ne referim, desigur, la *Discurs asupra Struţocămilei*. Volumul proxim a fost publicat în 1995 la „Cartea Românească", bucurându-se şi de a II-a ediţie în 1998, la „Paralela 45". Pentru cineva cât de cât versat în istoria literaturii stă în afara îndoielii faptul că titlul trimite deja la celebra *Istorie ieroglifică* a lui Dimitrie Cantemir şi la hibridul său personaj, la fel de bine cunoscut, Struţocămila, care în textele poetice ale lui Ioan Flora mai apare şi în variantele Struţocamil şi Stratocamil. Poetul însuşi în nota 1 de la sfârşit dezvăluie că „Straniul personaj al cărţii […] cât şi poeme ca: *Discurs asupra Struţocămilei*, *Scara cuvintelor ieroglificeşti*, *Dicţionar ieroglific* sau *Discurs asupra somnului şi morţii* sunt direct tributare cel puţin spiritului dacă nu şi literei acelei fascinante şi tulburătoare scrieri care este *Istoria ieroglifică*. De altfel şi întregul reprezentând douăzeci şi patru de poeme, pare a se scălda în apele sau legăna în vântul ce vin dinspre ţinuturile, cu precădere *moraliceşti*, ale *Istoriei*… cantemiriene, drept care autorul s-a văzut, spre marea lui bucurie, obligat să dedice această carte ilustrului cărturar şi domn român." Pe lângă *Istoria ieroglifică*, fişe poetice de lectură, în spirit şi în literă, mai face Ioan Flora, inclusiv după propriile mărturii din notele de încheiere, la *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, la Mateiu I. Caragiale şi *Craii de Curtea-Veche*, la *Metamorfoza* lui Franz Kafka, la *Soliloquia* Sfântului Augustin, la Diogene din Apllonia, la *Metamorfozele* lui Ovidiu, la *Dicţionar al limbii române vechi* de Gheorghe Mihăilă, profesorul nostru de slavă veche, la Aristotel şi al său *Organon II*, la un *Psalm* al lui Tudor Arghezi şi, în fine, la Konstatin P. Kavafis. Referitor la acesta din urmă, Ioan Buduca sublinia într-o intervenţie scrisă de pe la începutul anilor 2000 o rară asemănare între Ioan Flora şi Kavafis în sensul că: „Istoria n-a mai dat poeţi adevăraţi de pe vremea grecilor, iar, mai spre noi, doar Constantin Kavafis a mai încercat această materie primă, dar o făcea cu prudenţa celui care lua istoria ca reper mitologic". Aş putea afirma în completare că Ioan Flora ia *istoria ca reper cultural*, atât de cultură spirituală, populară şi cultă, cât şi materială. În poezia lui Ioan Flora intertextualitatea este la ea acasă.

Cât priveşte istoria ca reper de cultură materială, am putea aduce ca dovadă poezia *Catastih*, despre care tot Ioan Flora referă în nota 7 de la sfârşitul culegerii *Discurs asupra Struţocămilei*: „*Catastih*. Caiet de hârtie, scris între 25 august 1508 şi 4 mai 1509, de un om de casă al lui Miloş [Mircea], fiul lui Mihnea cel Rău, care trăia la Braşov, însoţit de boierul Drăgan şi de multe slugi, document aflat în Arhivele Statului din Braşov şi publicat în slavonă şi traducere română, în *Dicţionar al limbii române vechi*, de Gheorghe Mihăilă, sub titlul *În anul 7016 [1508]. Catastih de scule ce am cumpărat*". *Catastih* este, aş îndrăzni să spun, un *retropoem*, o formulă postmodernă de care Flora uzează mai mereu în volum. Tehnica ne aminteşte, printre rânduri, şi de *Levantul* lui Mircea Cărtărescu. Cât priveşte inventarul, el este copleşitor prin etalarea pe întinderea a două pagini a obiectelor achiziţionate, a căror citare exhaustivă este aproape cu neputinţă în spaţiul obiectiv restrâns al unui tabloid lunar. Iată doar începutul:

„Din august până-n mai s-au cheltuit/ suma de cinci mii o sută treizeci şi şapte/ de aspri, astfel:/ ţinte şi verigi şi ţâţâni la fereastră,/ cinci care de fân şi iarăşi două care,/ iarăşi tăietori de lemne,/ şapte lacăte,/ un testemel la iconostas şi iarăşi copci/ şi paşmagi,/ un amnar, un scaun de piele, un sfredel, un geam,/ un jugănar lecuind un cal de unghişoare la ochi,/ verigi la ieşitoare,/ hamalâc, ciur şi nişte ierburi, cerneală şi trei care de lemne,/ bragă, fluiere, cerşetori, ciubere,/ cimpoaie, trăsuri,/ orz, o sapă, o rogojină, o dulama pentru voievod…" Şi tot aşa pe încă o pagină şi jumătate. Această acumulare aleatorie are o poezie specială, care, la Ioan Flora, ar putea fi încadrată într-*o poetică a numirii*. Poeme similare, poate nu la fel de lungi, am mai întâlnit chiar în *Fişe poetice*. Totuşi Ioan Flora nu abandonează poemul numai în forma stagnantă a inventarului de scule vechi. În final el redevine liric şi „intercultural" folosindu-se de o urare slavonească şi pastişând nişte versuri dintr-un cântec popular: „Visa cum strânge peceţile de pe la igumeni,/ […] cum îi sărută norodul mâna, zicându-i *mnoga leata*./ Din august şi până în mai punea lăutarii să-i cânte/ de dragoste pentru tine/ arzând macii pe coline".

Discurs asupra Struţocămilei, poezia titulară a volumului, ne instaurează, ca nici o alta, în atmosfera „moralicească" şi între categoriile „loghiceşti" ale *Istoriei ieroglifice*. Poetul defineşte Struţocămila în forme negative, prin excluderea unor trăsături ce ar situa-o în universul comun, ca după aceea să-i creioneze imaginea fabuloasă: „Ea-i pasăre de apă şi peşte de aer totodată, prinzându-se/ în năvoadele cu scrumbiile albastre./ Ei i se pot atribui/ cap de hârtie şi creieri de aramă,/ şi coarne, spre a putea fi mai uşor prinsă în plasă". Şi poezia lui Ioan Flora se prinde în năvodul lui Dimitrie Cantemir, însă ca o scrumbie de aur, modelată şi făcută ca nouă de alt iubitor de hieroglife cărturăreşti şi poeticeşti.

studii

Ioan Groşan

Ion Mureşan, eseist

Recent laureat al Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu”, Ion Mureşan e cunoscut şi recunoscut îndeobşte (cel puţin în lumea literară, minus inevitabilii, mărunţii detractori) drept un mare poet. Mai puţin cunoscute şi comentate sunt eseurile sale, răspândite prin reviste ori adunate, de pildă, în volumul „Cartea pierdută – o poetică a urmei” apărută în 1998 la Editura Aletheia. Poate că volumul de „eseuri conversaţionale”, „Oglinda aburită”, pe care-l am în faţă, scos anul trecut la Editura Charmides de infatigabilul nostru prieten şi editor Gavril Ţărmure de la Bistriţa, să umple acest hiatus de receptare critică. Unele din aceste texte ce nu depăşesc decât rareori două-trei pagini le-am citit în „Vatra”, pe altele le văd întâia oară. Dar şi într-un caz şi-n celălalt, şi la lectură şi la relectură, plăcerea parcurgerii lor e aceeaşi, la fel de mare.

De unde vine plăcerea asta? Cred că, în primul rând, din perspectiva inedită din care sunt privite lucrurile, din unghiul insolit în care se aşează autorul. Precum în unele tablouri ale lui Dali, există la Ion Mureşan o perspectivă anamorfotică în care un obiect privit dintr-un anumit colţ nu mai este cel privit din faţă, ci se „abureşte”, îşi schimbă morfologia, relevând şi revelând înfăţişări şi semnificaţii noi. Se ia aşadar un fapt, o întâmplare, nişte lucruri banale (o carpetă de bucătărie pe care e cusut un text, o măsură aberantă a autorităţilor, imaginea unui tractor socialist dezafectat ş.a.m.d.) şi, după acest prim plan expus cu claritate, ochiul eseistului alunecă într-o parte, ca să zic aşa, ca şi cum s-ar uita îndărătul imaginii, să vadă în spatele fotografiei „ce e scris pe ea”. Se ajunge astfel într-un spaţiu au-dela, de „dincolo” şi, brusc, de parcă ar fi fost scris cu cerneală simpatică deconspirată, sensul major, neaşteptat al întâmplărilor, lucrurilor, imaginilor să ne apară în faţă.

Exemplar în acest sens e „Luminaţia”, unul din cele mai tulburătoare texte pe care le-am citit în ultimii ani. Pornind de la felul cum e comemorată în satele din Ardeal „Ziua morţilor”, Ion Mureşan construieşte o imagine grandioasă a oamenilor care, anual, urcă spre cimitire, spre strămoşi, cu lumânări în mîini. Însă cum sângele poetic apă nu se face, lumânările nu sunt altceva decât – atenţie! – lentile prin care cei de jos se pot privi cu cei de sus, iar la morminte se merge ca la vorbitor. Finalul e de o tristeţe sfâşietoare, apocaliptică: „...în fiecare an, pun o lumânare pe câteva morminte la care nu vine nimeni. Pun o lentilă prin care un suflet la care nu s-a prezentat nimeni la vorbitor să mai vadă o dată satul”.

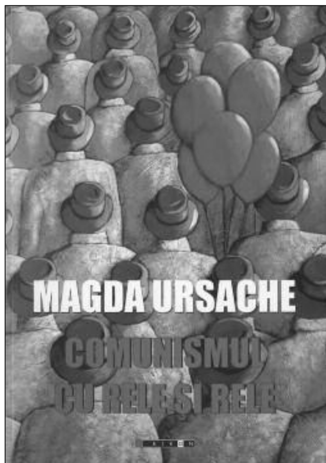
Ar mai fi de spus, printre atâtea altele, un lucru: peste întreaga carte pluteşte suverană, ominprezentă, exigentă, imaginea Mamei, chezăşie a legăturii niciodată întreruptă între scriitorul mereu copil şi spaţiul său matrice. Acestui impecabil portret îmi îngădui să-i adaug şi eu o tuşe rezultată dintr-o întâmplare pe care mi-a povestit-o chiar Ion. Luni în şir poetul a avut o emisiune „conversaţională” săptămânală la TV Cluj cu rectorul de atunci al Universităţii clujene, dl Andrei Marga. După prima emisiune, poetul, mândru nevoie mare, s-a dus la Vultureni, satul său natal, şi şi-a întrebat mama. „Ei, ai văzut emisiunea?” „Am văzut-o”. „Şi ţi-a plăcut?” „Nu mi-a plăcut”. „Nu ţi-a plăcut?! De ce?” „Păi domnului rector i-o scliptât păpucii, ţie – nu”. „Bine, mamă, da’ cine-a mai fost la televizor de la noi din sat?!” „Păi n-o mărs nimeni dacă nu i-o scliptât păpucii”.

Nu ştiu dacă lui Ion Mureşan îi „scliptăsc” acum pantofii, dar e cert că pe cei ai dlui Marga s-a cam aşternut praful.

Carte nouă

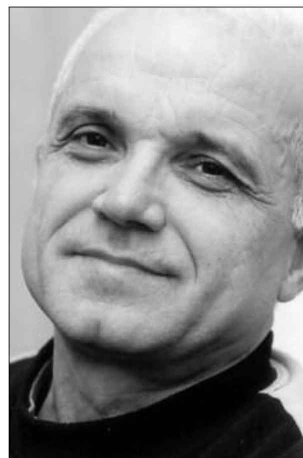
Magda Ursache – *Comunismul cu rele şi rele* (Eikon, Cluj-Napoca, 2013)

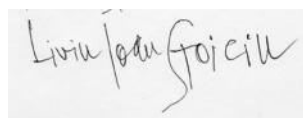
Un nou tom de atitudine purtând inconfundabila marcă Magda Ursache. În prefaţa lui, Gheorghe Grigurcu îl caracterizează ca “o analiză obiectivă a trecutului totalitar, cu prelungirile lui, nu puţine şi defel inofensive, în prezentul nostru tulburat inclusiv de efectul lor” sau: “reconstituirea exactă, pe concretul uneori chiar statistic adus în pagină, al realităţilor de odinioară”. Criticul găseşte că “Magda Ursache săvârşeşte un tur de orizont al moravurilor vieţii literare din era comunistă, pe cât de detaliat, pe atât de convingător, deopotrivă atentă la categoria victimelor, a celor prigoniţi sau deţinuţi de conştiinţă, ca şi la cea a torţionarilor de ordin moral, nu o dată iviţi din sânul breslei”. Cartea se încheie cu un interviu acordat de autoare lui Lucian Mănăilescu, care o întreabă în final: “Speraţi să fiţi suficient de cuminte, până pe 20 decembrie, ca să vă dăruiască Moş Crăciun o zi de copilărie?” Magda

Ursache nu răspunde deloc convenţional, ci de pe aceeaşi poziţie de om de atitudine demnă, chiar dacă se foloseşte de calambur: “Nu mi-am propus să fiu cuminte, ci cu minte, din două cuvinte./…/Ce pot face eu este să nu-mi pară rău de răul celor care mi-au făcut rău”. **(DAD)**

Liviu Ioan Stoiciu

La bună revedere, Traian T. Coșovei

Au murit doi lideri optzeciști la nici șase luni distanță, întâi Alexandru Mușina, apoi Traian T. Coșovei, amândoi la 59 de ani – e deprimant. Distinși amândoi cu cele mai importante premii literare românești, n-au intrat în evidența Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” pentru Opera Omnia (la care au fost nominalizați alți optzeciști; ba chiar unul dintre ei a fost premiat anul ăsta, Ion Mureșan), singurul care ar mai fi putut conta, președinte de juriu fiind mentorul lor, N. Manolescu. Amândoi au intrat în manualele școlare, normal ar fi să aibă parte de posteritate, măcar până să vină la putere generația douămiistă, să conteste valorile optzeciste și să facă praf istoria noastră literară.

Fac o excepție, de regulă nu-mi public manuscrisele decât după ce trece o lungă perioadă și am destulă distanță să văd dacă merită. Am scris în ziua înmormântării lui Traian T. Coșovei (a fost îngropat la cimitirul Bellu, București, pe Aleea Scriitorilor, din câte am citit; Alexandru Mușina a fost înmormântat într-un cimitir necunoscut mie din Brașov, „Noua”; n-am fost în stare să merg nici la înmormântarea lui, o tot repet că mă tem de morții care au fost personalități accentuate și au avut puteri numai de ei știute, sunt convins că aș putea să intru în legătură cu ei, sau ei ar putea să intre în legătură cu mine, o bazaconie; sper să merg la mormântul lor să le aprind o lumânare), sentimental:

Am scris în ziua înmormântării lui Traian T. Coșovei (a fost îngropat la cimitirul Bellu, București, pe Aleea Scriitorilor, din câte am citit; Alexandru Mușina a fost înmormântat într-un cimitir necunoscut mie din Brașov, „Noua”; n-am fost în stare să merg nici la înmormântarea lui, o tot repet că mă tem de morții care au fost personalități accentuate și au avut puteri numai de ei știute, sunt convins că aș putea să intru în legătură cu ei, sau ei ar putea să intre în legătură cu mine...

să intri în adâncime în peisaj

Insomnie, mă culc de trei ori, mă zvârcolesc, nu adorm, mă
îmbrac de fiecare dată la loc, mă plimb prin
apartament, mă uit pe geam, citesc dintr-un roman japonez,
deschid computerul, stau pe internet și scriu,
să-mi distrag atenția, trece noaptea: e sâmbătă, 4 ianuarie
2014, la ora 7 mă întind iar în pat, la ora
13 e înmormântarea lui Traian T. Coșovei. De o zi numai la
el mă gândesc, la suferință, la ecou: „mie
mi-e frică de morți”, sunt nebărbierit de cinci zile, ratez
ultima întâlnire cu poetul – pregătesc
ascunderea gheţurilor, fundalul trebuie să rămână
însuflețit, când ascuțit, când
rotunjit, când monoton, când vulgar, de aici înainte va fi
sustrasă liniștea și transparența, las
la o parte gustul romantic, răscolesc rapid texte uitate,
apărute din senin în fața ochilor. „Totul

e o aparență”, Traian T. Coșovei îmi face cu mâna: e
o plăcere tot ce mi se întâmplă, ce
naiba, uite sublimul piscurilor înzăpezite și durerea lor,
uite grația căilor mele respiratorii
acoperite de culturi, uite amenințătoarele hăuri,
e o supraabundență care-ți cutremură
sufletul, lăsată în urmă, cum să nu încerci din nou
senzația de la început? În absența
oricărei desfătări, reducând totul, de fapt, la o categorie
estetică. Mi se rupe inima, râd în
ochii tăi văile sărbătorești, coborârea ți se domolește,
rămâne să te preschimbi în zori și să intri
în adâncime în peisaj,
să te confunzi cu el, să preiei controlul critic al
unei tradiții… „Te văd

tulburat, ce s-a mai întâmplat?” Lasă-mă, am pățit o
mare nenorocire – „păzește-ți inima!”,
strigă. E un îndemn: sau lasă-ți toate și vino după mine!
E adevărat? Le provoci
o veselie fără de nume îngerilor? „Căci
smerenia și învinuirea de sine atrag harul lui Dumnezeu”,
își bat joc de tine? El știe că moartea
e doar „o trecere printr-o altă poartă” – acum e o pasăre
care cântă de te asurzește într-un cireș înflorit,
din grădina lui. Mi-e rușine că am
să te dezamăgesc. Asta mă face să ezit. Totuși, impresia
ta e greșită. Am tot auzit niște zgomote
ciudate și mi-a fost teamă că se întâmplă ceva grav… Ai
cu adevărat idee despre ceea ce este? Ce

să fie? Trăim în
domenii de frecvențe diferite, specifice: fiecare
cu steaua lui.

litere

Mircea Bârsilă

Note despre romanul *Sophia*

În romanul Silviei Beldiman intitulat *Sophia* (Editura *Brumar,* 2012) personajul principal nu este Sophia, ci mama ei: Maria. Titlul romanului este menit să evidenţeze importanţa Sophiei în viaţa Mariei - o profesoară a cărei tinereţe a fost distrusă de moartea iubitului ei (şi, respectiv, tatăl Sophiei), la revoluţia din '89.

Maria, personajul narator, trăieşte, cu obsesia fericirii pierdute, într-o realitate tulbure în care trebuie să facă faţă atât potrivniciei propriului destin, cât şi feluritelor agresiuni din partea unor indivizi lipsiţi de scrupule şi ale contextului socio-politic post-revoluţionar.

Frecventele rememorări ale unor secvenţe fericite din anii când era alături de iubitul ei Filip amplifică tendinţa de introvertire şi starea de revoltă a Mariei, generată de propria soartă şi de incompatibilitatea sa morală cu mediul în care trăieşte, într-un orăşel din Ardeal.

Pe măsură ce obsesia trecutului ia înţelesul unui strigăt în pustie, Maria îşi concentrează toate energiile în vederea împlinirii – sociale şi afective – a fiicei sale Sophia (viitoare contesă de Naumur, în Franţa), având convingerea că în felul acesta va ieşi învingătoare din confruntarea cu destinul ostil.

Iată, pe scurt, subiectul romanului. Soţul ei Filip, pe care Maria îl divinizează, este aşteptat, zadarnic, să se întoarcă, în ajunul Crăciunului, de la Timişoara unde se afla pentru organizarea unei expoziţii personale de fotografii artistice, „la galeriile din centru". În absenţa lui, Maria împodobeşte împreună cu micuţa Sophia bradul de Crăciun, dar, de data aceasta, simbolic, numai *pe o parte*. Între timp, află de la televizor, de la aparatul de radio şi de la un prieten de familie, abia întors din oraşul revoluţiei, de crimele săvârşite pe străzile Timişoarei şi de arderea leşurilor celor împuşcaţi… O presimţire neagră îi întunecă profesoarei Maria inima şi mintea. Derutată de aceste presimţiri, Maria, rămasă singură acasă, se îmbată criţă cu vin dintr-o damigeană adusă, cândva, de Filip, şi scoate dintr-un geamantan rochia şi accesoriile de mireasă, hotărâtă să-l întâmpine, îmbrăcată astfel, pe bărbatul ei care ar fi putut să ajungă acasă cu ultimul tren – cel de noapte. A doua zi, când se trezeşte şi merge la toaletă (pentru a vomita) este speriată de… mireasa din oglindă. Paginile în care sunt descrise „îmbătarea" şi „trezirea" sunt excepţionale, aşa cum sunt şi cele dedicate relaţiei materne dintre tânăra văduvă şi fiica ei aflată la vârsta când descoperă cu inocenţă lumea şi care nu înţelege de ce nu se mai întoarce tatăl ei acasă.

Urmează „prezentarea" bucuriei haotice adusă de surprinzătoarea „eliberare" într-o ciudată alternanţă cu apocaliptica stare de panică de care sunt cuprinşi locuitorii oraşelului, aflând că este otrăvită apa de la robinete său că va fi aruncată în aer fabrica de armament din apropiere, fapt ce ar duce la spulberarea acelei localităţi de pe faţa pământului, a etc.

În cea de a doua parte a cărţii, Sophia este studentă la arte şi în curând va pleca la Paris cu o „expoziţie colectivă". Raporturile dintre mamă şi fiică se schimbă: studenta vede realitatea dintr-un alt unghi, unul destul de pragmatic, şi îi sugerează mamei să nu mai trăiască, cernită, printre umbrele trecutului, să se adaptaze la noul context social şi să renunţe la profesie pentru o îndeletnicire mai bănoasă. Maria chiar a încercat în două rânduri să facă altceva decât să scrie cu creta pe tablă. A acceptat un post „mai înalt" în care nu a rezistat, dată fiind incompatibilitatea cu şefii „cei mari", cu toţii nişte politicieni corupţi. Faptul că nu a fost de acord să-şi pună semnătura pe nişte acte care le-ar fi adus câtorva dintre ei nişte comisioane grase a dus la destituirea ei. Apoi, împreună cu o doctoriţă, au deschis un magazin de parfumuri scumpe şi pe care a trebuit să-l închidă repede, deoarece firma care le furniza marfa era urmărită pentru contrabandă.

Unul dintre planurile celei de a doua părţi a romanului are statutul unui rechizitoriu al noii societăţi în care doar „baragladinele" ştiu să facă averi, să umble în maşini luxoase şi să-şi înalţe case ca nişte palate. Vremurile noi sunt puse în balanţă, sub aspectele lor stupide, cu cele de până la revoluţie, sugerându-se că moartea (jertfa) atâtor oameni, între care şi Filip, nu a avut nici o noimă. Respectivul rechizitoriu este, din păcate, unul de factură mai mult enunţiativă.

În paralel cu iubirea Sophiei pentru prinţul Eugen pe care-l cunoscuse la Paris şi care va face din ea contesă de Naumur, se înfiripă iubirea dintre Maria şi Paul, profesor universitar şi poet remarcabil. Iubirea lor începe sub semnul „dualităţii" Mariei în al cărei suflet Filip (personajul absent!) este încă o prezenţa vie. Într-o seară, privindu-i fotografia din tabloul din perete, se simte singură şi vinovată de apropierea sufletească de Paul, resimţită ca o trădare. Despărţirea de Filip are nevoie de un ritual cu o dublă semnificaţie, de eliberare şi de iertare: „O vinovăţie grea ce mă împiedicase să-i mai rostesc numele, de când sufletul meu începuse să-l cheme pe Paul. Şi li se amestecară chipurile şi gesturile, unul mă privea şi celălalt mă chema concret şi carnal, unul mă striga de dincolo de lumi, altul mă făcea rug încins, fără să mă fi atins. Şi-n noaptea sfântă şi înaltă mă deşiram între două iubiri, una, atât de desăvârşită încât mă temeam că nici n-a fost, iar cealaltă ca o vară ce se tăvăleşte frenetic peste lume, simţind călcâiul toamnei. Şi vrusei dintr-o dată să mai aprind căldura verii, să ies dintre zidurile strânse ale vieţii mele pe care singură la înălţasem în jurul meu şi-n timp ce lacrimi grele îmi răvăşeau obrazul, buzele mele articulară limpede şi neechivoc:

- Eliberează-mă, Filip…Şi iartă-mă!

Mă ridicai şi desprinsei cu grijă tabloul de pe perete. Scosei fotografia din rama aurită şi-n locul ei pusei o pânză de-a Sophiei" (p.p. 159-160).

Acest fragment este precedat, la paginile 154-155, de o situaţie în care Maria nu izbuteşte să renunţe la crucea singurătăţii şi la demnitatea izvorâtă din fidelitatea faţă de Filip şi din curăţia sa trupescă şi cea morală. În respectiva situaţie, este ratată încercarea lor, cea a Mariei şi cea a lui Paul, de a ridica „bariera" dintre ei: „Şi-mi încinse talia şi-mi desfău coapsele şi când, mâna pornită spre carte se răzgândi, alunecând spre mine, în clipa aceea când bietul meu trup asexuat urla să redevină femeie, o panică imensă puse stăpânire pe fiinţa mea şi toată arşiţa se prefăcu în cristale de gheaţă. Şi fugii înlăuntrul meu şi mă ascundeam de el şi de mine şi mă izbeam când de gheaţă, când de ultimele zvâcniri ale pojarului mistuitor".

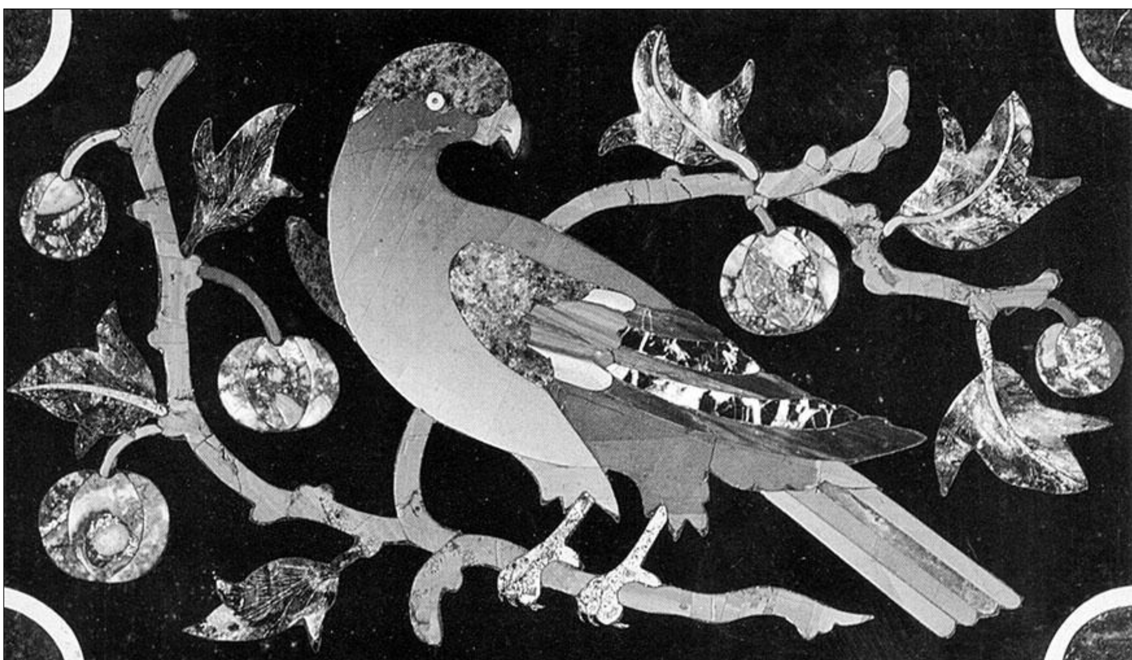
Între cele trei secvenţe în care este structurat romanul nu există graniţe ferme. Ele sunt legate prin rememorările proustiene din copilărie şi prin personajele care i-au fost prietene în acei ani: Ioana, Cora (ajunsă secretară a unuia dintre dubioasele partide postrevoluţionare) şi Gloria (de care Maria s-a lepădat, la revoluţie, când aceasta i-a mărturisit, înspăimântată, că a fost informatoare la securitate). Pe Gloria o reântâlneşte la Paris, la nunta Sophiei, când află că Eugen este, de fapt, copilul pe care ea îl născuse, în secret, când era elevă de liceu, şi care îi fusese luat de doctori şi de străinii care-l adoptaseră. Şi încă un amănunt semnificativ în ceea ce priveşte *împlinirea* Mariei prin fiica sa, căreia i s-a dedicat cu sfinţenie: în prima parte a cărţii, Maria îşi aduce aminte că, în copilărie, când abia învăţase să scrie, voia să ajungă marchiză, contesă, regină şi, în acest scop, îi scria mereu unui nobil, Jennot, şi vorbea cu el într-o româno-franceză perfectă.

Introspecţia şi retrospecţia, observaţiile tăioase despre cei din jur şi despre viaţă, sub semnul unei legitime insurgenţe feminine, şi repetatele intrări şi ieşiri din *labirintul interior* au ca punct de convergenţă realizarea unei scriituri „nervoase" şi care oglindeşte, în regimul prozei de factură autenticistă, sensibilitatea de excepţie a autoarei. O scriitură care ajunge la un nivel performant în portativul rememorărilor, al descrierii stărilor interioare, trăite în momentele de tensiune existenţială, şi al celor câteva scrisori de un autentic lirism.

În privinţa formulei romaneşti, Silvia Beldiman încearcă să relaţioneze romanul realist subiectiv cu cel realist obiectiv, într-o modalitate firească, adică fără pretenţii speciale în materie de poetică a romanului.

Adesea, pasajele în care se mizează pe efectele circumscrise sensibilităţii sufleteşti ale personajelor alternează cu altele realizate în registrul prozei dure, precum este şi acesta: „Cum să mă ştii, nenorocita dracului, că doar tu te-ai făcut direct curvă şi pentru asta nu ţi-a trebuit şcoală, deci n-am avut unde ne intersecta. Eu a trebuit să învăţ, ca să te uiţi tu de sus la mine, acum, dar tu n-a trebuit decât să-ţi mişti cu folos fundul ăla bombat de somaleză, prin faţa bărbaţilor, bombănii luând-o spre poartă. Iar tu, nefericitule, o să freci pixul ăla până o să faci bătături în palmă şi nici pe lumea cealaltă n-o să pui tu mâna pe mine!", continuai tot mai revoltată, evitând să mă dispreţuiesc, de dragul mării albastre, în timp ce mă îndreptam, cu toţi macii rochiei tresăltâd pe mine spre poarta mare, urâtă, albastră, dată în lături" (p. 8). „Nenorocita" este secretara (şi amanta) unui benzinar căruia Maria trebuie să-i suporte avansurile vulgare, spre a face rost, astfel, de benzină pentru a merge la mare, într-o perioadă când acest combustibil era distribuit pe cartelă.

Silvia Beldiman este o scriitoare matură - din categoria acelora care preferă să-şi atragă cititorii prin substanţa cu valenţe grave a mesajului.

Lumea ca un bazar-labirint

Cititorul de roman

DUMITRU AUGUSTIN DOMAN

Gabriel Năstase a fost coleg şi prieten cu membrii primei şcoli de proză optzecistă de la gazeta de perete *Noii* din holul Filologiei bucureştene dinainte de 1980: Constantin Stan, Mircea Nedelciu, Gheorghe Ene, Ioan Lascu, Gheorghe Crăciun, Sorin Preda, Gheorghe Iova… Dar, Gabriel Năstase s-a „pierdut" de grup, măcar o perioadă, şi aparent. Scriind în maniera congenerilor, cunoscând toate secretele noilor tehnici narative, luând parte la dezbaterile teoretice în grup restrâns, el alege calea jurnalismului de performanţă şi debutează editorial abia în 2000. Are însă meritul de a readuce la zi, de pildă, textualismul, proaspăt şi curăţat de toate reziduurile sterile de la sfârşitul anilor '70 şi începutul anilor '80. Iată că demersurile epice ale regretaţilor Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun şi Constantin Stan sunt continuate de colegul lor Gabriel Năstase care a publicat în 2012, la Editura *Semne*, romanul *Bazar* (text-cub după M. Duchamp, *Nud coborând scările*).

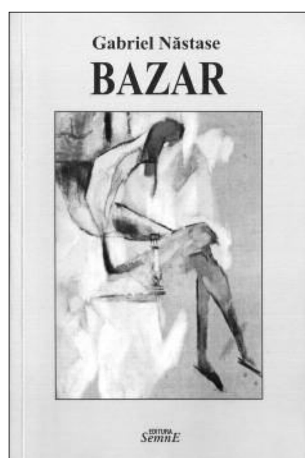
Personajul principal este Florian G., un alter ego al autorului măcar în parte (?), fost jurnalist, trăind acum din tranzacţionarea unor obiecte îndeosebi valoroase la un bazar de pe un trotuar al cartierului periferic bucureştean La Sârbi. El meditează în minutele de reverie din zori oarecum abstract, în spiritul textualismului, cum spuneam: „Pot obiectele să se transforme în întâmplări? Sigur că pot. Depinde numai de posesorul lor dintâi.//Dar pot întâmplările să se transforme în obiecte? Asta ar putea să fie puţin mai complicat. Dar şi în acest caz totul depinde de acelaşi posesor al lor dintâi.//De fapt, şi într-un caz şi în altul esenţa faptei constă în transformarea unui obiect într-o întâmplare şi invers, (în trecerea, adică, a întâmplării într-un obiect). Iar asta, bineînţeles, ar putea fi la fel de simplu pe cât ar putea fi de complicat (cu aceeaşi trimitere, he, he, la personalitatea posesorului dintâi al obiectului ori al întâmplării respective. Ori la personalitatea obiectului ori a întâmplării).//Nu, hai că asta-i bună! Auziţi: personalitatea obiectului! Ori a întâmplării!"

Am citat prima pagină a romanului, mă rog, a *textului*, pentru că ea reprezintă embrionul din care se dezvoltă toată povestea unei zile de duminică a lui Florian G., o duminică în care el recapitulează zile şi fapte şi întâlniri din viaţa lui de om care trăieşte din expediente (inclusiv din îngrijirea WC-urilor din Palatul Parlamentului), după ce a refuzat la un moment dat să se vândă pe bani buni ca redactor-şef, cu ziar cu tot, unui om politic potent financiar, cam cum se întâmplă curent în zilele noastre, şi după ce refuză să vândă tot unui om politic un sfeşnic(-sfetnic) cu valoare simbolică, cu poveste misterioasă.

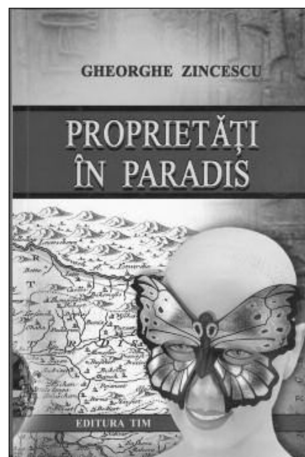
Romanul este scris secvenţial, fragmentar, alternând pasajele lirice cu unele profund epice, chiar prozaice, despărţite de inserturi muzicale sau poetico-filosofice notate cu italice, uneori având legătură cu subiectul, alteori – nu. În lumea lui Năstase, lumea ca un bazar balcanic, ca un bazar-labirint, naraţiunea – câtă este – curge (hiper)realist o vreme, până imaginaţia autorului o ia razna (un fel de a spune!) şi o dă pe fantastic ironic, pe oniric, pe livresc şi – ludic - pe jocuri textualiste: „Aşadar, era adevărat: în fiecare vineri, la miezul nopţii, vila lui Tata Omid se apleca şi săruta, cu patimă fierbinte, Lacul. Iar acesta se tulbura până la revărsare!" Personajele sunt pitoreşti şi poartă nume pe măsură: Sandu Argăseală, Senatorul Mantea sau Sfrijitul-În-Costum-De-Mire-Când-Alb-Când-Negru, Iepure Pantelică, Frumoasa-care-se-ondula-uşor-plutind-spre-cer-în-prelungirea-mâinii-sale, Stârpitură, Roşcata-Numai-Ochi-Din-Care-Îi-Izvorăsc-Picioarele-Şi-Cu-Bustul-Învingător-În-Orice-Concurs-De-Tricouri-Ude etc.

Imaginaţia naratorului n-are limite, după cum tocmai am arătat mai sus. Textul lui Gabriel Năstase trimite şi la suprarealism, la avangardism, în general, după cum lasă să se înţeleagă chiar din subtitlul cărţii plus din ilustraţia copertei întâi şi după cum o face străveziu la pagina 134: „Parfumul amânatelor poveşti.//Cum e aceea, spre exemplu, dintre Florian G. şi Frumoasa-care-se-ondula-uşor-plutind-spre-cer-în-prelungirea-mâinii-sale.
Mereu coborând scările. Mereu ascultând de alt glas decât de glasul cel din urmă. *Treapta întâi şi treapta a doua, treapta patruzecişinoua. Treapta şase, treapta întâi (treaptă fără căpătâi). Treapta cinşpe, treapta patru, treapta douzecişipatru…*//(Esenţială rămâne, însă, imaginea colţuroasă dar sub unghi rotitor, a unei(alte) femei coborând o scară. Marcel Duchamp. Şi Tristan Tzara, cu ziarul şi cu foarfecele lui)."

Dacă postmodernismul mai spune ceva la 2014, ei bine, Gabriel Năstase-prozatorul face parte cu brio din miezul fenomenului.

Între fantastic şi absurd

Scriitorul reşiţean Gheorghe Zincescu şi-a început aventura de scriitor ca poet, a continuat-o ca nuvelist, iar anul abia trecut a publicat un roman foarte interesant: *Proprietăţi în Paradis* (Editura *TIM*, Reşiţa, 2013). Prima impresie după lectură e aceea că Zincescu este un prozator viguros, care nu scrie neapărat la inspiraţie, ci se aşează temeinic la masă şi scrie inginereşte, ridică precum un arhitect construcţia epică, atent la fundaţie, la structura de rezistenţă, dar şi la detalii, la orice amănunt. De altfel, trebuie spus de la început că romanul e chiar luxuriant, încărcat cu exces de amănunte, având un ritm în două viteze: lent şi domol; precum firea bănăţeanului, aş zice. Lectura unei asemenea cărţi nu e lesnicioasă.

Apreciam însă mai sus că e vorba de un roman interesant. Ei bine, originalitatea lui constă în faptul că e scris pe linia subţire ca un fir de păr care desparte abia perceptibil realul de fantastic, logicul de absurd, ba acestea coexistând adesea într-un registru unificator firesc. Jocul acesta de echilibristică între două lumi îi e la îndemână autorului/naratorului, el notând la un moment dat, programatic parcă: „Niciodată nu ştim ce se întâmplă în visele noastre după ce ne trezim şi ne rupem din firul lor, după ce ieşim dintr-un destin mai adevărat şi mai adânc decât banalitatea asta pe care o numim realitate…"

Compoziţia romanului e una barocă, trecerea de la real la fantastic se face atât de firesc că cititorul intră în jocul naratorului fără a sta pe gânduri, după cum se trece pe nesimţite în naraţiune de la persoana întâi la persoana a treia şi înapoi. Dacă Tzvetan Todorov găsea că „fantasticul provine din ezitarea cititorului intre alegerea unei soluţii raţionale si a unei soluţii supranaturale", aici cititorul nu are această ezitare. Fantasticul acesta nu pare o rupere de real, ci se încadrează în el, face parte integrantă din el. Realitatea ajunsă la o limită alunecă în fantastic. E adevărat că asta se întâmplă în primele 14 din cele 20 de capitole ale cărţii, finalul fiind preponderent fantastic. Fantasticul din *Proprietăţi în Paradis* reprezintă, altfel spus, paranteze ale realului descris cu lux de amănunte.

Aventura de câteva zile ploioase a lui Cătălin Teodorescu trimite şi la Macondo, satul izolat de lume, trăind prin el însuşi, şi la *Maestrul şi Margareta* (v. petrecerea de la Castel, cu personajele ei insolite, printre care o pisică „suplă cu un coşuleţ de răchită pe braţ…"), şi la Kafka; dacă fantasticul reprezintă parantezele la real, absurdul reprezintă paranteze la fantastic. „Vinovăţia" nevinovatului Teodorescu vine din absurdul de sorginte kafkiană. Dar, nu e vorba doar de „vinovăţia" pe baza căreia e ameninţat, nu doar aceasta trimite la absurd, dar toate întâmplările prin care trece personajul de la descinderea lui în satul şvăbesc din câmpia bănăţeană: conflictele surde cu primii întâlniţi, apariţia de nicăieri a unui purcel în curte, apariţia femeii rănite, intenţia unuia de a-i demola casa etc. Eroul narator suferă o transformare netă de-a lungul perioadei cât adastă în satul său natal, din visător (nu doar „de vise" precum Iosif din *Vechiul Testament*) devine un luptător adevărat, gata să(-şi) facă dreptate. Naraţiunea face referiri subtile la democraţia românească originală de astăzi. Şi e bine că nu le face la modul direct şi grosier pentru că astfel cartea poate fi citită nu doar de cineva din România, dar şi de cititori de aiurea, necunoscători ai realităţilor noastre balcanice. Degradarea unei zone şvăbeşti, golită samavolnic de locuitorii ei şi ocupată abuziv de o etnie conlocuitoare poate fi la o adică o realitate de oriunde adaptată.

Alte romane primite la redacţie:

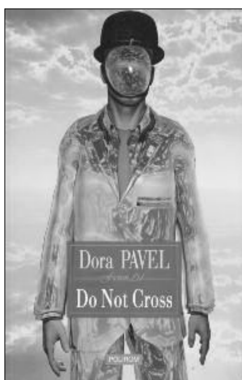
Jean Băileşteanu – *Drum în tăcere* (*Autograf MJM*, Craiova, 2013), ediţie necenzurată, 630 de pagini.

Iulia Cristina Frânculescu – *Singuri pe scenă* (Editura *Ramuri*, 2012), 184 de pagini.

Dora Pavel – *Do Not Cross* (Polirom, 2013), colecţia „Fiction ltd", 184 de pagini.

Ion Nete – *Călifar, la poarta cerului* (Editura *Ecou Transilvan*, Cluj, 2013), 216 pagini.

Dan Miron – ***Pata violetă*** (*Polirom*, 2013), colecţia „Ego Proză", 416 pagini.

lector

Leo Butnaru

DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (XVII)

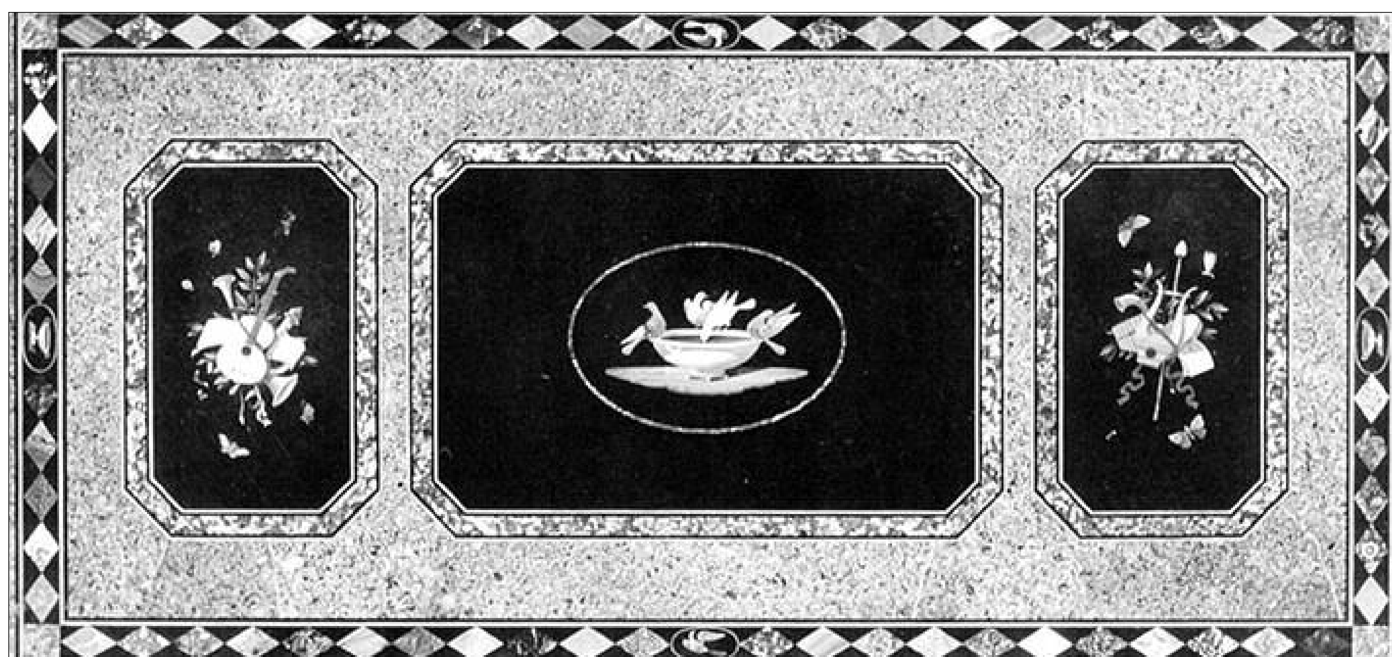
(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

Despre Tumanian: fiu de preot. Născut în 1869, a trăit 54 de ani. Cunoscut şi ca activist pe tărâm socio-politic, în tinereţe fiind de două ori arestat de ohrana ţaristă.

27 octombrie

La micul dejun, Claudio Pozzani (un stră-stră-urmaş al lui Virgiliu, nu?) îmi atrage atenţia că, în restaurantul hotelului, se dă muzică italiană. Da, cântă *copilul de aur* Robertino Loretti, minunea Italiei, dar şi a copilăriei mele. Pe piciul ce făcu epocă – scurtă, e drept, dar fulminantă! – îl iubeam la nebunie. În topuri, ieşea mai popular chiar decât Elvis Presley. Iar odată, pe când scriam la romanul memorialistic *Copil la ruşi* şi aveam nevoie de unele precizări factologice, rămăsesem de-a dreptul nedumerit că nu găsisem numele său în enciclopedii şi dicţionare de factură generală (în cele de specialitate probabil e). Să faci epocă – melodiile copilăriei sale, copilăriei noastre mai răsună şi astăzi, având milioane şi milioane de fani – şi să se creadă că numele tău nu e prea important să stea pe aceeaşi pagină cu, să zicem, cel al madamei Marion de Lorme... curtezană franceză... Chiar dacă aceasta fusese implicată în tulburările Frondei, otrăvindu-se... Şi încă un detaliu „la temă": Loretti se deosebea de soliştii corurilor de copii din URSS – chiar dacă era de vârsta… pionerilor, italianul nu purta cravată roşie… El avea sau cravată-cravată, sau papion, şi nu saluta cu palma-muchie dusă în dreptul frunţii: „Totdeauna gata!".

Preziua plecării pe meridianele şi paralelele cui ne are e una posomorâtă, parcă un început de burniţă, însă din firea, din ochii noştri, de pe chipurile noastre emană lumina celorlalte zile ale navigaţiei pe *Arca literară*, zile generoase în solaritate (şi solidaritate!), cu deschideri clare de orizonturi şi culmi de munţi (sperăm, şi de… minţi). Lumina interioară, din sufletele şi conştiinţa noastră, este sporită de vizita pe care avem norocul să o facem la – jos epitetele! – pur şi simplul Matenadaran – Institutul de manuscrise străvechi, incunabule şi cărţi extrem de rare (până la unic exemplar păstrat în lumea toată) – armeneşti, greceşti, asiriene, ebraice, arabe, latine, persane, japoneze ş. a., inclusiv opere care nu s-au păstrat în original.

În fondurile instituţiei unicat sunt arhivate circa 14 mii de exponate, printre care un manuscris pietrificat, pergamente rescrise (sec. V-VI), Biblii, Evanghelii (una dintre ele cu coperţi din fildeş), operele lui Aristotel (sec. XIV, originalul sec. V), Istoria lui Alexandru cel Mare (sec. XVI, originalul sec. V), romane de dragoste (sec. XVI, originalul sec. VII), tratatul de matematică din sec. VII în care se afirmă că pământul este rotund, Geografia lui Ptolomeu, primul ziar (anul 1796), cărţi liliput şi cărţi gigant (de la 19 grame la 28 de kilograme!).

Anul viitor, Armenia va sărbători 500 de ani de la editarea primei cărţi, ce avu loc în 1512, la Veneţia, tipărită de Akop Megapart şi intitulată „Urbantaghirk" – „Cartea de Vineri", constând din 124 de pagini şi 4 ilustraţii, imprimată cu vopsea neagră şi roşe cu caracter de litere (memoria buchii!) *Şhagir*, tradus ca „scrisul cu andreaua", deoarece era efectuat cu o peniţă din trestie, subţire ca o andrea. A fost prima carte tipărită în Asia. La rugămintea oficialităţilor armene, pentru anul 2012, UNESCO a declarat Erevanul capitala mondială a cărţii şi tiparului.

Prânzim în cafeneaua de la *Casa cărţii ruse*. Pe un hol îmbrăcat în lemn – o bibliotecă în care stau, în mai multe exemplare, unele cărţi de autori ruşi. Probabil, e o bibliotecă-librărie, se pot cumpăra cele expuse.

În restaurant, clientelă puţină, nu se aude vorbă rusească. O sută de vodcă (odată ce veni vorba de ruşi) trece de un euro… Cred că asta şi „reglează" numărul vizitatorilor.

Seara, recitalul poetic de rămas bun la Casa-Muzeu *Hovhannes Tumanian*. Mai întâi vizităm acest sanctuar al memoriei lirice de o vibraţie misterioasă. Casa – puţin spus spaţioasă, mai curând arătând a palat. „E unicul poet armean care a trăit în belşug", subliniază David Muradian.

Îmi reţin privirea şi la coşul de gunoi de sub biroul poetului plecat la cele veşnice în 1923. Nu poţi să nu te gândeşti că, din întâmplare sau din neclarificare la momentul fierbinţelii creatoare întru evaluare, cu acest coş împletit din loaze albe au fost aruncate în neant şi unele versuri excepţionale.

Despre Tumanian: fiu de preot. Născut în 1869, a trăit 54 de ani. Cunoscut şi ca activist pe tărâm socio-politic, în tinereţe fiind de două ori arestat de ohrana ţaristă. La un moment dat, familia pierde întregul avut, însă, graţie unor oameni înstăriţi care preţuiau poetul, acesta revine la bunăstare şi chiar lux. A fost preşedintele Uniunii Caucaziene a Scriitorilor Armeni, în anii genocidului ajutând refugiaţii din Armenia Occidentală, fapt pentru care a fost declarat Poet al tuturor armenilor. A pledat pentru încheierea păcii în războiul armeano-gruzin din 1918. A avut o familie numeroasă cu 10 copii. Un fiu i-a murit în războiul cu turcii pe Frontul caucazian, alţi trei au fost executaţi ca „duşmani ai poporului" în epoca stalinismului.

Recitalul merge şnur. Şnur sau, mai bine zis, parâmă, odată ce suntem pe o Arcă literară. Dar nu prea întinsă parâma, pentru că atât cei care citesc, cât şi cei din sală, sunt relaxaţi, intervenţiile, improvizaţiile *ad hoc* fiind binevenite, diversificând, îmbogăţind „programul". La un moment dat, intervin şi eu, pentru a face mai înţeles, în nuanţe, mesajul unui poem citit-interpretat de Claudio Pozzani – „Umbra", în care colegul rosteşte, repetitiv, „Om-bra-a-a, om-bra-a-a", sincopat, cu final prelungit, ceva aproape de *ab(-)braccio*, adică – a *îm-brăţişa*. Pentru prietenii armeni găsesc potrivită şi transmiterea nuanţei prin intermediul verbului rusesc care – să vezi! – se potriveşte în acest caz: *ob(-)nimat', ob(-)nimat'*, chiar dacă el nu e în legătură derivativă cu *umbra = ten'*... Când rosteşte „Om-bra-a-a", Claudio chiar face gestul îmbrăţişării cu sine, cu, parcă, o umbră. Spuneam doar că Pozzani e şi actor, nu un simplu recitator al propriilor texte.

Fiind din neamul celora cărora Dumnezeu „le-a dat şurubul", cum spune în *Baltagul* Sadoveanu, colegul Herbert Maurer remarcă un lucru care nouă nu ne-a trăsnit prin cap să-l reţinem: că, în Erevan, cel mai popular automobil e de marca *Porsche*. Nu pot spune că e chiar aşa, dar ştiu că e o marcă germană, fără a-l bănui pe jovialul coleg că s-ar fi dat în reclamă. Oricum, faptul în cauză l-a inspirat şi Herbert Maurer a scris un lung poem narativ, din care citeşte doar un fragment, dând şi traducerea în engleză, astfel că e nevoie de mai mult timp.

Aşijderea inspirat de situaţie, mai bine zis de propria situaţie (a întârziat cu două zile la „îmbarcare"), Vahur Afanasiev a ticluit un text care are de refren (tânărul estonian e şi muzician) distihul: „Dacă ai întârziat la-mbarcarea pe Arcă,/ E timpul să-nveţi a înota". În traducere liberă (autorul l-a prezentat în engleză şi în rusă), textul e următorul: „Uniunea sovietică e semivie/ însă *The Beatles* nu s-a reunit/ tu eşti una cu universul/ până mai e electricitate-n circuit// dacă tu ai întârziat la-mbarcarea pe arcă/ e timpul să înveţi a înota// de fiecare dată când Bono/ plesneşte din palme/ în Africa moare un copil/ iar în China zece nou-născuţi/ fac coadă după un loc de muncă// dacă tu ai întârziat la-mbarcarea pe arcă/ e timpul să înveţi a înota// totul renaşte/ devenind şi mai mare decât a fost/ lacul Sevan va ajunge ocean/ iar iubirea stea fierbinte va deveni// dacă tu ai întârziat la-mbarcarea pe arcă/ e timpul să înveţi a înota". Evident, cuvintele sunt pentru o eventuală melodie, pe care, de altfel, când recită, Vahur încearcă să o potrivească deja.

În ce priveşte propria-mi evoluţie, după zicerea introductivă în franceză, ca să înţeleagă şi confraţii de pe Arcă, trec la limba pe care o cunosc cei mai mulţi din audienţă, citind câteva poeme scurte în ruseşte, din volumul „Песчинка - жемчужина – пустыня" (*Fir de nisip – perlă – pustiu*), apărut anul trecut la Moscova. Aram Baiandurian, translatorul nostru, încearcă să dea unor miniaturi potriviri semantice în engleză, dar, să vezi, întâmpină greutăţi la un simplu distih, cum mi se pare, intitulat „De spus pruncului". E acesta: „E târziu să mai plângi: viaţa/ deja a început...". În ruseşte, Chiril Covalgi a nuanţat, în loc de „plângi" (plakat') – punând *revet'* (urli) ce se dovedi – judecând după reacţia sălii – că place. Aşadar, două-trei persoane dintre spectatori se oferiră să-l ajute pe dl. Baiandurian să găsească varianta optimă, pe care să le-o transmită colegilor de pe *Arcă*.

După recital, Geert Von Istendael, belgianul de expresie neerlandeză, limbă numită adesea olandeză, zice: „Şi totuşi, domnul meu, ce extindere imensă are limba rusă în spaţiul ex-sovietic. Vă puteţi înţelege dincolo de oficializarea, ca globală, a englezei. Am văzut ce reacţie aveau armenii când vă citeaţi versurile. Felicitări."

jurnal

Geert e cu doi ani mai în vârstă ca mine. Tatăl său publicase trei cărţi de poeme, fusese consilierul personal al cancelarului german Adenauer, apoi al cardinalului Frihgs, figură emblematică pentru combatanţii germani contra nazismului.

De vreo douăzeci de ani, Geert Von Istendael este scriitor independent (ceea ce noi numim liber profesionist), în CV-ul său subliniind că: *il est fasciné par le système politique belge et en particulier par Bruxelles, la ville où il est né et où il habite*. Am remarcat acest lucru în discuţiile noastre despre Belgia care, se mai spune, este ameninţată de a se destrăma. De unde! Prietenul neerlandez este sigur că Belgia va rămâne unitară şi înfloritoare. Şi-a asumat conştient un discurs poetic accesibil (Geert zice: foarte accesibil), preferând tematica „preluată" direct din cotidian, cu angajament umanist distinct. Conclusiv citând: „Sa poésie rompt avec une société qui se perd elle-même dans la «modernisation désastreuse» d'un monde industrialisé et technologique où l'homme et le genre humain risquent d'être opprimés".

Cu întârziere, la furşetul de adio soseşte şi doamna ministru al culturii Asmik Pogosian. Ce fac guvernul, problemele, şedinţele interminabile dintr-o doamnă! Dacă în prima zi, la inaugurarea navigaţiei noastre literare, doamna ministru arăta superb, strălucitor, astăzi, seara, după o zi grea de muncă, după o întrunire a guvernului ce a durat îndelung, arată atât de obosită, atât de în ne-apele sale, însă găseşte puteri să se apropie de fiecare dintre năierii Arcei literare, ciocneşte paharul, face un schimb de câteva cuvinte, mai rămâne puţin, după care încearcă să plece englezeşte. Noi i-am mulţumit că avusese amabilitatea să ne transmită fiecăruia câte un mic cadou – o farfurioară pictată, a mea – cu siluetele celor doi Masis (Ararat), mare şi mic; atenţii însoţite de cartea domniei sale de vizită. Aşa, din „interes sportiv", mă interesez ce partid a propulsat-o pe dna ministru, dar mi se spune că ea nu ar face parte din nicio formaţiune politică. Probabil, dispune de calităţi recunoscute de cei ce se contrează în parlament, în guvern. Ceea ce e cam greu de imaginat în zilele noastre…

Am auzit, în traducere liberă, un catren al lui Hovhannes Tumanian ce m-a prins ca idee, ca metaforă. O rog pe directoarea muzeului, d-na Harine, să-mi dea o juxtă a originalului. După ce o face, îmi mai dă şi câteva explicaţii în nuanţe: catrenul e de fapt o formă de poezie orientală, formată dintr-un monostih şi o terţină sau, mai concret, în el nu rimează doar primul rând, celelalte trei rimând. Să vedem, poate găsesc o variantă românească.

Mai stăm ceva timp în palatul primitor al marelui poet Hovhannes Tumanian, apoi ne îmbarcăm spre hotelul „Ararat" ce ne-a fost casă primitoare, pe drum oprind ici-colo pentru mici cumpărături, cheltuind ultimele drahme de care dispunem.

Discutăm ce discutăm în holul hotelului, apoi ne retragem, pentru că avem zboruri timpurii şi foarte timpurii, trebuie să fim la aeroport până în zori. Definitiva trecere în revistă a bunei stări şi completări de bagaj, renunţarea de a mai bea un ceai sau o cafea – ţi-ar putea scurta somnul pentru care şi aşa ai puţine ore. Dar o gură de coniac, de vodcă? A, asta ajută. Poate că chiar stimulează vise plăcute. Despre Armenia primitoarea, despre Araratul biblic. Despre Arca lui Noe şi despre… noi, năierii (noerii!), care, iată, debarcăm de pe *Literary Ark 2011. Ten Years After.*

De neuitat?

Mai încape îndoială?...

28 octombrie

Zborul din aeroportul *Zvartnoţ* e pentru ora 6,30. Procedură cunoscută: cu un ceas înainte, să fii la locul de înregistrare. Deci, ar fi bine să mă trezesc la 4 jumătate. Taxiul va aştepta – au grijă organizatorii şi recepţia hotelului, unde am şi rugat să fiu trezit la ora respectivă. Am pus şi eu alarma telefonului mobil. Oricum, cu toate măsurile de precauţie luate, m-am trezit mai înainte cu jumătate de oră. Reuşesc să fac toate fix-precis pentru plecarea din hotel şi, deci, aştept ora pe care am anticipat-o (montaj psihic, un fel de automatism, verificat deja cu alte zeci, poate chiar sute de ocazii).

În somnul scurt, dar cred, odihnitor, după cum mă simt, am visat… prima mea carte de citire (să pun sau nu semnul exclamării?). O-ho-ho, cartea de acum peste 50 de ani… Apoi, aceeaşi carte, însă aparţinând lui Vaniuşa Creţu, vecinul, prietenul, colegul meu de clasă. Chiar de o avem pe a mea, râvneam cartea lui de citire. Inexplicabil de ce. Deschid volumul. Între file – o panglică subţire, argintie. Vreun reper, o sugestie de dincolo de semnul de carte care ar fi putut fi panglica? Panglica nu ar sugera drumul pe care am să-l fac? În zbor, într-un avion argintiu, precum epitetizam în copilărie.

Înainte de somn, dar poate şi în somn, am tot trebăluit în mintea mea cu cele patru rânduri ale lui Tumanian. În taxiul ce mă duce la aeroport, pare-se că mi s-au limpezit-închegat, sunând cam aşa:

„Marea durerii mele e neţărmurită.
Şi plină e cu perle şi cu pietre rare.
Mânia mea e plină de dragostea-n floare.
În mine-i noapte. Dar ce constelaţii are!"

La „sugestia" versurilor lui Tumanian, privesc în noapte prin geamul maşinii: spre orizont, spre Ararat, parcă aş desluşi câteva stele răzleţe, dar nu constelaţii întregi. Acestea sunt sus, dincolo de tavanul vehiculului.

La aeroport, intrând în labirintul, mai mult schematic, dar respectat cu stricteţe, din corzi/panglici printre care treci spre arcul magnetic al detectorului de metale, îl zăresc pe Şota Iataşvili – radios, exclamativ, uşor gălăgios – colegul şi prietenul georgian care se va îmbarca pentru Tbilisi. Bucurie, ca totdeauna când te vezi rar cu cineva. Chiar dacă noi cu Şota ne văzusem cu o seară în urmă la „Marco Polo", unde cinau şi participanţii la forul traducătorilor şi editorilor, printre care era şi el, dar şi d-na Bajureanu de la catedra slavistică a Universităţi „I. A. Cuza" din Iaşi (prin intermediul limbii ruse, tradusese un poet armean, cartea căruia a şi prezentat-o la Uniunea Scriitorilor de aici), precum şi o doamnă din Bălţi, căreia nu i-am reţinut numele şi nu ştiu în ce sferă – editorială sau de dragomanie – e angajată (spunea că a recomandat-o colega Maria Şleahtiţchi).

Pentru prima oară, cu Iataşvile ne întâlnisem acum doi ani la Moscova, unde se ţinea Bienala Poeţilor. Apoi, acum o lună, în Crimeea, la Koktebel. Bineînţeles, Şota apare în *Jurnalul de Crimeea*, pentru că nu e doar un poet interesant, un showman literar, să zic, care captivează prin fermecătorul său discurs rusesc destul de personal, savuros, în pofida inadvertenţelor de pronunţie. În genere, modul de a vorbi ruseşte al georgienilor şi altor etnii caucaziene era de pomină în URSS, trezea buna dispoziţie, precum în filmul „Mimino", să zicem, ce-l are de protagonist pe actorul şi cântăreţul Vahtang Kikabidze. (Dialog: „Aşezaţi-vă, vă rog". „Mulţumesc. Eu o să stau pedestru." – neştiind cum să spună ruseşte „în picioare".) Din poezia lui Şota am tradus ceva, am publicat. În fine, răzbind în faţa detectorului de metale, ne îmbrăţişăm, ne urăm zbor fără primejdii, apoi – de, asta e! – ne descălţăm, să dăm şi pantofii, cizmele la verificat. Doar că aici nu vine şi câinele să te miroase, ca la Moscova, dacă nu care cumva ai asupra ta narcotice.

Cât mai e de aşteptat îmbarcarea, pentru viitoarea prefaţă încondeiez câteva fraze despre rezonul adaptării pentru copii a lui Homer şi Virgiliu. Fiecare generaţie şi-i reapropie în felul său, conform modului ei de a înţelege lumea, de avansare a civilizaţiei umane, a modernităţii, contemporaneităţii. În fine, în dependenţă de visele şi aspiraţiile unei sau altei generaţii. Altfel spus, într-o adaptare, dar şi oarece *dez-arhaizare*, aceşti mari poeţi vorbesc în limba timpului nostru, pe înţelesul copilului din secolul XXI. E un mod de împrospătare, de re-încărcare energetică, în intenţia de a regăsi frăgezimea şi vivacitatea acestor capodopere plăsmuite în neguri de vremuri, în adânc de antichitate. Iar un repovestitor, prin adaptare la înţelegerea copilului, trebuie să dea dovadă de talent ales, şi

parcă, implicit, de binecuvântarea lui Homer şi Virgiliu, păstrând poezia copilăriei dintotdeauna, a juneţii lumii, adică şi a copilului, tânărului care o locuieşte astăzi. (Şi aici îmi amintesc de gâgâlicii din curtea bisericii din Oşakan – mulţi; veniseră la Sf. Maştoţ creator de alfabet armenesc să-i aducă omagiu, flori. Dacă ar fi avut morminte identificabile Homer şi Virgiliu…)

Fiecare generaţie şi-i reapropie în felul său, conform modului ei de a înţelege lumea, de avansare a civilizaţiei umane, a modernităţii, contempo-raneităţii.

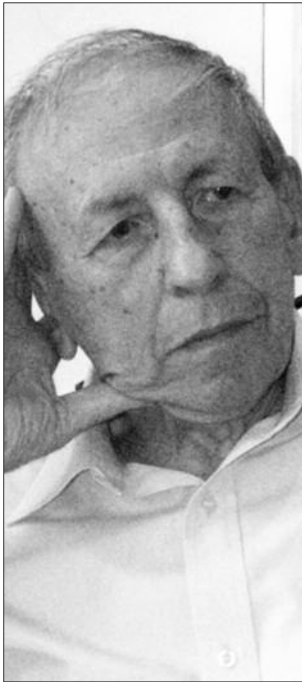
La bordul avionului, parcă s-ar repeta o scenă de când ne îmbarcasem la Moscova: peste două locuri, o doamnă destul de corpolentă se uită stupefiată la cele două capete ale centurii de siguranţă care nu e prevăzută pentru astfel de gabarit ne-standard. Dar vine stewardul şi rezolvă, oferindu-i un prelungitor al centurii.

Pilot, e în ordine! Decolarea!

Distanţa Erevan-Moscova e de 1,6 mii de kilometri, durata zborului 2,4 ore. Şi dacă, la venire, avionul era full, acum sunt ocupate cam o treime din locuri.

Apoi auzul reţine scrâşnetul „ralanti" al şasiului ce se întoarce în burta avionului. După care, mica încercare – ca o scurtă descărcare, ca o zvâcnitură de fulger senzitiv, descărcarea de energie din timpane spre glanda tiroidă (am impresia). Şi mi se „limpezeşte" auzul. Deci, ne-am desprins de pământul Armeniei, însă mai suntem în cerul ei. Prin hublou, întrezăresc vag de tot conturul Araratului în lumina puţină a pre-zorilor, pe ecranul siniliu al orizontului cu care se contopeşte zăpada de pe vârful unde, zice Biblia, a ancorat Arca lui Noe. Prin urmare, la acest moment, se încheie şi acest jurnal de bord pe care l-am ţinut pe *Arca literară 2011*. În final, doar o singură sintagmă armenească – (*Ţesutiun*). Probabil, bănuiţi că, în limba Sfântului Mesrop Maştoţ creator de alfabet, aceasta înseamnă: La revedere!

Marin Ioniță

Nu numărați anii nimănui după datele din buletin. Modelul meu cel mai apropiat este „Aviatorul cu aripi de poet”, decanul de vârstă al scriitorilor piteșteni. Ce importanță ar avea că a lăsat în urmă peste 90 de ani și se îndreaptă cu pași agale spre o muchie de secol, dacă n-ar fi lansat, zilele trecute, încă o carte? Aviatorului de război, care se întorcea din dispozitivul inamic cu aparatul sfâșiat de proiectile, nu i s-a înmuiat mâna pe condei.

proza

GÂLMA
(Moartea pe muchie de cuţit)

Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.
(Eminescu)

N-am greșit drumul.
Ştiu atâtea catarge, care înalță pânze
De culoarea spațiului nescris între rânduri;
Şi nu, nu mă pierd printre ele.
Nu acum când se tulbură timpurile,
Când graiul nopții ne aduce noul.
Aşa-ncepem și noi să vorbim,
La-nceput în șoapte,
Apoi în urlete, cuvinte,
Până le desprindem din elemente.

- Bă... s-a dus ăla. A înghițit gălușca!
- Ăla?
- Ăla, da...
- Aha...

*

- Ești mort?
- Cum mă vezi...

Doctorul, un prieten din copilărie, ajuns o somitate în medicină, răsfoiește încă o dată toate hârtiile: ieșiri din spitale, de la salvare, investigații speciale, din clinici universitare, diagnostice, tratamente...

- După câte scrie pe aici nu te mai poți afla în picioare...
- Exact! Dar merg în mâini, cu capul în jos. Şi privesc lumea pe sub poale. Şi lumea e plină de femei...
- De când te știu ești bun de glume. Dar moartea nu știe să glumească...
- O învăț eu! Lasă pe mine! O gâdil la tălpi, pe buric, la subsuori, sub gușă, de o fac să moară de râs.
- Prea bine. Dar PORCĂRIA asta trebuie s-o scoți neapărat. Şi imediat.

Inima bat-o vina! „Inimă de putregai, n-am un cuțit să te tai!”. Dar au doctorii bisturiu. Însă nu a fost decât un zvon care a umblat când am fost operat pe cord deschis, cum că am murit...

Nu li s-a întâmplat nici altor băutori de cerneală, academicianului Gheorghe Păun - cibernetician, poet, eseist, epigramist, pamfletar – nici lui Cristian Neguț – ziarist, patron de trust publicistic – nici lui Octavian Sachelarie - doctor în științe, universitar, bibliotecar, autor de cărți. Iată nici mie, ultimul pe listă cu voia dumneavoastră, cel mai vechi măzgălitor de hârtie.

Ne supraviețuim. Lucrăm. Iubim. Mai suntem de folos. Mai facem câte ceva care să rămână după noi. Îi mai ajutăm pe alții să iasă în lume. Să se afirme.

Gâlma. Un fleac. O glumă. Să fie numai atât?

Agăţările

Porcărie... Un amic al meu, bărbat viril, a băut, a mâncat ce a vrut, a muncit, s-a distrat și s-a trezit, fără niciun avertisment, cu o tumoare în burtă care, pusă la cântar după o operație, atârna peste trei kilograme. Dar au trecut, iată, câțiva ani și este totul normal. Prietenul șofează pe un camion greu, mănâncă, bea, se distrează, cântă și mai ales dansează, ca unul din a treia generație a călușarilor din Păduroiu care au rupt gura presei mondiale la Festivalul Internațional de la Londra din ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial...

O prea stimată doamnă, din intelectualitatea subțire a orașului, s-a trezit cu o umflătură la un picior... I-au scos ovarele, au lăsat-o fără feminitate... Însă a și uitat ce s-a întâmplat pe la începutul secolului și nimeni nu a întrecut-o în inteligență și creativitate...

Editoare. De reviste și de ziare. Una dintre cele mai bune trei din Pitești. Redactor de carte. Cap limpede sub o claie de păr rebel. A avut guguloiul pe tâmplă. Azi doar un semn discret, ca un mister care îi dă un farmec deosebit...

O copilă cam ciudată. Cam ofilită. Cam chircită. Cam subdezvoltată. Cam prea maturizată. Mi-a fost elevă. Elena. Nu știu de unde. Colegii îi spun Elena din Troia. Mai potrivit ar fi Elena din spitale. Luni, ani, în provincie, în capitală, mi se pare și pe afară. Cancer osos. Tratamente dure. Operații. Implanturi. Transplanturi. A supraviețuit. Recuperează. Înflorește sub privirile noastre uimite. Are o poftă de viață cât altele zece la un loc...

*

Clădit armonios ca un olimpian. Model de statuie. Sportiv de performanță. Amante fără număr. De i-ar fi tăiat o ureche, vârful nasului, umărul obrazului ar fi rămas mutilat... Dar uite că se poate trăi bine și cu un singur testicul... Şi nimeni nu știe...

*

Caut motive. M-aș agăța de orice ca să nu alunec în golul fără fund. Să nu ajung o zdreanță roasă de molii. Să nu curgă pielea și mușchii de pe mine. Să nu-mi zdrăngăne scheletul în auz. Să nu trec prin infernul de pe pământ... De oglindă, de o grindă, de o cracă, de un gard. De o întâmplare a oricui. De o amintire, de un gând, de o speranță, de o amintire. De un zvon, de o poveste, de un cântec. De un nor, de cer, de soare. „Şi de lună, și de stele și de chipul dragei mele!”

De sânii iubitei... Ce sâni frumoși avea prietena mea din studenție... Îi luam între palme ca pe puii din cuib. Sfârcurile, o nebunie... Trecură anii... O doamnă distinsă, elegantă, ținută marțială. Dar puii au zburat din cuib sub o lamă de bisturiu. Nu-i pasă.

Nici o tumoare nu trebuie văzută ca o sperietoare...

Argumente. Pro și contra... (expresie uzată, limbă de lemn, așa cum veți găsi multe în această scriitură, dar nu stau să aleg).

Sunt speriat cu poze de prin reviste și cărți de medicină. Cancerul nesesizat, netratat sau neglijat face ravagii. Tumorile primare și metastazele rod carnea până la os. Ba chiar macină și oasele. Se pot cuibări în piele, în mușchi, în glande, în ganglioni, în rinichi, în ficat, în stomac, în creier... Vreau să le cred trucate. Dar mă întâlnesc cu o doamnă, asistentă medicală, soția domnului Constantinescu, primul director al „Întreprinderii de colectare și prelucrare a laptelui” (care mă lua în mașină când mergeam împreună la Covasna).

- Nu e bine să-l vedeți. Nu mai are carne pe șale. I-au rămas rinichii la vedere. Şi dumneavoastră știu că aveți probleme cu inima...

Da, doamna nu știa. Nici eu pe atunci. Că tumoarea mea se va așeza chiar deasupra inimii. Să rămână goală. Să vadă toată lumea cum bate...

*

- Credeți că mai e cazul la vârsta pe care o am?

Psihiatrul meu, doctorița vestită:

- Vă rog să nu cedați. Hoața aia atâta așteaptă! Stă la pândă! Cum ai renunțat, cum te-a înhățat! Şi nu-ți mai dă drumul din gheare!

Hoața de suflete. A mai încercat odată dar am scăpat ca prin minune.

Mă clatin pe picioare sprijinit în baston. Profesorul Irimia, care este de față, mă privește cu milă ca pe un invalid. Se oferă să mă ducă cu mașina lui. Prietenii la nevoie se cunosc...

Internist și doctor în științe medicale. Autor de cărți. N-am voie să spun numele medicilor. Aș fi acuzat de publicitate ascunsă. Sancționat. Amendat. Reclama se publică pe față, în spațiu adecvat. Plătită și impozitată. Telefonează unui coleg de la chirurgie:

- Azi e vineri. Luni îl internezi. Miercuri îl operezi. Ai și concursul meu. Stau lângă tine.

Şovăi. Bâigui. Nu mă lasă...

- Nu e timp de comentat. Orice întârziere costă până la a fi prea târziu... Contați pe mine!

E omul care și-a petrecut toată viața la patul bolnavului și cu ochii în cărți. Orice caz mai deosebit l-a scotocit în toate tratatele de medicină. Oncolog la Pitești. Elevă la „Zinca” pe când predam acolo. Şefă de promoție pe toate clasele din seria ei. După mai multe investigații cu rezultate dubioase, îmi dă trimitere la Institutul de Oncologie din București.

Simt nevoia să-mi iau rămas bun de la cei câțiva prieteni pe care îi mai am. Mișu Golescu, din fostul nostru careu de ași, cu poetul Toma Biolan și dramaturgul Cornel Marcu. Pe când băteam în lung și-n lat pădurea Trivale. „Nu te lăsa! Fă pe dracu-n patru și rezistă!”. Mișule, gură de aur, de ce nu te-aș asculta? De fapt îl am model pe „aviatorul cu aripi de poet”, scriitorul Mihai Ghițescu, și el cel care lasă în urmă 90 de ani și se îndreaptă cu pași agale spre un secol. Şi scrie. Chiar în aceste zile a mai publicat un roman.

Nu-mi luați plaivazul din mână. M-ați ucide. Eu vin din țărănime. Unde când nu se mai putea ține pe picioare, tata săpa la vie în genunchi...

Şi repetă amicul cu vocea mumei lui Ştefan cel Mare:

- Fricosul, ăla nu ești tu! Ai fost întotdeauna pentru noi un exemplu de optimism. Un luptător. Un învingător. Să nu te lași. Fă pe dracu în patru și rezistă. Privește-te în ochi! Nu ți se pare că dai de un iepure fricos? Eu, unul, nu accept să am de a face cu un laș!...

Viviana, poeta din Curtea de Argeș, îi ține isonul și îmi amintește de bolnavul care eram printre atâția sănătoși. Doctorul Nicolescu, care se afla printre medicii ce mă îngrijeau, își călcase jurământul hipocratic și mărturisese confidențial că am zilele numărate. Mai existau și alte surse care indicau că mă aflu pe pârtie... Unii mă compătimeau, alții mă priveau ca un cadavru viu. Dar treceau zilele, lunile, anii și se făcea curățenie în rândurile lor. Viviana îmi amintește pe Cornel Marcu, Toma Biolan, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Ion Popa Argeșanu, Stelian Zamora, Miron Cordun, Octav și Rodica Pârvulescu, toți, mai tineri decât mine, care s-au dus rând pe rând. „Bătrânul ăsta ne îngroapă pe toți”, zicea Cerna Rădulescu. Şi s-a cam adeverit...

Mă angajează să-i cuvântez la catafalc un poet cam pe la jumătatea vârstei mele. „Caută pe altcineva - îi zic – eu sunt prea bătrân!”. „Dar vorbiți atât de frumos!...”

Doamne, cine mă cred ei? Năzdrăvanul care are șapte vieți în pieptu-i de aramă? Năucul care a trimis moartea la pădure să roadă copaci și lăstăriși? Căpcăunul care a vârât-o într-un sicriu și a dat drumul pe apă? Cel care a încheiat un pact cu Diavolul? De n-ar fi prea târziu, eu aș face-o acum. Sufletul meu pentru o moarte amânată. Căutați-l pe Mephisto. Sunt gata să semnez zapisul cu sânge. Cu o singură clauză: „tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte!” Fiți fără grijă, n-aș porunci niciodată clipei să se oprească. Când eram copil, vecinii spuneau despre mine: „Ăsta a speriat și pe dracu' !” L-aș face și acuma să-și lingă labele. De unde să-l iau?

Nu numărați anii nimănui după datele din buletin. Modelul meu cel mai apropiat este „Aviatorul cu aripi de poet”, decanul de vârstă al scriitorilor piteșteni. Ce importanță ar avea că a lăsat în urmă peste 90 de ani și se îndreaptă cu pași agale spre o muchie de secol, dacă n-ar fi lansat, zilele trecute, încă o carte? Aviatorului de război, care se întorcea din dispozitivul inamic cu aparatul sfâșiat de proiectile, nu i s-a înmuiat mâna pe condei.

Pe Radu Beligan l-am văzut într-o roabă, un tânăr subțirel ca „tras prin inel” într-un film de epocă. Iute ca un pui de căprioară... Azi e dus pe brațe în scenă. S-ar putea spune o adevărată epavă. Dar când intră în rol capătă dimensiuni de statuie. Se dizolvă până și decorul, de-l proiectează direct pe cer. Ce să mai spunem de Neagu Djuvara, de Quintus, de Bălăceanu Stolnici.

Marea chemare

O frică de moarte are fiecare. Marea teamă de necunoscut. Dar mai e și nebuna curiozitate. Ce uneori învinge chiar prudența despre care se spune că e mama înțelepciunii.

Ce nu ştiu ei, prietenii mei, şi nu vreau să le spun, ca să nu mă creadă nebun, e chiar că vreau să aflu cum se moare. Mă simt atras ca de un magnet.

Curiozitatea m-a stăpânit încă de pe când eram un copil. Nu aveam decât 3-4 ani când am vrut să văd cum e acolo unde cerul se lasă cu poalele pe pământ. În zona noastră de câmpie orizontul părea atât de aproape că am pornit la drum. Şi am mers, am mers „zi de vară până în seară”. Pe înnoptate, când toţi sătenii se adună pe la casele lor, au băgat de seamă că lipsesc. Toată suflarea, cu primarul, cu jandarmul, cu felinare, cu câini, care călare, care pe jos, a pornit să mă caute. M-au găsit bâjbâind prin noapte. Primul care a dat de mine a fost Arete, pe un cal al domnului învăţător Mitică Papalete, la care era băgat argat. Ar mai putea depune mărturie Ristache al lui Bugean, Ică al lui Ţucă, Voinea al Pleşii, Ilie al lui Căldârea, Vasile al Mialei, bineînţeles tata, unchiul Marin, mama, care alerga şi ea în urma celorlalţi, bărbaţi, moşnegi, femei, fete... Dar de unde să-i mai iau? Taica Popa, când am mărturisit unde şi de ce mă duceam, a catadicsit că nu e lucru curat şi mi-a făcut un maslu să mă dezlege. Iar lumea a avut de vorbit şi de sporovăit până am plecat din sat. Când şi peste această întâmplare s-a aşternut uitarea. Dar diavolul tot mai punea ceva la cale...

Altă dată m-am rătăcit noaptea în pădure. Cu „inima cât puricele”. Îmi era teamă de urşi, de lupi, de şerpi, de balauri, de căpcăuni, de zmei, de vârcolaci, de strigoi, de Muma Pădurii. La fiecare foşnet, la fiecare trosnet de creangă, la fiecare scârţâit de copac, la fiecare umbră, la fiecare frunză bătută de vânt îmi îngheţa sau clocotea sângele în mine. Dar nu mă opream, nu mă întorceam...

De-a lungul anilor curiozitatea a devenit pentru mine o adevărată obsesie. Dar iată că nu mi-a ajuns o viaţă. Mi-au rămas atâtea necunoscute. Tot nu ştiu de unde izvorăşte Nilul, ce este în fundul mărilor şi oceanelor, în craterul vulcanilor, în miezul pământului, la marginile universului şi dincolo de el, care este misterul metamorfozei gâzelor, al informaţiei genetice din ADN, al zămislirii, al viului, al universurilor paralele, al celor două lumi din materie şi antimaterie, al găurilor negre din galaxii. Nu am putut să dezleg nici măcar enigma femeii, vechea poveste, fiinţa atât de accesibilă, pe care am atins-o cu palmele, am îmbrăţişat-o, am sărutat-o... Ce să mai spun de celelalte care sunt atât de departe...

Şi mi-a mai rămas să cunosc şi moartea. Dar nu din cărţi. Nu din poveşti. Ci văzută ca trăită de mine. Asta se poate. Nu fără frică, ci fără ezitare pornesc pe acest drum.

Lume, lume, drag mi-a fost de tine...

Drum de dus

M-am hotărât. Mă duc la cuţit...

Mă scutur de toate emoţiile. Parcă ar fi să mă prindă frigurile...

Undeva, în dreapta, Strada Fântânii. Pe care au trăit doi poeţi: Daniel Turcea şi Octav Pârvulescu. Cine îi mai ştie? Uitarea se aşază peste ei.

La povârnişul străzii era, în poiană, pe vremuri, dejugătoarea oraşului. Zeci de care, de la munte, de la deal, de la câmpie. Perechi de vite. Izvor, jgheaburi, focuri, oameni fel de fel, cereale, fructe, lână, pastramă, plocade, ţuică, vin, poveşti. Într-o căruţă cu ceapă am intrat şi eu în Piteşti, pe când eram copil. Sadic, îmi ucid amintirile...

VAMA. Cu litere mari cât omul. Mi se agaţă gândul de cuvântul scris cu neon. Dacă ar fi să fie va trebui să trec şi prin vama de suflete. Îmi joacă în faţă lista celor zece porunci, aduse de Moise. Nu am furat, nu am ucis, nu mi-am făcut chip cioplit, nu am avut alt Dumnezeu... Dar nici nu mi-am iubit aproapele ca pe mine însumi. Nu-mi aduc aminte, Doamne, să fi fost îndrăgostit de mine. Nici nu am simţit, nici cu gândul nu am gândit. N-aş zice că m-am înstrăinat de mine. Au fost şi momente când mi-am reproşat, când m-am certat, dar nu m-am dispreţuit, nu m-am urât, nu mi-a fost silă de mine, nici nu m-am plictisit de propria mea fiinţă. Dar nici nu am căzut în extaz în admiraţia mea. Femeile. Pe ele le-am iubit întotdeauna. Şi nu le-am învinuit nici când m-au părăsit. Să fie şi acesta un păcat?

Intrăm pe autostradă. Hectarele de Petrochimie. Colosul care trage să moară. De-abia mai răsuflă pe câte un coş. Era mândria noastră. Mândria şi trufia pe timpul când credeam că tot ce se face în ţara asta e şi proprietatea fiecăruia. Stăpân mă credeam pe aeroporturi, pe avioane, pe şantiere, pe uzine, pe autobuze, pe tramvaie, pe vagoane, pe vapoare... Legitimat, precum Maiacovski când scotea din dulama rusească balşoi paşaport sovietic. Întâmplare care nu l-a oprit să-şi pună pistolul la tâmplă...

Nu ne împuşcăm. Nu ne spânzurăm. Răbdăm şi răbdăm. Ne-am obişnuit. Numai aici pe Argeş au dispărut în vânt Combinatul de Articole Tehnice din Cauciuc, unul dintre cele mai importante din sud-estul european, industria de automobile de teren Aro, industria de bioproteine, rase de pe pământ sau ajunse ruine. Toate făcute din sudoarea, din foamea, din zilele vieţii noastre scurtate. De n-ar fi producţia de automobile de la Mioveni, nu ne-ar mai rămâne să ne lăudăm decât cu o fabrică de magiun.

Nu au dat năvală hoardele de vandali, de huni, de gepizi, de avari, de pecenegi, de cumani, de turci, de tătari. Căutaţi barbarii în haitele noastre de hoţi şi de corupţi.

Doamne fereşte, iată de ce mi se agaţă mie gândul când mă duc unde mă duc, când mă aşteaptă ce mă aşteaptă. Dar nu pot să-mi vâr capul între umeri şi să mă fac că nu văd dezastrul.

Se vinde tot. Pe bani care nu se ştie unde se duc. Străin în ţara mea. Deposedat de tot ce am avut, de tot ce am crezut că este şi al meu. „Deproprietărirea proletariatului” nu e vorbă în vânt.

Câmp tărcat. Fâşii verzi de grâul care a răsărit. Fâşii cenuşii cu plante moarte de anul trecut cu bolovani care se coc la soare, turme de bidoane şi pungi de plastic...

Vatra satului meu. Autostrada trece pe sub poalele lui. Lacul Corbului, Vâlceaua, Brebina... Locul nostru. Salcia cu fântâna. Cuptorul de cărămidă din care ne-am zidit casa. Copilăria mea care umblă zăludă. N-am timp să mă opresc. O las să plângă la margine de drum.

Satul. Frasinul secular. Turla bisericii. Şcoala, în care am intrat cu tălpile goale, lăsând urme pe duşumele. Aici am aflat că nu sunt sortit să rămân prostul satului. Şi am învăţat un lucru fundamental, că trăim în două lumi. Una - concretă şi cea aparentă. Că cerul nu se lasă cu marginile pe pământ la orizont. Că el nici nu există, aşa cum mi-l închipuiam, ca o boltă de metal, ca un clopot răsturnat. Că soarele nu umblă pe cer de la răsărit la apus. Că stelele nu sunt ca florile zugrăvite. Şi atunci am intrat pentru prima dată în derută. Dacă nu există ce pare a fi, unde este hotarul certitudinii? În rătăcirile mele am ajuns să mă întreb dacă tot ce mi se întâmplă nu e cumva decât o simplă aparenţă. Dacă chiar nu exist în carne şi oase şi sunt doar o simplă imagine?

Dar iubirea nu mi-o luaţi! A fost cât se poate de adevărată! Primii fiori. De-abia aşteptam să treacă restul zilei, noaptea întreagă, primul ceas al zilei, ca s-o văd din nou în banca ei. Mă privea minute în şir fără să clipească. Ne mâncam din ochi. Dragoste din priviri. Când am ajuns să o trag de codiţe, când m-a muşcat de mână, când ne-am sărutat cu coroniţele pe cap la primirea premiilor, era deja prea mult. Când citeam lecţiile împreună sau învăţam poezii ştiam că nimic nu va putea să ne despartă. Îngerul meu frumos. Sfânt. Şi aşa a rămas, până, iată, în aceste clipe...

*

În stânga, Argeşul. Râul limpede, năvalnic şi cu bulboane. Aici am întâlnit-o pentru prima dată. Moartea. „Am văzut moartea cu ochii” cum se spune...

Era o zi de martie. Pripea soarele. Se ridicau aburi din pământ. Valuri, trâmbe, clăi. Puteai să faci din ei cetăţi, castele, palate ca în basme. Turme, herghelii, cirezi, haite de lupi, bârloguri de urşi, peşteri cu balauri.

Am ales o viroagă a gârlei. Apă călduţă la mal. Adâncă până la brâu. Soarele se scufunda în valurile mărunte, se rostogolea peste pietrele de pe fund şi pietrele peste el. În hârjoana lor şi Luna care mai adăsta pe o sprânceană de cer. Mă jucam cu flăcările din unde. Le ridicam în căuşul palmelor. Mi le turnam în cap. Şi nu-mi dădeam seama de sunt reci sau sunt fierbinţi...

Deodată n-am mai putut să respir. De-abia m-am târât pe prund, unde n-am mai ştiut de mine. M-a dus, de-a curmezişul calului pe care era călare, un vecin care m-a trântit în braţele mamei. Doftoroaia satului. Zeamă de buruieni. Ventuze. Descântece...

Reumatism infantil. Care s-a aşezat pe inimă. Nu apăruse penicilina. Endocardită. Stenoză mitrală. Fibrilaţie. Viaţă vulnerabilă... Un copil din vecini: „Nene, tu când mori?” Mă făcusem mare...

Sfârâie cauciucurile roţilor pe asfalt. Satul rămâne în urmă cu toată copilăria mea. În faţă ce mă aşteaptă?

*

La volan, cetăţean canadian. Conduce elegant. Are în palmares mii de kilometri. Din Marele Canion la Niagara. Rezident în State. Locul de muncă, itinerant. Din ţara cu iguane pe balcon, şopârle pe tavan şi sconcşi la tomberoane, în ţara cu urşi polari pe banchize. Un bob zăbavă în România. Se pregăteşte pentru Regatul Ţărilor de Jos. Oferte pentru India, Japonia, China, Africa Centrală, America hispanică.

Liceul la Montreal, în franceză. Studiile superioare în Statele Unite, bineînţeles în engleză. Specialist în calculatoare.

Tăcem. Dar ne umblă de la unul la altul roiuri de gânduri. Ghicesc că se întreabă: Mă voi întoarce lângă el pe canapea sau într-un sicriu sus pe maşină?

Am început să aiurez? Delirez? Visez?

Cine ne iese în cale, călare pe un buestraş, cu flinta în spinare, cu două pistoale şi un jungher la chimir? Moşul-strămoşul. Acel Ioniţă al Radului, care a dat nume neamului. Se povestea din bătrâni că avea calul lui de călărie pe care pleca, cu primeneli în coburi şi iarbă de puşcă şi alicii şi nu se ştia unde se duce, de unde vine. Cică avea amante în şapte sate. Poate că era şi haiduc de-al lui Iancu Jianu sau al lui Radu Anghel. Bărbatul acesta, falnic şi frumos, a fost adus de cal, într-o zi pe înserat, mort în şa. Nici rană de cuţit, nici de glonţ ochit sau rătăcit. O pată vânătă cât un bănuţ în dreptul inimii. Se spunea că o vrăjitoare „i-a pus cuţitul”. Drept în inimă...

Strigoiul:

- Cine sunteţi voi?

Îi spun numele şi adaug:

- Os din osul tău, primul care am evadat din neam, să merg la şcoli înalte, să ajung intelectual şi narator. El, nepotul meu, cu numele tău, în Lumea Nouă. În lumea toată.

- Şi unde te duci?

- Poate acolo de unde nu se mai întoarce nimeni. Mi-o fi venit sorocul. Ce zici?...

Dispare. Se topeşte în zare. Cu puşca în spate. Cu pistoalele şi jungherul la brâu. Pe calul lui fără potcoave.

Ion nu-l vede. El nu crede în fantome. Îi spun povestea strămoşului. Nu ştiu dacă o ascultă. Dar străbunul a existat. Şi mai există. În mine, în el, în toţi câţi ne tragem din acest neam. În alcătuire, în fire, în caracter. În oase, în sânge, în gene. În codul genetic. ADN-ul nu minte. Ai putea să-ţi schimbi numele. Să-ţi renegi familia. Obârşia. Să-ţi falsifici biografia. Dar nu şi ereditatea! Orice ai face, pe unde te-ai duce, rămâi, din punct de vedere biologic, prizonier în neamul tău.

Şi iar Ion. Tatăl lui şi fiul meu. Jurnalist şi televizist. Care m-a depăşit. Interviuri, convorbiri şi confruntări cu miniştri, cu parlamentari, cu diplomaţi. Chiar cu şefi de state. Cu lideri politici şi oameni de artă şi de ştiinţă. Şi de afaceri. Câine de pază al democraţiei. Ion M. Ioniţă. Numele meu în numele lui.

Mă mulţumesc şi cu nepoţii. Andrei a obţinut punctajul maxim în testele pentru cele mai bune douăzeci de universităţi americane care recrutează candidaţi din toată lumea. Frumoasa Mara încă mai cochetează cu alegerea profesiei pentru care trebuie să se pregătească. Dar are potenţial. Din acest punct de vedere aş putea să pun liniştit mâinile pe piept!

Altă moştenire n-am să le las decât trăinicia. Suntem un neam de oameni durabili. Toţi ai mei au ajuns la adânci bătrâneţi. Ţinem la tăvăleală.

De nu se mulţumesc cu atât, n-am de unde mai mult...

(continuare în numărul viitor)

Îmi joacă în faţă lista celor zece porunci, aduse de Moise. Nu am furat, nu am ucis, nu mi-am făcut chip cioplit, nu am avut alt Dumnezeu... Dar nici nu mi-am iubit aproapele ca pe mine însumi. Nu-mi aduc aminte, Doamne, să fi fost îndrăgostit de mine. Nici nu am simţit, nici cu gândul nu am gândit. N-aş zice că m-am înstrăinat de mine. Au fost şi momente când mi-am reproşat, când m-am certat, dar nu m-am dispreţuit, nu m-am urât, nu mi-a fost silă de mine, nici nu m-am plictisit de propria mea fiinţă.

La despărţirea de Mircea Constantinescu

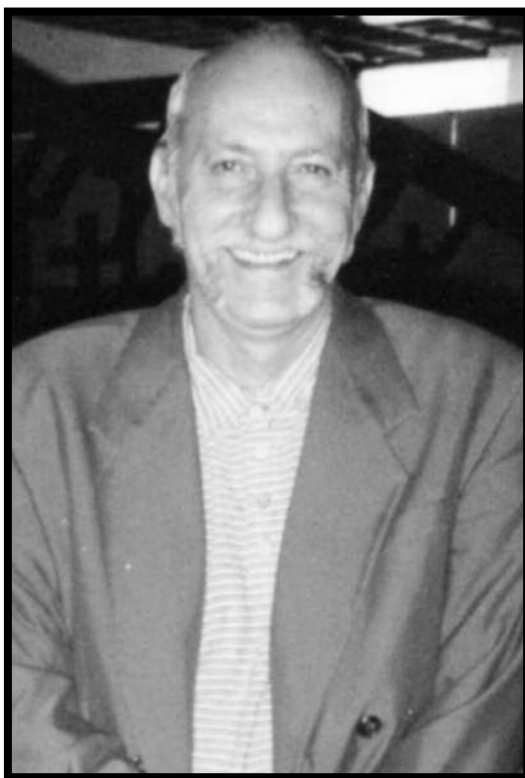
Spre coptul iernii, în 27 ianuarie a.c. ne-a părăsit eseistul, prozatorul şi ziaristul MIRCEA CONSTANTINESCU, în vârstă de numai 68 de ani, un remarcabil stilist din stirpea atât de rară a lui Mateiu Caragiale şi Conu' Jenică…La despărţirea din această lume de autorul *Triumfului lui Făt-Frumos* ne facem o datorie din a aminti cititorului că, născut la Târgovişte, a scris şi a locuit aproape toată viaţa la Bucureşti, oraş de care l-a legat o iubire al cărei sigiliu e zugrăvit pentru totdeauna simbolic în cărţile sale. Debordând de erudiţie, pitoresc şi vitalitate, *Cum îndemult Bucureştii petreceau* (1997), *Când toca la Radu Vodă* (1992), *După Bucureşti potopul…* (2002), *Tropăind prin spaţiul Schengen* (2006), *Oraşul de la parter* (2009) alcătuiesc o adevărată **antropologie lirică a Bucureştilor.**

În opera de ficţiune, însumând peste o duzină de romane (însă bibliografia scrierilor sale ni-l relevă şi ca nuvelist şi autor de studii literare), insaţiabilul prozator a inventat şi acreditat o serie de seducătoare tehnici narative, convertind în puternice viziuni artistice o parte din visele, dorinţele şi gândurile sale… O mostră a atelierului său fabulos e şi această "scrisoare" adresată în urmă cu câtiva ani criticului şi istoricului literar Ştefan Ion Ghilimescu, căruia îi mulţumim pentru că ne-a îngăduit să o publicăm. *(Red.)*

Iubite Ghilimescu,

am parcurs multe, foarte multe au rămas neparcurse. vor zace, vor zăcea astfel, necurmat. dacă te uiţi prin noile dicţionare, unde conjugările a doua şi a treia se pupă alandala, îţi vine să vorbeşti, să scrii altcumva, poate în ebraică... am penetrat frigiderul după vodcă, după borsec, e o căldură lângă el, fierbe orezul pentru căţele, îmi fierbe creierul că nu pot să excrementez idei cât de cât constructive, productive, pozitive... în ordinea vieţii curente, căci, altminteri, nu mă plâng.

MONŞERULE, cică vedi Mont Blanc e poi mori, aşa făcui, adică era să dau bir cu fugiţii dintre noi/voi, de la 2000 m în sus renunţînd la orice veleitate alpinistică şi ronţăindu-mi berea de 7,2 euroi. mi-am acomodat laptopul cu o unitate olandeză, ceea ce dânsul a respins, considerînd că-s urâţele olandezele, deci venii acasă fără net. mi s-a transmis că ai emis un afiş neozeelandez, mirat că nu corespund intenţiilor argonauţilor, defapt, internauţilor. nu. căci consider vocea, dacă nu şi chipul (cu web camera văd uneori cu cine vorbesc) indispensabile unor sincerităţi flagrante. un încornorat îngheţat tun, montblancul ăsta. am închiriat o cabană-vilă pe-o săptămână şi ne-am oferit inclusiv toate staţiunile ilustre dimprejurul lacului geneva, zis leman. în rest (până la 31 de zile) ne-am străbătut pingelele/pneurile pân toată flocăraia schengen. am elaborat simultan cu vizionările şi scriptocăriile aferente, spre a nu pierde secunde preţioase dintr-o viaţă pe sponci, era să scriu spongioasă. dacă observaşi, tupan a fost şi el o dată cavaler şi mi-a publicat, înghesuit, fără fotografiile de rigoare expediate, primele impresii de concediu. poate trebuie zis, - de vacanţă, concediul e larg şi neutru. multe sute de foto, deocamdată n-am lucrat decât pe-acelea dependente de foto-aparate, nu şi de cele şapte celulare puse la bătaie (furăm o caravană...). nu fu-răm! greu să pui accentul pe un ă!! s-a scurs un demideceniu de când n-am mai ciocănit (sic) în uşile târgoviştenelor. apelurile tale mi-erau un pretext suficient. cel puţin delia lui sandi ilie mă-njură prin gânduri... sunt invitat la dunăre (pescuit...) şi la valea călugărească (degustat...) şi nu-mi onorez poftele căci nu şofez, căci n-am răgaz priincios, căci roaba mea măsoară peste 12 ani, căci. acum evadările mi-ar fi înlesnite de şeriful CNA interimar, pe care-l cunosc de când avea 16-17 ani şi scria proză acceptabilă. asta nu înseamnă că ne siliconăm bretelele inteligenţelor noastre oricum rivale. am fost tras în poză lângă consiliul/comisia europene din bruxelles, dar aş fi vrut să fiu tras la răspundere foto că mi-am belit oculeţii (privirea) peste sfârcurile închiloţate abraş ale unei cubaneze minore, pân acelaşi bruxelles, pe-o bancă marmoreană. când vei avea ocazia să parcurgi textul acestei noi escapări occidentale, vei descoperi nostalgia mea deloc secretă..., doar secretoare. presupun că nu ai vizionat prestaţia mea (peste o oră) de pe canalul Cosmos TV, cu măreţul senator medic Trăncănescu, invitat fiind de matei albastru. era pân iunie, spre obliterarea lunii. puţea studioul a uischi şi transpiraţie pizdarnică şi aer condiţionat de ultrastânga. una peste alta, defapt unul peste altul, căci am cinci msse care-şi doresc notorietatea scălâmbă românească... încep să nu-mi mai doresc decât lucruri imediate. respectiv, să pot continua să scriu cu cei câţiva euro peste 600 lunar(i) şi să nu crăp înainte de a mă convinge realitatea hidoasă cum că euthanasia e singura soluţie... scriu prostii policrome deoarece respir anevoie, obosesc repede, mă dor lăboanţele, mă sufoc noaptea în poziţia culcat, mănânc bere, nu mi se scoală decât în preajma unor fetişcane nurlii, oricum n-aş rezista "travaliului" tot din pricina respiraţiei... mă bucură nespus trandafirii din balcon, galbeni, roşii, păduricea de peste drum, care mă desparte elegant de parlament, bişoancele care, bătrâioare, continuă să mă lingă afectuos, copilul (al doilea...) care-i cât mine şi drăguţel foc, doamna care-mi ironizează lacrimonioasele, avântul exuberant de a câştiga la loto spre a exubera vara viitoare pân lesbos, după afurisita de sapho... mă rog, ar mai fi unele, altele, care să-mi susţină, proptele de vreme rea, moralul... după cum băgaşi de seamă, gondolez la fel de oximoronic

ca şi-n alte dăţi, când... sunt foarte mulţumit doar în proporţie de 15-20 % din ce aştern pe hârtia laptopului, şi doar aproape mulţumit de restul... scorul e vitriolant, dar nu te sinucizi **doar** pentru că eşti sadomazochist, n-am exemple la-ndemână... şi nici nu renunţi. singurele care mă sinucid cu-adevărat sunt amintirile, putorile îmi sorb din palmă, îmi plâng obrajii suri, îmi râd în nasul astupat de tabac, îmi pleznesc coapsele celulitare, îmi dau ameţeli ce-mi revigorează doar intenţia, intenţiile. acum un an, într-un interviu jurnalier, am replicat că vreau să trăiesc într-o sihăstrie montană, înconjurat de maseuze. fui prin alpi. mi-a trecut şi bâzdâcul ăsta. nu-s capabil nici pantele serpentinate să le mai urc decât forţînd nota, adică pulsul... aş părăsi oricând buricul bucureştilor, mă opreşte şcoala copilului, mă opreşte imposibilitatea financiară de a-i împăca pe **toţi ai mei.** din nefericire, tot mai dificil mi-ar fi să-mi caut un sălaş lipsit de cutremure, de viituri, de alunecări de teren, de zgomot, de ţigănime şi ţigăneală... dacă mâine nu împuşc măcar cinci din şase la loto, iar sunt obligat să cuvântez cuvinte... aproape că par asemenea fotbalului nostru, dau randament când nu te aştepţi şi cad când totul părea în favoarea mea... încă o dată**:** regret sincer, dar sincer, că nu te-ai aventurat **niciodată** în calitatea de mărturisitor, ci doar de convenţional. sihaştrii îşi mărturiseau la vedere plăgile... şi care poet nu-i defapt un sihastru!?!... aştept să ajungi la westminster cu francul din poşul personal. am o droaie de colegi care-mi arată pozele anglicane realizate pe banii instituţiei sau ai fondurilor phare etc. mă cam dezugustă entuziasmul lor oportunist... au luptat să "urce" pe scările de incendiu, de serviciu... recunosc, n-am văzut westminsterul decât pân filme. mi-ajunge. îl vreau doar pe cervantes, din inima madridului, pe sagrada familia, din inima barcelonei, pe turnul lui traian din inima romei şi, aaaa, o vreau pe sapho din lesbos... de yankey nu-mi pasă, cel puţin fiindcă e utopic să-i mai ating cu glasul meu tabagic... pietroaiele akropolei m-ar dezamăgi, prevăd. la fel – pietroaiele peruviene, columbiene, mexicane... mormintele anti-poetului platon şi anti-oportunistului sofocle şi anti-eleatului aristotel, poate că le-aş fotografia... deja scriu azi despre ei de parcă mi-ar fi rude îndepărtate dar extrem de apropiate... mi se bulbucă studenţia, defapt, **anii** aceleia... nu-ţi doresc melancolia dizolvantă care-mi ciuruie, ceas de ceas şi în proporţie de masă, vorba sifiliticului bolşevic, trecerea, petrecerea... gata. nu mai avem timp – poate, spre a nu jigni suscebilităţi,– nu mai **am** timp. am parcurs multe, foarte multe au rămas neparcurse. vor zace, vor zăcea astfel, necurmat. dacă te uiţi prin noile dicţionare, unde conjugările a doua şi a treia se pupă alandala, îţi vine să vorbeşti, să scrii altcumva, poate în ebraică... am penetrat frigiderul după vodcă, după borsec, e o căldură lângă el, fierbe orezul pentru căţele, îmi fierbe creierul că nu pot să excrementez idei cât de cât constructive, productive, pozitive... în ordinea vieţii curente, căci, altminteri, nu mă plâng. aerul condiţionat e dirijat spre dormitoare, eu, aici, vegetam cu un ventilator copios, m-a părăsit anul ăsta... mă bucur, totuşi, că mi-ai *provocat* aceste rânduri. am fost permanent vulnerabil prin nonşalanţa devoalărilor, mi-au speculat-o nu doar securiştii uniunii. spre deosebire de mulţi, hm, eu am ştiut permanent că sunt beat când eram beat. beat de mine, de tine, de ea... de unde şi supravoltajul actual, rezultat prin adiţionări succesive. nu-mi doream să fiu o vedetă, dar un autor serios. atât de serios încât să mi se propună, fie şi oportunist, editarea *operei* in integrum şi ne varietur. ciuciu!! incapabil să-mi gestionez *lucrativ* (iar, azi*, politic*) succesele, risipit în pizdării şi lecturi şi serviciuri ocazionale, desigur c-am ajuns în postura de a-ţi comunica doamna mea că fără ea, acum, mi-ar fi greu... greu de tot. iată de ce are dezlegare nu doar la net-ul meu, dar şi la contul meu bancar... nu-i o slăbiciune, doar o derobare... mă plictisesc, mă aglomerează ticurile electronizării cotidiene, deja la birou mă supun unui intranet spaniol adaptat care-mi zburleşte flocii când ecranul, vast, altminteri, publică titlul ERROR. permite-mi, dacă-mi eşti amic, să nu dau crezare acestor *limbaje* limbute şi extranee şi lipsite de hemoglobină. sunt depăşit...? **ei, şi!!** vorba lui băieşu, când l-a iubit amar pe sartre într-o povestire celebră... l-am înjurat atunci pe tanţa&costel, filosofam pe la facultate, inclusiv prin closete, dar acum, la a paişpea tinereţe, îl aud cu îngăduinţă... **ne murim continuu**, iată de ce n-am vlagă pentru bancuri sau snoave de puşcaş marin. intimii îmi reproşează, în ultimele texte (nu toţi citind acelaşi lucru) DISOLUTIA. zâmbetul strâmb. viscerele canceroase. sexul forţat. cuvintele gris. gândurile ceţoase (nu ibseniene). întârzierea comunicării esenţialului. numeroasele *trimiteri, aluzii.* ocolirea simplităţii dezarmante din "baltagul" sau "tinereţe fără bătrâneţe". aşa e. clientul e stăpânul meu. poate doar salvîndu-mă un câştig fabulos, viaţa mi-ar îngădui să mă

remember

retrag undeva şi să mai compun ceva onorabil pentru aptitudinile mele, câte sunt, pe unde mai sunt... nu-i complet utopic ce zic aici. doar cumplit de improbabil. sper s-apuc a dormi câteva ore, poate şase, şi, posibil, voi năzări un tonus nesperat de ... aiurea! eu rămân ce-am fost..., vorba Naţionalului Poet. intuiesc că n-o să mă mai ***prinzi*** în ava unor asemenea destăinuiri. poţi să păstrezi sau să zdrumici cuvinţelele constantinescului, the pa. **pâs**. şi-acum păstrez cartea poştală a lui miron paraschivescu. din anul '66. defapt, caraghiosul m-a debutat cu proză... păstrez şi ocazionalele semnături ale lui stancu, fulga, iancu, barbu.., care mi-au salvat, pecuniar, câteva ceasuri, câteva speranţe..., natural, nu mă refer aici la autografe. bătrâne, ***trebuia*** să fii membru al uniunii pe-atunci... hai, totuşi, să nu alunec din nou pe pojghiţa subţiricei elegiace. sper să bată steaua pe cefere cluj şi ca oţelul să avanseze..., iar dinamo să priceapă că tot stelistul dănciulescu îi e de bază. poate te vei binevoi să *replici.* constantinescul. **pâs doi.** am expediat azi, sâmbătă, loteriei naţionale trei variante. bani puţini. te anunţ, profitor cum sunt, că am scris – **penultima proză** – despre stupid de realistele speranţe de câştig la loto, se numea "Reportaj cu speranţa de gât", e o divagaţie strânsă împrejurul blocului... mă uimeşte tonul elegiac-lacrimogen al epistolei de faţă, defapt nici nu-i o epistolă decât, poate, în sens biblic... mă copleşeşte căldura urbei, am contemplat ore-n şir pe yourcenar, pe mishima, pe woolf, le-am expediat târgoviştenilor tăi emeriţi textele, plus copertele, mă amăgesc continuu că sunt *prezent*, dar occidentul putred ne putrezeşte contribuţiile prin indiferenţă, prin supraproducţie, prin engleza planetară. am rezistat azinoapte doar graţie aerului condiţionat. realizezi că dacă voi continua în ritmul ăsta, o să-mi decontez salariul pe curent electric... nu ştiu cum e pe la voi, nici nu te mai întreb, oricum tu nu *te dezvălui* decât în măsura în care... hai s-o lăsăm baltă pe măsura asta! poate c-ai fost ciupit rău de vărsatul unor mărturisiri, odinioară, iar ieri, azi, mâine n-ai chef de remake-uri. sau poate doar vrei să pari altcineva. merge, cu ardeiul iute te satură şi-o ciorbă mediocră! eu, cum vezi, nu ţin să fiu un altul, chiar cu riscul de a insista într-un personaj indigerabil. păcat că n-am gânduri mai rozalii la-ndemână. sper că prelungirea nebunatică a scrisorii să mă disculpe de atâtea neintrări internet-ice. de care n-am timp, n-am chef, n-am vlagă. colegii mi-au descoperit (sic) vreo patruzeci şi ceva la un moment dat şi s-au crucit... bine că ştiau să-şi facă semnul crucii. am pipăit din ochi un sfert de ceas unul din autoportretele acelui van gogh, la el acasă. **era scrijelit, nu pictat.** n-am avut curajul să mărturisesc impresia asta în jurnalul meu schengenesc. s-ar fi citit, în cel mai bun caz, ca un sacrilegiu tocmai omagiul meu adus acelui sinucigaş notoriu de rebel. încă mă fascinează amsterdamul, cu obloanele lui pe post de poduri, cu cârligele lui pe post de cârlige, cu parcările lui pândite de canale, cu forfota gagicilor imobile fiind drogate... europa continentală nu mai deţine o astfel de erezie urbanistică – veneţia e doar putredă, râncedă, igrasioasă, prea doldora de palate ruginite şi de vâslaşi vocali... copenhaga şi stocholmul sunt prea normale... cel puţin văzute la tivi. aseară, când cu meciurile, venii pe-aici un scriitor tot sociolog să-i dau recomandare. mi-a lăsat, licenţios, o cafea greacă (am ibric din aramă fanată, n-am nisip puber...) şi nişte crini debordanţi. cică publică şi cărţile altora la editura lui. puahhh! fuse pân portugalia fără să-**l caute** pe saramago. păi, ce dracu scriitor e ăsta!?? autor de vise şi zaţuri, ghicite-n palma iarmarocului românesc... haidade! vei râde, l-am... recomandat. avem uniunea cea mai glorioasă fiind ca şi inexistentă. pentru că româna nu va concura, câştigător, cu engleza ori spaniola. restul, demult e tăcere. vidanjorii şi vidrele autohtone se pândesc, mutual, sperînd stipendii sau gloriole. în romanul "V", thomas pynchon descrie şi nişte zgubilitici care umflau un salariu tot "pescuind" aligatorii din canalizarea new york-ului. dă-mi voie să cred că peste 90% dintre scribii noştri exact asta fac!...nu învinuiesc pe nimeni. însumi pescuiesc ca un ahab care, vai, **se ştie** că-i ahab. alţii – pescuiesc încredinţaţi că-s măcar hemingway, pardon, santiago... vai de noieiele!... dacă te-am plictisit, de vină-i doar stupoarea ce mă ţine-n viaţă. mi-am îndesat în palat o bucăţoaie de brânză bivoliţeană, nu de capră, cum tot rumegai pân occident. alcoolul reclamă chestii. în abondance, franţa-elveţia, am digerat brânzeturi, inclusiv mucegăioase, dar şi cârnat de cerb... pozele m-arată totuşi trist, depresiv, ridat, cărunt, nemulţumit..., deşi acum trei ani am avut de zece ori mai puţini euro pân poş. e clar că nu bezmeticesc atunci când îmi doresc o sihăstrie păzită de maseuze (sugative şi bucătărese). ceva din mine a pleznit, duhoarea silenţioasă îmi zbârnâie ca un concert de muzică concretă. xenakis, boulez, mama mă-sii de treabă!... nu mai găsesc cuvinte **frumoase** decât atunci când privesc sau aud animalele, plantele, zariştea (blagiană?)... Sindrom de...?! Ei, şi!... **pâs doi-trei.** fiind impulsiv, mă gândesc, acum e deja duminica lotoului, că ar fi mai oportun să nu-ţi expediez aceste rânduri, tu fiind un calculat, sau, în tot cazul, lăsînd impresia asta. dar halesc un flamenco dres cu raggae, parcă aşa se grafia... sincer vorbind, beneficiezi de-aceea că am terminat jurnalul schengenesc şi-mi fac mâna pentru continuarea volumului al treilea al jurnalului propriu, buşulenga a apucat să se izoleze civilizat, mor de ciudă, era cea mai croncănitoare voce din prima mea facultate, o vedetă în absenţa călinescului aflat pân spitale, activistă la propriu la figurat dar cred c-a murit împăcată cu sine, cu noi, iată o probă de curaj anatomic. acu, că tot mestec vorbuliţe de clacă, sărate aşa şi-aşa, îţi zic că nu-mi pot şterge de prin cerebel senzaţia cruelă că fuşi dintre cei care m-au *descoperit* (deşi, profesor de română, fie şi molestat de etica socialistă) cu o nescuzabilă întârziere, deşi deşi deşi pe vremuri nu funcţiona harababura actuală editorială, publicitară, difuzoare etc. sigur, n-am fost un vocal, dar unul susţinut de aripa naţionalistă a băieţilor cu ochi azurii, care mi-au şi interzis accesul pân 71, când au observatără că nu ieream de-al lor. într-o scrisoare de pân anii 90 ţi-am dat şansa de a monografia un destin şi o operă actuale, replica ta a fost nu evazivă dar parşivă, vezi doamne, scrisesem oribil de neînţeles deci prolix acea epistolă lungă... ştiam ce riscase marian popa scriindu-l pe fănuş, m-am gândit că vei avea tupeul similar... adevărul e că nu cunoşteai ce-am scris şi-ţi pica aiurea, tardiv, să recompui trasee sinuoase, alambicate, discutabile. dar tu eşti realmente un fericit, azi profesorii de română pe care-i găsesc la un colţ de cotitură sunt infinit mai neputincioşi, azi, aflu consternat, nici nu se mai studiază istoric chestia, doar pe teme, motive, excerpte, kakarisme. am refuzat invitaţiile şcolare, ar fi fost penibil ca nişte domnişoare futabile şi domnişori pe scutere sau auto, să mă privească ca pe-un gigolo, eventual, eventual! am preferat câteva luni să fiu plătit în dolari pentru texte despre bucureştii ce nu mai există, actorizate de-o divă de local simandicos. măcar, mi-am câştigat o coşniţă mai fructuoasă. dacă e să fii curvă, cel puţin alege-ţi cartierul şi clasa clienţilor, nu-i aşa?... dacă-mi vei răspunde vreodată la acest pachet-de-nervi-evlavioşi, să nu-mi acuzi gândurile cu epitete condescendente/călduţe ori judecăţi de tipul *bătrâne, eşti pe rele.* doar o dată-n viaţă am fost pe rele, prozatorul azi mort, ştefan stoian, a fost cel care mi-a pus verdictul, avea dreptate, fost-a momentul (in)decisiv când am dat foc unei june care a venit la ex-nevasta mea să-i ceară scuze că m-a supt şi a rămas gravidă... i-au ars cu sfârâit sinistru ciorapii, părul, tivul minijupei... plângea mărturisindu-mi iubirea şi se ciucea ruseşte, aptă să-mi înfigă în pântece acel pumnal pe care dracul n-o consiliase să-l poarte la ea... părea ţigancă, după floci şi areole şi buzele de jos, de sus, dar cică era fiică de procuror judeţean, era s-o belesc de tot, noroc cu taică-miu, mi-a cerut imperios, sorbeam beri la restaurantul operei din cotroceni, băi, lasă dracului virginele, nu-ţi aduc decât belele, le-am lăsat, şi ele pe mine... nu că femeile-femei nu ţi-ar aduce necazuri, mă rog, unele de alt calibru!... iar mă-ntrerup, doamna mea l-a convocat, matinal, pe fiu să o însoţească la carrefour, şi mă-ntreabă ce-mi doresc şi-mi doresc o duzină de beri prin care să câştig un VW GOLF, aşa sună reclama, e normal să te ţăcăneşti dacă tot monitorizezi publicitatea... ies pe balcon, inspir curenţi de aer bolnav, păduricele dimprejur nu ajung să-mi onoreze nările şi plămânii. acu e iglesias-tatăl. românii poate vor lua un nobel politic, dar unul pentru literatură îl va încasa doar autorul care nu va scrie cu gândul la, şi nu va avea habar că există nobelul. dacă e să fiu generos, aş zice că o juma din laureaţi puteau fi echivalaţi cu autori români din epocă, dar că partea plină a paharului – nada!! o colegă mi-a făcut, cu un soft anume, fişa astrală. nu i-a venit să-şi creadă ochilor, o pătrime din "cerc" era goală de "relaţii"... de conjuncţii... eeeh! mi-a remarcat mari contradicţii de fire, de caracter, de evoluţie, de sănătate. asta dacă nu-i doar o legendă faptul că ai mei, pe vremuri, mi-au zis c-aş fi fost născut după miezul nopţii, într-o miercuri...potrivelile mi s-au părut, cu toate astea, al naibii de *potrivite.* n-am luat decât premii minore la loto până acum, totuşi sunt mai veridice decât premiile literare, chiar mai modice, acestea... chestia cu banii nemunciţi mă lasă perpendicular, securiştii şi politrucii bătrâni iau pensii milionare, şi, vai, ce-au mai muncit băieţii! uniunea a sărit în aer când a constatat că trebuie să le acorde şi ăstora o juma la sută în plus, ei care deja aveau jde milioane! habar n-am de ce continui să-ţi pompez aceste jeturi, destule în premieră... repet, poate unde vreau să-mi reintru în furia elaborată a jurnalului, zis şi "accesul liber la raft". volumul al treilea poartă benerul "de ce n-a murit de foame socrate". dacă vrei să participi la un concurs de răspunsuri, scrie-mi poziţia ta. dacă mai trăiesc pân la vara viitoare, tot voi ajunge pe la mormântul lui, al lui platon, al stagiritului...apoi mă voi cărăbăni pân lesbos, după sapho... vreau să dialoghez mental cu babele scofâlcite, ridate, ancestrale din insulă, să le fac să-mi povestească cum e să fii lesbiană în tinereţe şi să scrii versuri de iubire heterosexuală... revista litere îmi adulmecă unul din cele mai bune materiale, cel despre mishima-yourcenar, autori geniali, şi iar voi apela la doamna mea să-mi facă transferurile de rigoare, inclusiv copierea copertelor... articolul mi-a ieşit ţais, de unde deduc că doar când laud critic pe inteligenţii din jur am şi eu bonusul inteligenţei critice. dacă vei pica, toamna pă târziu, peste "yourcenar&mishima&the others", vei fi în câştig... cu revista cultura a lui buzura am spart-o, aşteptai infinit să-mi apară articolul vehement despre pamuk, ultimul laureat, deja aprobat, deja respins. turcia vecină şi pretină. bah! ce-ar fi să-mi închei, totuşi, prohabul guraliv...? cântă tom jones, ceva à la elvis... am vrut să sar dintr-un turn din rotterdam de la 184 metri, apoi dintr-un trenuleţ ce m-a depus lângă mont blanc la doar 2000 metri, nu mai suport *rotirea-plutirea-ascensiunea deasupra unor plaje-abisuri*, aproape o mie cinci sute de turişti sârbi veniră să-mi umfle premiul de la loto, bine că nu sunt singurul sonat... se anunţă 24 de grade, nu-i nici ora zece... gradele mele sunt mult mai suse, permite-mi să mă retrag, mă voi rade (pe sub barbă), voi face un duş inutil (din cauza gradelor), şi voi relua citirea lui bassani, acest visconti care-l imită pe de sica în ceea ce are mai plăpând... speak, memory! chiar aşa, nabokov avea dreptate. parcă numai el!?! îţi promit că n-o să-ţi dau foc dacă ne vom mai revedea tetatet. anii m-au făcut ignifug, spre regretul meu total... aud la camisa negra – fără aluzii la mussolinieni... rezbelul serviciilor secrete nu mai are trebuinţa uniformelor negre sau a salutului legionarilor romani, copiat de fescişti/nazişti/Codreanu... gata, mi-am tras fermoarul peste burdihanul logoreic, greu-greu, dar am reuşit...

constantinescul

avem uniunea cea mai glorioasă fiind ca şi inexistentă. pentru că româna nu va concura, câştigător, cu engleza ori spaniola. restul, demult e tăcere. vidanjorii şi vidrele autohtone se pândesc, mutual, sperînd stipendii sau gloriole. în romanul "V", thomas pynchon descrie şi nişte zgubilitici care umflau un salariu tot "pescuind" aligatorii din canalizarea new york-ului. dă-mi voie să cred că peste 90% dintre scribii noştri exact asta fac!...nu învinuiesc pe nimeni.

Aurel Sibiceanu

Despre Ion Lică Vulpeşti am vorbit doar în treacăt şi fără a-i face un portret amplu. Ca om, Ion Lică Vulpeşti a fost şi este o poveste aproape tăcută. Pe sine s-a povestit mai mult în cărţile sale. Când l-am cunoscut, domnia sa era tânăr iar eu încă nu mă despărţisem de adolescenţă. Era în 1972 când profesorul Ion Cincă m-a dus la cenaclul literar, pentru prima dată, şi acolo l-am văzut pe profesorul Ion Lică. Îmbrăcat impecabil, sobru dar cald în manifestare, ocrotitor, profesorul venea la cenaclu însoţit de unu sau mai mulţi elevi de-ai săi.

Glorioşii ani ai ratării

NENEA LICĂ

„Soarele a îmbătrânit şi s-a copt…”
(Ion Lică Vulpeşti)

Faţă de prozatori, pictori şi muzicieni am nutrit o frumoasă şi constantă invidie. În tinereţe, ca şi acum, mi se părea un adevărat miracol să construieşti personaje, care să stea de vorbă, ca oamenii vii, să aibă destine, etc. Dacă poetul este copilul prost al lui Dumnezeu, lăsat să zburde prin Grădină, prozatorul este, într-un fel, un frate mai mic al Domnului. Prin 1979, ori ’80, şedeam pe terasa Cofetăriei Union, având în faţă obştescul sfert de cabernet, la care boemii se cam dedau zilnic, în acea vreme. De din jos de Teatru urcau, agale, Ion Lică Vulpeşti, Nelu Durac, Ion Popa Argeşeanu, Cristi Tutză şi „aberaţia blondă şi culturală”, răspunzătoare la numele Popicu „dela” Bascov, căruia în subconştient îi mai spuneam şi Popicu della Mirandolina ! Creştinii amintiţi s-au aşezat la masa mea, şi-au comandat litra de fericire şi au început să caute semnele zilei ! Ca întotdeauna îi priveam şi mă minunam de polenul gândirii lor, întrupat în replici înţepătoare şi sclipitoare. Deodată mi-a încolţit o idee năstruşnică şi n-am stat prea mult cu ea în cap, am spus-o: „Măi, fraţilor prozatori, ce-ar fi dacă într-o zi v-aţi trezi încolţiţi de personajele voastre şi v-ar cere socoteală, la modul cel mai serios, pentru tărăşeniile în care i-aţi băgat, ce aţi face ?” Tărăşenia era un cuvânt foarte drag lui Nea Lică, l-am adoptat şi eu iar atunci l-am pomenit cu bună ştiinţă, pentru stârnirea omului! „De, zice Nea Lică, ştiu şi io ce să zic?” „Păi, ce să mai zici! Dacă îţi apare Gogorici, spre pildă, şi te ia la întrebări, că de ce îl tot trimiţi la gară cu brişca? Ca să nu mai vorbesc de bietul Manolică, de-l făcuşi vizitiu, poate omu’ ar fi vrut ceva mai acătării de la viaţă !” Gogorici şi Manolică erau, se înţelege, personajele unei povestiri minunate, în care dorul de ducă se finaliza de fiecare dată cu un drum până la gară şi atât. Popicu a râs mânzeşte, a pufăit din ţigară şi a zis: „Eu aş vrea să-l văd pe Sisif Marmara dându-i bagajele lui Durac, să i le care!” Sisif Marmara era personajul unor povestiri scrisă de Ion Durac şi avea un corespondent în realitate, în persoana unui farmacist pensionar care căra, zi de zi, mai multe bagaje, constând în mici baloturi de ziare din epocă – *Scânteia, Munca, România liberă.* Numărul baloturilor sporea direct proporţional cu degradarea nivelului de trai de atunci. Omul era înalt, uşor adus de spate, cu barba mare, amintitoare de Tolstoi, mereu îmbrăcat cu un parpalac aproape gri şi lung până aproape de glezne. Pe acest farmacist împovărat îl întâlneai aproape peste tot – pe stradă, în alimentară, la cinematograf, chiar şi în sala teatrului a fost văzut. Intelectual subţire, farmacistul pensionar se transformase într-un Sisif al societăţii româneşti, care purta zilnic povara unei vieţi iluzorii, concretizată în ziarele regimului, în care totul era minunat şi înălţător. După 1990 mi-a fost dat să-l văd… fără bagaje, doar un ziar făcut sul se zărea ieşind din buzunarul adânc al parpalacului! Apoi a dispărut, ca şi cum nici n-ar fi fost. Prin 1993 m-a sunat Durac, cel care l-a făcut personaj, şi mi-a spus, gâtuit de emoţie: „Bătrâne, vreau să-ţi dau o veste cumplită! A reapărut Sisif Marmara, dar să ştii că este semn rău, omul duce iar poverile…” Am înţeles repede îngrijorarea prietenului meu, am zâmbit în sinea mea şi am zis: „Păi, dragă Nelule, după cum vedem cu toţii, semnele vremii duc…îndărăt!” Dar, să revin la avatarurile celor aflaţi la masa înmiresmată de cabernet! „Da’ Argeşeanu ce va păţi pentru poeziile ălea, ştiţi voi, ălea cu to’arăşii?” Întrebarea a venit de la actorul Tutză! „Mă, zice Nea Lică, vouă vi s-a făcut de cucuie! Păi, ce să facă, va umbla teleleu, cu ei, în vizite de lucru!” Până la urmă, discuţia a căpătat accente serioase; stârnit, Nea Lică ne-a vorbit despre proza scurtă şi despre roman, despre literatura proletcultistă, aşa cum în cenaclu, ori la agapele de după, nu vorbise niciodată. Graţie lui i-am inclus în lecturi pe Nicolae Velea, Teodor Mazilu şi Ion Băieşu, după ce Virgil Diaconu mă orientase spre Romulus Guga, Matei Călinescu, Augustin Buzura şi A. E. Baconsky cu „Echinoxul nebunilor”.

Despre Ion Lică Vulpeşti am vorbit doar în treacăt şi fără a-i face un portret amplu. Ca om, Ion Lică Vulpeşti a fost şi este o poveste aproape tăcută. Pe sine s-a povestit mai mult în cărţile sale. Când l-am cunoscut, domnia sa era tânăr iar eu încă nu mă despărţisem de adolescenţă. Era în 1972 când profesorul Ion Cincă m-a dus la cenaclul literar, pentru prima dată, şi acolo l-am văzut pe profesorul Ion Lică. Îmbrăcat impecabil, sobru dar cald în manifestare, ocrotitor, profesorul venea la cenaclu însoţit de unu sau mai mulţi elevi de-ai săi. Peste vreo doi ani avea să-mi spună, în legătură cu elevii care-l însoţeau: „Ce să fac, nene Sibicene, îi observ la ore şi pe

cel la care ochesc drag de literatură şi o brumă de talent îl aduc aici.” Ion Lică Vulpeşti era în cenaclu un factor de echilibru şi un diplomat apărător al generaţiei tinere, alături de poeta Elisabeta Novac, Mihail Ilovici, Marin Ioniţă şi alţi câţiva. Aşa cum am spus în alt loc, lui Ion N. Voiculescu, redutabilul critic marcat de literatura interbelică, nu-i intra aproape nimic în voie şi discuţiile din cenaclu căpătau mai mereu accente explozive, mai ales că literatura tinerilor nu-l mulţumea niciodată şi o socotea sortită eşecului. Cu toate astea, generaţia mea a avut mult de învăţat de la el; prin el i-am descoperit pe poeţii Mihail Crama şi Dimitrie Stelaru. Pe de altă parte, tot din rândul generaţiei vârstnice se ridicau voci şi mai neprietenoase, cu vădit caracter dogmatic. Cel care se transforma în scutul nostru şi, adesea, chiar în paratrăsnet, era Ion Lică Vulpeşti, alături de cei pomeniţi mai sus. Când i-am cunoscut proza, mi-am dat seama că sunt contemporan cu un subtil analist al psihologiei omului dezmoştenit brutal de un regim străin de antropologia reală, firească, a românului. Frazele scurte, dense, ironia şi melancolia generată de ruperea de o lume aşezată în rosturile ei sunt doar câteva dintre instrumentele cu care prozatorul descrie drama satului românesc. Ion Lică Vulpeşti s-a născut în anul 1939, pe 10 iunie, în satul Vulpeşti, judeţul Olt. A absolvit „Institutului de limbi străine” din Bucureşti, apoi „Facultatea de filologie”, a Universităţii Bucureşti. Are publicate volumele de proză: ”Ziua cu gândurile-n hăţuri”, Editura Albatros, Bucureşti, 1981. ”După-amiezi cu cai”, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1987. ”Dom’ Petrică şi celelalte” este titlul romanului care a fost dat la topit în 1985, la doar o oră după ieşirea din tipar. Editura Albatros, cu un sârg aproape vinovat, îl retipăreşte şi publică în anul 1991. În anul 2000 apare „Mireasa cu mâna ruptă”, la Editura Zodia Fecioarei. ”Prinţul Cenuşiu” vede lumina tiparului în anul 2001, la Editura Paralela 45, Piteşti. Ion Lică Vulpeşti este membru titular al Uniunii Scriitorilor din România; a obţinut două premii literare prestigioase: Premiul I pe ţară, pentru proză, al revistei „Luceafărul“, în anul 1978, şi premiul I pentru proză, al Uniunii Scriitorilor din România, în 1981.

Cum s-a ajuns la topirea cărţii de care am pomenit? Ei, bine, în 1981, cred că prin toamnă, proza sa „O poală cu ouă” este tradusă la Moscova, în revista internaţională „Literatura străină“. De treaba asta nici nu aveam habar, am aflat cu totul întâmplător de la…”Europa liberă”! Mergeam periodic la un prieten şi ascultam împreună *„Actualitatea culturală românească”*, emisiunea Monicăi Lovinescu. E greu să descriu uluirea care m-a cuprins când am auzit-o chiar pe doamna Lovinescu citind şi comentând proza colegului meu de cenaclu! Era vorba chiar de proza care taman apăruse în pomenita revistă moscovită, eveniment despre care Nea Lică ne spusese cu o jumătate de gură! Ştia el ce ştia! Proza o ştiam, fusese citită şi în cenaclu şi era o acidă pledoarie împotriva demolării satelor româneşti. În câteva rânduri am vrut să-l întreb despre… tărăşenie, dar m-am abţinut, interesul meu ar fi putut să-i dea omului de bănuit chiar şi dacă i-aş fi spus că eu însumi sunt în vizorul Securităţii. M-am limitat să-l observ atent, să-i fiu şi mai aproape şi să simtă asta; după o aşa întâmplare n-avea cum să nu fi fost atenţionat serios şi să nu-i fi produs o imensă tulburare. Abia în 1988, spre finele anului, când mi-a fost confiscată maşina de scris, i-am spus: „Nea Lică, e groasă, ăştia sunt puşi pe noi… Mi-au ridicat dreptul de a deţine maşină de scris şi mi-au confiscat instrumentul !” Prozatorul m-a privit şi mi-a zis: „Mă, dă-i dracu’… Tu eşti membru de partid?” „Nu sunt, i-am zis, asta mi-ar mai lipsi, i-am refuzat până m-au lăsat în plata Domnului…” „Aurică, îmi zice, nici mie nu mi-s dragi tovarăşii, dar altfel nu se putea, ştii bine. Şi eu am probleme cu ei, de când mi-a fost citită proza la „Europa liberă”, chestie de care cred că ai aflat, dar mă ţin aşa, în păştere, că sunt membru de partid şi nu-şi permit un scandal. Eu zic s-o lăsăm mai moale, o vreme, că din câte ştiu şi aud nu-i a bine deloc.”

După asta n-a mai fost mult, a venit „loviluţia” din ’89 şi Nea Lică a intrat în politică, de data asta de bună voie, crezând, ca toţi naivii de noi, că poate schimba lumea. A făcut presă de partid, a susţinut corect aripa politică desprinsă de Ion Iliescu, alături avându-i pe Ion Durac, pe care l-a şi susţinut material în lunga şi greaua suferinţă a acestuia, pe Cornel Postolache, Cristian Tutză şi Florian Silişteanu. Apoi am început să ne împuţinăm, să plecăm, unul câte unul, în altă lume… De câţiva ani buni, Nea Lică ronţăie din pensia de dascăl şi pesemne că umblă, cot la cot cu personaje neştiute de noi, prin tărâmul Odinioară, în care este ostatic de la venirea sa pe lume. Adesea ne întâlnim, ne întrebăm reciproc de sănătate, dăm să plecăm într-o amintire, dar ne oprim, parcă nu găsim vama cucului, aia prin care se intră în Cândva…

Viorel Nica

Cartea străină

Dincolo de „slăbiciune şi dulcegărie”

Oricât de elastic şi de redimensionabil ar putea fi spaţiul literar, e greu de crezut că miniromanul „**Iubire** şi **gimnastică**”, publicat de Edmondo de Amicis (1846 – 1908) în urmă cu mai bine de un secol (tradus în limba română de Camelia Zara, editat de Alfa în 2012), şi-ar găsi locul vreodată în canonul occidental. Ce ne îndeamnă totuşi să nu trecem cu vederea această carte minoră, modestă, să zăbovim câtva asupra înfăţişării ei neveleitare? Problematica tonifiantă, pe care autorul crede de cuviinţă s-o propulseze în prim-planul structurii narative. Dezvoltarea răbdătoare a subiectului bine strunit, expus cu o relativă lejeritate, de natură să le permită personajelor prezentarea cât se poate de concludentă. Tonalitatea-i uşor acidulată, arată să capteze bunăvoinţa cititorului dornic să descopere o lume ficţională alegră, antrenantă.

Deşi părea un „preot deghizat”, secretarul Celzani din Torino „ascundea un temperament plin de vitalitate, o mare senzualitate ţinută sub control nu din ipocrizie, ci mai mult din timiditate şi dintr-un simţământ de demnitate”. La un moment dat el se îndrăgosteşte de zvelta domnişoară profesoară de gimnastică Maria Pedani, „fiinţă după care jinduise fără să-şi dea seama de-a lungul întregii sale tinereţi caste”. Din timiditate ezită să-i declare dragostea tinerei şi frumoasei educatoare, convinsă că disciplina pe care o profesa contribuia la „o înviorare a întregii lumi”, înzestrată cu un caracter masculin, „atât de potrivnic faţă de orice slăbiciune şi dulcegărie a educaţiei”, capabilă să muncească „neobosită în scopul chemării sale la regenerare fizică a rasei umane”, asemănătoare unei amazoane misterioase. Punând capăt ezitării, sfiosul secretar îi trimite domnişoarei Pedani o scrisoare de dragoste. În aşteptarea răspunsului aproape tot ce i se întâmplă între timp „cădea ca o povară enormă pe inima bietului îndrăgostit”. Negrăbindu-se să-i răspundă, destinatara pare să-şi vadă de-ale sale şi, mai cu seamă, de gimnastica gata s-o acapareze, să devină un fel de for al existenţei sale, să-i stârnească dorinţa şi obligaţia de a i se dedica integral. După o vreme secretarul cu vocaţie ecleziastică pricepe că nu prea are şanse să câştige inima râvnită, deoarece „toate gândurile şi sentimentele” celeilalte „erau îndreptate cu atâta ardoare spre gimnastică încât nu-i lăsa loc să spere că o altă pasiune i-ar putea cuceri inima”. Întrucât primeşte sfatul să se apropie de ea pe ocolite, mai precis spus prin prisma pasiunii sportive, don Celzani încearcă să-i intre în graţii pasionându-se de gimnastică. Decât că orice ar face din perspectivă mimetică, domnişoara Pedani nu găseşte nimic mai bun de făcut decât să-i mulţumească, politicoasă din cale afară, „pentru sentimentele frumoase”. Atât şi nimic mai mult.

Ca atare „din acel moment pentru el urmă o înşiruire de zile îngrozitor de triste”. Auzindu-i pe alţii cum o ponegresc pe iubita lui educată în spirit spartan (nu atenian-molatic şi dulceag), „ideea unui trecut pătat al fetei îi stârnea o amărăciune greu de suportat, o gelozie feroce, o tortură care îl sfâşia”. În ciuda penibilului fiasco, dragostea lui din ce în ce mai cristalizată (în accepţie romantico-stendhaliană) „ardea cu şi mai multă încăpăţânare”. Trecând de la entuziasm la disperare, don Celzani ajunge să se comporte „ca un cerşetor care imploră un surâs în numele lui Dumnezeu. După ce-i dăruie însă portretul unui ciclist celebru, lucrurile se schimbă câtva, par să alunece pe făgaşul speranţei preînnoite. Din nefericire nu-i este dat să spere prea mult timp, fiindcă pe parcursul unei abordări neinspirate, domnişoara profesoară îi spune clar şi răspicat că n-are de gând să se mărite niciodată spre a se putea împlini din punct de vedere profesional.

După un răspuns atât de categoric, don Celzani devine „altă persoană” cade pradă extravaganţei (fără a aluneca totuşi pe panta decadenţei dannunziene, cu care romancierul spartan de Amicis pare să polemizeze discret), se sforţează „să dea patimii sale aparenţa unei calme prietenii”. Văzându-l eliberat de „acea dragoste nebună” (mijlocită căreia natura ar putea triumfa asupra culturii), profesoara de gimnastică, însufleţită de idealul regenerării rasei umane începe să-l creadă „o persoană educată şi cumsecade, care nu-i displăcea şi, mai ales, se arată dispusă să-l trateze cu „o anumită familiaritate”.

Apucându-se să studieze, cu zel gimnastica, secretarul înamorat se vede încurajat chiar de către domnişoara Pedani care, în calitate de educatoare, consideră că-i necesar să se opună oricăror „restricţii puritane” (vizavi de libera, seculara folosire a corpului omenesc de către noua, moderna generaţie, dornică să-şi sporească atribuţiile laice). Atunci însă când celălalt îşi preînnoieşte cererea de căsătorie, Maria Pedani îi dă acelaşi răspuns negativ neînduplecat. Pradă deznădejdii, bietul secretar se complace într-o stare de suferinţă autoprovocată, dă semne de pierdere a minţii, nu poate dezamorsa (de unul singur) „starea de exaltare morbidă a patimii sale”, intră în conflict „cu toţi de pe scară”, stârneşte nemulţumirea unchiului său (al cărui secretar-administrator imobiliar este de o bună bucată de vreme).

Ci, tocmai atunci când se crede definitiv pierdut, când se cam gândeşte să-şi încheie socotelile cu viaţa greu de suportat, domnişoara-idol ajunsă pe culmea gloriei profesionale se răzgândeşte subit şi concede să-şi răsplătească adoratorul consecvent cu un sărut generos, pătimaş, dătător de extaz şi speranţă, în stare să stârnească „fericirea delirantă” a celuilalt, a celui răsplătit în sfârşit (pentru tenacitate, încredere, devotament) după o lungă perioadă de încercări apăsătoare, mente să-l defeminizeze, să-l regenereze, să-l compatibilizeze cu iubita gimnastă.

Nina Corcinski

Literatura dintre Prut şi Nistru

Grigore Chiper şi *poetica în cerc*

Antologia *Cărări înapoi* de Grigore Chiper (Iaşi, *TipoMoldova*, 2013) adună în paginile ei poezii alese din 6 cărţi anterioare ale poetului. Perspectiva de ansamblu relevă faptul că ceea ce îl defineşte şi îl distinge pe Grigore Chiper, în volumele sale de versuri, este poetica nuanţei, lirismul delicat, rafinamentul livresc. Primele gesturi minimaliste ale debutului, impregnate de un *spleen* pendulând între tristeţe şi decepţie trec fără rest şi în celelalte cărţi ale poetului. De aceea, întreaga lui creaţie e un tot ce se regăseşte în fiecare parte şi o parte fidelă totului. Deviaţiile sunt minime. E o poetică a rotaţiei în cerc, definită chiar de autor în versurile sale: „Cerc după cerc./ Îndepărtându-te/ e unica ta alergare”.

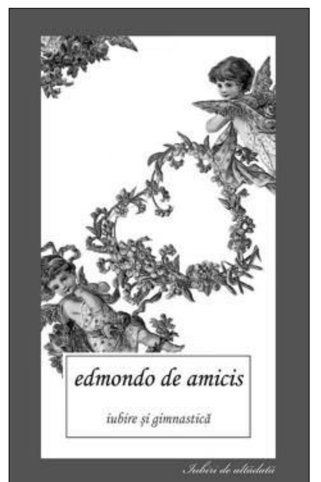

Chiar de la debutul său, lumea i se arată lui Grigore Chiper desacralizată, depoetizată, relativizată şi, mai ales, fărâmiţată în cioburi, fragmente, aşchii, secvenţe, pasaje „care se vor repeta de atâtea ori/ în atâtea ipostaze”. Spirit cultivat de lecturi, vădind şi o sensibilitate rafinată, poetul „asamblează”, printr-un joc al imaginaţiei cu vibraţiile simţirii, puzzle-ul realităţii într-un circuit al livrescului, al contextului cultural. Tot ce e materie existenţială, în poezia sa tinde să devină spectacol al inteligenţei, interpretare prin livresc şi intertextualitate. Poetul opacizează emoţia uneori până aproape de disoluţie. Emoţiile sunt transfigurate artistic prin resursele unei omniprezente şi presante conştiinţe livreşti. Autoreferenţialitatea este materia şi forţa motrice a poeziei. Astfel, prin raportarea la livresc, eul liric reîncarcă şi potenţează expresiv limbajul, ştiind totodată că acesta e doar o convenţie, un simulacru, pe care nu ezită să le denudeze imediat.

Eul rămâne a fi un privitor *in absentia,* care încearcă mereu să reţină (în manieră goetheană) clipa, dilatând-o prin infinitele nuanţe vizuale şi semantice pe care le poate lua simultan. Abandonarea în datele realului descătuşează şi deschide supapele imaginaţiei sale culturale. Călătorind prin anotimpuri, este atent să le surprindă mişcarea caleidoscopică, să observe cum cerul „se sparge în miile de fragmente ale crengilor pustii”, cum frunzele, culorile, curg lent, joncţionând firesc cu imagini culturale, cu fantezii de scriptor atent la felul cum sub ochii săi se încheagă textul. „Totul e doar un simbol” şi nu doar un simbol, dar o metonimie şi, mai ales o perpetuă comparaţie livrescă, o intertextualizare continuă: „gama de sentimente fiindu-ţi aceea/ de la ovalul frunzei până la gustul vinului/. Zâmbetul tău/ ce avea ceva din desenele lui Saint-Exupéry”.

În acest univers surprins de la distanţă, trecut prin grila livrescului, avem şi un alt Grigore Chiper, un poet setos de concret...
N.C.

În acest univers surprins de la distanţă, trecut prin grila livrescului, avem şi un alt Grigore Chiper, un poet setos de concret („totul e doar un simbol,/ şi în această pornire de lucruri/ aveam nevoie de gura de aer a farmecului tău/ precum timpul/ pentru a-şi arăta scurgerea/ are nevoie de corpuri”), în care se recunoaşte o subiectivitate cu simţurile acutizate la modul existenţial: „Continuu să văd totul, să simt, să pretind/ ca într-un impas”. Emoţia e profundă şi autentică, dar e bine camuflată de o regie subtilă, lăsându-se ghicită abia în tăcerile poeziei: „sub pleoape căldura poate fi înţeleasă/ ca un cuvânt în tăcere”. Doi poli contradictorii ţin în cumpănă lirismul: luciditatea eului poetic şi lirismul eului biografic. Existenţa poeziei care se naşte în câmpul unic al acestor contrarii se exprimă prin aproximaţiile *de parcă*; *ca şi cum* şi prin modalizatorul incertitudinii *poate.* Perspectiva se ambiguizează şi sistemul de referinţă se lărgeşte într-un halou al vagului şi îndoielnicului: „mi-am zis/ ori poate ţi-am zis”.

O poetică a contrastelor desparte, în tradiţie rambaudiană, văzul de viziune, imaginarul de realitate. Concreteţea nudă se îngemănează cu imagini amintind de pictura lui Dali. Deziluzia trece imediat în speranţă de viaţă. „Steroizii” literari impuşi de conştiinţa artizanală se intercalează intermitent cu fluizi lirici „bio”. Metapoezia se conjugă cu poezia prozaismului existenţial. Efuziunile emoţionante sunt supravegheate atent de un spirit lucid, care preferă emoţia în doze mici şi rostirea potolită.

Cu fiece carte Grigore Chiper fixează un alt cerc în lanţul creaţiei, fiecare interconditionându-se reciproc, ca într-o „primăvară împovărată de experienţă”, care pune pe picior de egalitate realul şi livrescul, simbolicul şi imaginarul, re-potenţându-le infinit într-un maraton mereu egal cu sine.

Ion Popescu-Sireteanu

Un dicţionar modovenesc-român

V. Stati vrea să ne spună că scrierile lui Creangă, Eminescu, Sadoveanu, Hogaş şi alţii sunt realizate în limba moldovenească şi că Agârbiceanu, Arghezi, Blaga, Liviu Rebreanu, Marin Preda scriu în limba română. Cu toată politeţea îi spun autorului acestui fals *Dicţionar* că o mai mare gogomănie nu se mai poate susţine, doar aceea că limba moldovenească este mama limbii române.

La Chişinău a apărut, în anul 2003, un **Dicţionar moldovenesc-român** publicat de Vasile Stati. Pe coperta 1 şi pe coperta a 2-a este reprodusă o hartă elaborată de Iul. Barna prin care nu ni se spune nimic în legătură cu acest **Dicţionar**. Cartea a apărut în seria *Biblioteca Pro Moldova*, în Tipografia Centrală, sub auspiciile Ministerului Culturii al Republicii Moldova, într-un tiraj de 5000 exemplare. Are un *Cuvânt înainte* semnat, se zice, de Colegiul redacţional şi o lista de abrevieri. Cartea s-a reeditat în anul 2011.

De fapt, ce vrea Vasile Stati? Vom da răspuns la această întrebare în cele ce urmează.

Când am scris şi am publicat pamfletul **Moldovenii în istorie. Cartea unui impostor şi falsificator agramat** (Iaşi, Editura *Vasiliana*, 2004), ştiam că autorul textului nesemnat pe care îl criticam este Vasile Stati, un vechi şi perseverant duşman al poporului roman, în care s-a născut şi în care s-au născut toţi înaintaşii săi. O rudă a acestuia, poetul ieşean Petre Stati (1903-1978) a stat 12 ani închis şi deportat în Siberia!

Cu mintea lui încremenită, V. Stati nu poate înţelege nici astăzi că în estul Europei s-a format poporul român (lat. **romanus)** şi că în Moldova, ca şi în Transilvania, Banat, Muntenia şi Oltenia se vorbeşte limba română cu variantele ei regionale numite subdialecte. El nu poate înţelege că în Basarabia se vorbesc graiuri moldoveneşti şi **că existenţa limbii moldoveneşti ca limbă distinctă de română a fost şi a rămas o invenţie stalinistă de dominare a pământurilor româneşti de la est de Prut.**

Cu limbajul lui primitiv şi agramat, V. Stati ne spune că „ prim-ministrul României A. Năstase ***a rămas crăcănat*** (subl. ns., I. P.-S), când a citit pe una din cabinele translatorilor, Limba moldovenească”. V. Stati vorbeşte de o limbă est-romanică şi îi reproşează lui A. Năstase că n-a auzit de limba dalmată (dispărută), de valahă (vorbită în nord-vestul Bulgariei), de moldovenească, „limba de stat a Republicii Moldova”. Gogomănia cu limba valahă din nord-vestul Bulgariei este o invenţie a acestui bolnav de **mancurtită**. Dar să urmărim ce spune mai departe acest autor al unui aşa zis **Dicţionar moldovenesc-român**, în care sunt cuprinse „vreo 19.000 de cuvinte şi forme”. Pe baza acestui dicţionăraş, prin care crede că a adus lumină în problema neapartenenţei la limba română a… limbii moldoveneşti, V. Stati scrie: „Acum e rândul lui A. Năstase să recunoască public, cu aceeaşi faţă, că reprezentantul Republicii Moldova a vorbit în limba moldovenească” (p. 14).

Îmi propun să prezint pe scurt acest… **glosar** întocmit de V. Stati, dar mai întâi mă voi opri la prefaţa acestei scrieri intitulată **Expunere de motive** (p. 5-13), care are drept moto câteva cuvinte ale lui Coresi: „Fraţilor rumâni, cetiţi şi nu judecareţi necitind înainte”.

Precizăm că motivele folclorice **Ciobanul care şi-a pierdut oile** şi **Mioriţa** sunt anterioare secolului al X-lea şi sunt moşteniri din lumea traco-dacă, altfel nu s-ar putea înţelege existenţa marelui număr de variante ale **Mioriţei** şi ale temei **Ciobanul care şi-a pierdut oile. Mioriţa** nu s-a născut „în sânul comunităţii etnice” moldoveneşti, pentru că moldovenii nu au fost niciodată o etnie, ci o ramură geografică a neamului românesc.

Vrând să susţină că pe la anii 1300 era constituit un popor moldovenesc, V. Stati încearcă să aducă argumente şi spune între altele: „prestigiosul lingvist român J. Byck participând la o discuţie căreia i s-a pus capac oficial (1956) a accentuat: ‹Aşa cum se cunoaşte o ţară a Moldovei, se vorbeşte despre un neam al moldovenilor şi despre o limbă moldovenească. De când? Din vechime până în zilele noastre›”. Ştiind din cartea **Moldovenii în istorie**, cum citează V. Stati, nu sunt sigur că J. Byck a spus întocmai aşa, iar dacă citatul este corect, profesorul Byck nu a greşit cu nimic, pentru că limba română vorbită în Moldova a fost numită şi limba română şi limbă *moldovenească*, aşa cum limba română, vorbită în Muntenia se numeşte şi *muntenească,* iar cea vorbită în Oltenia se numeşte şi *oltenească.* Pe de altă parte, n-aş zice că J. Byck a fost un „prestigios lingvist român”, ci un lingvist cu totul modest, astăzi uitat.

Prin acest **Dicţionar**, V. Stati vrea să demonstreze că există o limbă moldovenească alta decât română, ceea ce se vede şi din hartă…

Chiar de la primele pagini ale acestei **Expuneri de motive**, V. Stati sare peste limitele unei priviri ştiinţifice şi deraiază în … *basne.* El spune că „tipul oriental de vorbire romanică a dat naştere la denumirile de limbă (lingvonime): moldovenească, valahă, valahă (românească), dalmată (dispărută)” (p. 5). Dalmata a dispărut cu adevărat, ultimul vorbitor, pescar, s-a înecat în 1895 şi se numea Antonio Udina sau Tonio Daina. Valahă, cum am spus şi altă dată, este limba română, iar valaha din nord-vestul Bulgariei este româna de pe Valea Timocului ai cărei vorbitori fac şi acum eforturi să fie recunoscuţi ca români de către autorităţile bulgare. Faptul că noi românii din ţară şi împreună cu noi numeroşi basarabeni negăm existenţa unei limbi moldoveneşti în sensul de limbă naţională i se pare lui V. Stati a fi o ***boleşniţă*** a „conducătorilor româneşti”, că ar fi vorba de ***pretenţii expansioniste camuflate.***

Faptul că ministrul de externe al României sau primul ministru nu acceptă existenţa limbii moldoveneşti, este, în concepţia lui V. Stati, **un şantaj** şi amestec în treburile interne ale Republicii Moldova. Acest „savant” vorbeşte despre un proces „de federalizare a statului românesc” (p.7) şi se bucură asemenea unor vecini răi care aşteaptă o sfărâmare a unităţii noastre naţionale, ceea ce nu se poate întâmpla decât în mintea lui.

V. Stati scrie: „Dicţionarul moldovenesc-românesc confirmă rădăcinile multiseculare ale limbii moldoveneşti…, ceea ce se poate admite cu condiţia să înţelegem prin **limbă moldovenească** graiurile vorbite în Moldova, subordonate în întregime limbii române. Pe acest jucător pe sârma istoriei îl deranjează faptul că în **Dicţionarul explicativ al limbii moldoveneşti** sunt incluse şi cuvinte … româneşti! Dar îl informăm că nu există un cuvânt **argilă** cu sensul „război de ţesut” ci **argea**, cuvânt care se întâlneşte şi în graiurile din Moldova.

Atitudinea cărturarilor de negare a limbii moldoveneşti este taxată ca **antimoldovenism** şi „expansionist naţionalist românesc” (p. 9). El nu ştie că fonetismul **a tihni** pe lângă **a ticni** este general moldovenesc. Şi mai departe „însăşi noţiunea de **plai,** sintagma **gură de rai**, ca şi derivatul Mioriţa sânt de sorginte moldovenească” (p. 9). Şi aici V. Stati o ia razna, pentru că **plai** este un cuvânt general românesc. **Gură de rai** este vers în multe dintre cele peste 2.000 de variante ale **Mioriţei** (colindă şi baladă), iar **mioriţă** este, de asemenea, un cuvânt general românesc. Dar un **mancurt** adăpat doar la limba sovietelor nu poate şti şi nu poate admite realităţi evidente.

V. Stati este obsedat de sonoritatea română-rrom, dar el este victima unor confuzii voite, din dorinţa de a spune că… românii sunt ţigani, ca şi cum a fi ţigan este o ruşine. Dar românii sunt urmaşi ai traco-dacilor şi ai romanilor. Românii nu au fost şi nu sunt nomazi, nu au ocupat pământuri străine cum au făcut stăpânii lui Stati, ajunşi ca nomazi în Basarabia. Şi în limba română este păstrat cuvântul latin **arena** în formele **arină, anină şi ariră** (acesta în limba veche) şi înseamnă „nisipul fin al râurilor”, „nisip cu pietre” sau „plajă” (după **Micul dicţionar academic**). Tot aşa **mâneştergură**, **mânişterg**, **meneşterghiră** etc. cu sensurile de „şervet”, „prosop”, „batistă lucrată de fete înaintea măritişului”, „broboadă (ca un prosop lung purtată de femei)” etc. Aceste cuvinte general româneşti (deci şi moldoveneşti) definesc şi conturează personalitatea întregii limbi române.

Despre cuvintele citate şi altele câteva, V. Stati scrie: „Exemplele reproduse şi altele de acest gen constituie dovezi concludente, definitorii ale personalităţii limbii moldoveneşti în raport cu alte limbi romanice, inclusiv cu cea românească”. Dar V. Stati vrea să înşele buna credinţă a posibililor săi cititori, prin tăinuirea informaţiei că, fiecare grai are o seamă de cuvinte specifice, cum dovedesc glosarele regionale şi atlasele lingvistice.

V. Stati vrea să ne spună că scrierile lui Creangă, Eminescu, Sadoveanu, Hogaş şi alţii sunt realizate în limba moldovenească şi că Agârbiceanu, Arghezi, Blaga, Liviu Rebreanu, Marin Preda scriu în limba română. Cu toată politeţea îi spun autorului acestui fals **Dicţionar** că o mai mare gogomănie nu se mai poate susţine, doar aceea că limba moldovenească este mama limbii române.

În încheierea acestor consideraţii, trebuie să spun că, dacă introducerea acestei cărţi este oglinda unei gândiri bolnave, lista de cuvinte duce la convingerea că suntem în faţa unui glosar destul de bogat şi nicidecum în faţa unui dicţionar. Gogoaşa mult umflată de V. Stati se dovedeşte a fi o beşică greu de adus la dimensiuni fireşti.

Ceea ce trebuie condamnat în legătură cu acest aşa zis **Dicţionar** este intenţia de a induce în eroare un public neavizat. Se cunoaşte bine însă reaua credinţă a acestui contestatar şi prigonitor al limbii române din Basarabia. La vechile lui ticăloşii, se adaugă şi aceasta, cu totul nereuşită spre întristarea celor care îl susţin.

Fără să vrea, V. Stati face servicii limbii române pentru că ajută, prin acest glosar, la îmbogăţirea lexicului literar cu un număr de cuvinte care circulă în graiurile românilor din Basarabia. Toate aceste cuvinte au fost scoase din lucrarea numită **Dicţionar dialectal**, apărută în cinci volume la Chişinău, în Editura *Ştiinţa,* între anii 1985-1986.

Trebuie să spun că această carte a fost primită foarte critic în cercurile culturale, atât din Republica Moldova, cât şi din Ţară, toate rezervele fiind pe seama celor spuse în prefaţa amintită.

Omul politic Vladimir Cubreacov spunea că: „este o aberaţie, un gest nesăbuit la care au recurs corifeii moldovenismului românofob şi agresiv din Republica Moldova” , iar cărturarul şi editorul Anatol Vidraşcu spune că acest dicţionar este „creaţia unui personaj bizar”, „opera unui rătăcit mintal” şi nu greşeşte cu nimic.

polemos

"DE-A CORALINE" sau poezia între joc şi reflexivitate

Dezinhibată şi combativă, Silvia Bitere glisează cu dezinvoltură de la un registru la altul, luând cu asalt prejudecăţile şi mimetismele, refuzând aşadar solemnităţile de faţadă şi mizând totul pe cartea spontaneităţii. Poza încruntată sau fals-oraculară este repudiată tacit în numele unei disponibilităţi spre joc, spre palierul ludic al existenţei. Este o poezie de o naturaleţe aproape ostentativă, în care predomină apetitul pentru capriciile imagistice, precum şi fibra unui je m'en fiche-ism de bună calitate. Poeta refuză rafinamentele orfice sau stereotipiile unui lirism osificat, adecvându-şi substanţa lirică la temperatura şi cadenţa jocului pe care ni-l propune (uneori, chiar ni-l impune). Astfel că, în numele unei revitalizări a segmentului ludic, de care aminteam mai sus, Silvia Bitere croşetează teme şi motive care să-i valideze şi să-i susţină partitura:"hai cu-n li mai sus coraline/ cu o pereche de palme pe genunchi/ hai mai sus de acum/ să-ţi cânt cora li cora li din kong/ tu să-mi întorci cuvântul cu doar un suspin/ eu ţi-aş împinge podul de sub picioare/ doamne ce picioare albe şi neasemuit de frumoase/ din lăuntru-ţi vine tot ce îmbrac/ când vreau să fiu regină balului/ ca un bol dă-mi voie/ mă voi rostogoli o li o li o cora li/ o toamnă a ţării lu/ de unde-mi cânţi primăvara analectelor?" ("cora li kong"). Silvia Bitere îşi pliază aventura lirică din acest volum pe încercarea de a poetiza banalul, de a-i infuza frisonul unui sens revelator. Căci, trebuie să precizăm, exultanţa jocului nu exclude fiorul meditativ, identificarea cu o subtilă "pedagogie" a reflexivităţii, aceasta rezonând pe deasupra (nu în afara) pulsiunilor ludice cu intenţiile demistificatoare ale autoarei. Discontinuitatea la nivelul discursului poetic este perceptibilă, poeta alternând insurgenţa expresiei (de o epicitate studiată, uneori chiar agresivă) cu ironia benignă sau îngândurarea genuină: "la noapte va începe să ningă/ vom aduce difuzorul lângă fereastră/ ştii în pereţi există o linişte coraline/ trişti uitaţi între ziduri şi multă piatră de var// de ceva timp mă tot pregătesc să te îngrop/ cum te mai simţi?// pe la amiază l-am văzut decupând forme dintr-un carton/ ne-am jucat puţin de-a viaţa - îmi zice/ am îmbătrânit atât de repede coraline/ şi cum nu puteam să plâng am strigat ca o pasăre/ eram o lebădă cu gâtul subţire

lung tăiat de apă ("din amintirile lui coraline")

Silvia Bitere apelează la o reţetă simplă, dar eficace. Graţia şi savoarea poemelor sale decurg nu doar dintr-o virtuozitate (evidentă) a "zicerii" poetice, dar şi din distanţarea (strategică) de diafanitatea unei metafizici supralicitate de alţi colegi de generaţie. Nu vom întâlni, în acest volum de debut, gingăşii trucate sau abisalităţi ocazionale. Vom da, însă, la tot pasul peste jerbe imagistice de o sclipitoare ingeniozitate, într-o artă combinatorie care mixează ingredientele unui lirism de factură ludică cu inserţiile unei ideatici de reală amplitudine şi vibraţie. Căci, aşa cum deja am sugerat, ironia tandră şi comprehensivă nu anulează perspectiva fragilizării condiţiei umane, ci o potenţează la un nivel sesizabil, divulgându-i vulnerabilităţile subiacente: "coraline vine din lumea asta naturală/ e ca şi tine e ca şi mine este în toţi/ acum este un suflet care umblă gol/ şi atât//asta nu e bine pentru tine coraline// ţi-am zis că oamenii se pierd/ ca la război draga de tine/ pleacă într-o zi şi nu se mai întorc// să nu plângi// esta atâta tristeţe/ de ce/ o de ce mi-a luat sufletul şi-a râs de el" ("simpla ei tristeţe").

Este, la urma urmei, o soluţie care armonizează contrariile, aducând la acelaşi diapazon elanul ludic şi fraternizarea ontologică.

GEO GALETARU

Colocviile Argeșului

Bucuriile simple

Magda Grigore

Bucuriile mici, bucuriile simple – *sarea şi piperul* vieţii! Constantin Noica le definea cel mai bine: *ce e simplu şi firesc – şi nu trebuie prelungit cu o cădere în exces*. Vorbind despre ele (în *Mathesis sau bucuriile simple*) spunea că sunt *stările noastre de corp*, preţuind fuziunea şi emanaţia lor *umană*. De-a lungul istoriei unii gânditori au considerat că bucuria este sensul ontologiei, că ea ar putea fi *piatra filozofală* - pentru că e unică în manifestare, irepetabilă ca trăire, şi are un potenţial de redimensionare a fiinţei. E o stare care coagulează trăirea interioară, viziunea optimistă şi încărcătura pozitivă a minţii, generând mult râvnitele clipe de fericire, trecătoare, omenească şi necesară. Nu trebuie confundată cu plăcerea pentru că bucuria este a minţii, ţine de umanismul din om, e o formă de gratitudine existenţială.

Într-o modernitate capricioasă şi indiferentă însă, tot mai rar omul reuşeşte să mai fim răbdător, mulţumit, vesel, împăcat, binevoitor, tot mai rar reuşeşte să se bucure şi să dăruiască bucurii. Cea mai utilă ştiinţă a vieţii s-ar părea că este aceea de a şti să te bucuri de ceea ce eşti/să te bucuri că *eşti*, să înveţi să dăruieşti ca să fii demn de a primi la rândul tău darul bucuriei împărtăşit de *celălalt*. Bucuria este sinceră şi spontană, e o descătuşare, o înnoire a poftei de viaţă. Lipsa ei *lipseşte de viaţă*, iar absenţa ei ar trebui să dea de gândit, aşteptarea ei ar trebui să fie interogativă. Fără florile mici ale bucuriei, grădinile sufletului s-ar usca. Unele bucurii sunt permanente, altele vin şi se duc precum anotimpurile, unele se lasă aşteptate, altele devin tot una cu aşteptarea. Uneori sunt nedespărţite de umbra lor, vin simultan cu suferinţa şi aşteaptă la rând, bucuria nu e decât *o durere care îşi schimbă locul* (A. Dumas). Bucuria a fost un subiect perpetuu pentru arte, muzicienii au adorat-o (*Odă bucuriei* este un triumf al existenţei), scriitorii i-au căutat urma şi înţelesul, Călinescu spunea despre ea că *este clocotul şi chiotul faptei*. Bucuria este benefică tuturor, medicii susţin că poate vindeca trupul, că răspândeşte în corp emoţia de a fi viu (care întreţine şi poate să prelungească viaţa), magnetismul ei potenţează armonia corpului fizic, conferă dinamism, deschidere mentală, hotărârea de a acţiona. Are nivele mari de energie, cercetătorii o asociază cu dopamina (efectul ei s-a dovedit a fi dopaminergic). Bucuria este o calitate a vieţii, oferă gratuit efecte miraculoase şi are mereu o influenţă onestă. E un imbold înţelept, ne îndeamnă să păstrăm/să cultivăm anumite lucruri şi oamenii, ne ajută să fim selectivi. Bucuria este creativă şi sociabilă, generează idei, proiecte, obiective şi totodată doreşte să fie *împărtăşită*. Bucuriile mari sunt rare şi, mai ales, sunt condiţionate de înfrângerea unor situaţii critice, de drumuri lungi ale sacrificiilor, de capătul sensibil al unor drame – de mari, incerte şi adesea disperate aşteptări. De aceea s-ar putea spune, paradoxal, că bucuriile mari sunt *complicate*. În schimb, bucuriile simple sunt la îndemâna tuturor, accesibile, necondiţionate, cooperante. Aduc destindere şi echilibru. Se asociază uşor cu întâmplările vieţii noastre, cu lucrurile printre care trecem, cu oamenii pe care îi ştim. E în afară şi înăuntru. Nu ignoră trupul, dar îi lasă acestuia plăcerile, ea este cerebrală. Bucuria e un arhipelag al emoţiei, un peisaj inundat de soare, *când eşti cuprins de bucurie*, scria memorabil Katherine Mansfield *parcă ai fi înghiţit deodată o felie incandescentă desprinsă din soarele amiezii.*

E greu de înţeles ce se întâmplă cu cei care au uitat să se (mai) bucure, cu cei care au uitat să guste triumful bucuriei şi să-şi încarce sufletul cu vitalitatea ei - dincolo de tristeţea şi necazurile inerente ale vieţii, dincolo de goana socială, de timpul care smulge petalele florilor noastre sufleteşti! Ca şi rugăciunile noastre, ea se izbeşte *de inimile celorlalţi ca de un zid, ca valurile de piatră*, după expresia lui Sofronie Saharov. Unii dintre noi îşi mai amintesc doar ecoul bucuriei, dar cântecul ei hrănitor nu-i mai cheamă, sunt surzi la ritmurile ei interioare şi sunt orbi la culorile ei. Bucuria este un sunet magic al omenescului, o energie expansionistă a umanităţii, un liant între noi şi aproapele nostru. Prin bucurie şi cu ea ne apropiem mai uşor de celălalt, împărţind aceeaşi bucurie suntem mai demni de el. În logică teologică putem să trăim bucuria indiferent de cursul exterior al evenimentelor, ne putem bucura şi *în necaz*, fiindcă inima aparţine Domnului şi bucuria rugăciunii o înalţă la El. În *Romani 12:15* găsim trimitere la o deosebită formă a bucuriei: *cei ce se bucură ca şi când nu s-ar bucura* - este bucuria ce ni se cuvine tuturor de la Dumnezeu, aflată în taina inimii, scut al nostru care ne trece vii prin urgia oricărui eveniment terestru. Bucuria celui ce ştie că numai Cel care a dat poate lua înapoi. Pentru a gândi/a vedea astfel lucrurile este necesară o schimbare de optică introspectivă în viaţa noastră imediată, o transformare profundă, o *metanoia*. Bucuria nu este mereu exuberantă, sunătoare, exteriorizată, ea poate fi interiorizată, calmă, desăvârşită. Neîntreruptă, *în nădejde*. Este o stare specială care ne înalţă şi ne spală de singurătăţi. Ne vindecă suferinţa şi ne (re)înnoadă drumul rupt. De aceea este benefic să învăţăm în timp s-a aducem la suprafaţă, să o lăsăm să ne umple sufletele, să-i apreciem lumina şi să-i urmăm îndemnurile. Bucuria ne scoate din noi înşine, ne dă libertate şi ne orientează pe drumul cel bun din afara noastră. Nu ne lasă să ne închidem în noi înşine, nu ne lasă să ne pierdem. Ne ajută să descoperim lumea şi să ne descoperim pe noi înşine. E un liant creativ bucuria şi uneori parcă ţine timpul pe loc, îl domesticeşte, îl reţine ca să-l putem contempla. Ar trebui să începem fiecare dimineaţă *recitind*, aşa cum îndemna Omar Khayyam, *cartea bucuriei*. Filozofia, secondată în modernitate de psihologie, consideră că bucuria este un nivel al fiinţei (este *o perfecţie*, în viziunea lui Spinoza). O intensitate spirituală care se revarsă şi transformă omul întreg, îl face mai viu, mai interesant, mai frumos. *Transformă totul în aur* (Benjamin Franklin). Scepticii spun însă că numai cei ce au trăit nefericirea, vor putea să înveţe bucuria, dar *nu e suferinţă pe lume pe care să nu o răscumpere o singură zi de fericire. O mică lumânare goneşte întunericul dintr-o cameră*, scria inspirat B.P. Hasdeu.

Aşadar, fericit de cel care se poate bucura ca un copil. Nu ar trebui să ne lăsăm lipsiţi de ea, ne este atât de fidelă, este una cu noi înşine, copleşitoare, ingenuă, personalizată, ne e aproape de-a lungul întregii vieţii şi am putea spune cu umor că nici măcar nu ne supravieţuieşte. Bucuria face inima să râdă şi ochii să strălucească. Sub constelaţia ei înflorim. *Bucuraţi-vă din plin*, spunea Voltaire, *e singurul lucru bun la urma urmei.*

E greu de înţeles ce se întâmplă cu cei care au uitat să se (mai) bucure, cu cei care au uitat să guste triumful bucuriei şi să-şi încarce sufletul cu vitalitatea ei - dincolo de tristeţea şi necazurile inerente ale vieţii, dincolo de goana socială, de timpul care smulge petalele florilor noastre sufleteşti!

litere

Iuvenalie Ionaşcu

Sfârşitul permisivismului. Sexualitatea, de la '68 încoace

Generaţia lui '68 intervine activ, modificând lucrurile, în funcţie de cum evoluează lucrurile cu proprii fii, dar şi raportându-se la "cuceririle" şi realizările "revoluţiei sexuale", ai cărei protagonişti au fost.

După patruzeci de ani, mitul "şaişoptist", acela al lui "interzis să interzici", pare să cadă în mii de fărâme. Astăzi, o doză de prohibiţionism chiar face bine, mai ales în sfera sexuală. Şi nici nu-i necesar să se recurgă la celebrări – de altfel, nici n-au fost --, pentru a înţelege că s-a schimbat clima, că acea epocă este închisă, că era permisivismului a lăsat locul obiceiurilor, tradiţiilor, regulilor şi idealurilor mai puţin transgresive. Şi întrucât generaţia care deţine acum puterea (politică şi culturală) este aceea care în '68 coborâse în stradă pentru revendicări transgresive, iat-o acum aşezându-se din nou ca piatră de temelie şi cheie de boltă, termen de comparaţie universal, începând cu zona comportamentelor sexuale, amoroase, matrimoniale, de cuplu sau de grup. Căci: a fost odată "revoluţia sexuală"…

E evident că astăzi nu mai vorbim în aceiaşi termeni. O spun analiştii, comentatorii, sociologii, filosofii, toţi aceia care se ocupă de observarea manifestărilor din sfera socialului, a obiceiurilor şi modelor. E sugestiv, când citeşti în paginile faimosului British Medical Journal, în studii de înaltă ţinută ştiinţifică şi de neîndoielnică specialitate, că primul raport sexual al tinerilor de diverse naţionalităţi s-a radicat considerabil: 16 ani pentru femei, 17 ani pentru bărbaţi. Sau rezultatele franţuzescului CNRS, efectuate pe liceeni, care "preferă dragostea în locul sexului". Rezultate asemănătoare pot fi decelate şi din sondaje efectuate de americani, nemţi, italieni, spanioli sau japonezi. Cu mici variaţiuni, linia este aceeaşi. Noile generaţii au abitudini considerabil conservatoare în ce priveşte sexul şi raportul de cuplu; că sunt în căutarea unor relaţii stabile, urmând modele oferite de părinţi; că simt nevoia să-şi definească clar limitele permisivităţii şi interdicţiei, ale binelui şi răului.

Desigur, nu e vorba de o "problemă" a tinerilor: societatea, în ansamblul său, e schimbată. Generaţia lui '68 intervine activ, modificând lucrurile, în funcţie de cum evoluează lucrurile cu proprii fii, dar şi raportându-se la "cuceririle" şi realizările "revoluţiei sexuale", ai cărei protagonişti au fost. Un bilanţ sugestiv şi un studiu analitic de considerabilă erudiţie ne oferă eseistul francez Jean-Claude Guillebaud, într-un studiu de acum un deceniu, dar la fel de proaspăt şi actual, *La Tyrannie du plaisir* (ed. *Seuil*, Paris 1998, 392 pg.). Carte care a devenit de îndată subiect de dezbatere în paginile săptămânalului-chic *Nouvel Observateur,* motiv de pălăvrăgeală la Café Flore sau pe internet, atât în Franţa, cât şi aiurea. Guillebaud nu e un reacţionar integralist – o ştiu cu toţii; şi nu e nici un "pocăit" de extrema stângă. În studiul său, el revendică doar un "drept de inventar" asupra moştenirii ideologice a lui '68. Declară, fără jumătăţi de măsură, că e un lucru bun, o bună cucerire, emanciparea femeilor, dreptul la existenţă al homosexualilor, lupta împotriva sensului de culpă în materie de sexualitate. Consideră, de asemenea, un rău extrem permisivismul care ajunge să justifice, în orice mod, violenţa, absenţa sau confuzia rolurilor, incestul, pedofilia. E un rău inclusiv confuzia limitelor, a responsabilităţii, a ierarhiei, înceţoşarea structurilor fundamentale, precum familia.

Avem de-a face aici cu o contrarevoluţie? Nicidecum. Ci doar cu constatarea că "revoluţia sexuală a luat sfârşit", lăsând în locul său o realitate destul de confuză, în care nu doar familia pare să fi explodat (la Paris, din două cupluri, unul divorţează!), nu doar copiii riscă să nu mai identifice în vreun fel figura paternă, ci însăşi sexualitatea a primit lovituri mortale. Fără interdicţii, fără tabuuri, fără reguli, sexualitatea riscă să devină exclusiv o "activitate masturbatorie". Trecând peste exemplele oferite de autor, conceptul susţinut de el e clar: permisivismul face rău dragostei.

Pentru un autor de stânga, cum este Guillebaud, suntem departe de a vedea în SIDA un "blestem divin" sau o "pedeapsă letală demnă de Sodoma şi Gomora", însă e indubitabil că această maladie sexuală de sfârşit de secol şi-a avut rolul său în "răcirea fierbinţelilor" lui "totul e permis". S-a scris inimaginabil de mult despre această boală şi despre felul în care ea a modificat abitudinile sexuale ale oamenilor. Şi totuşi, nu toţi sunt convinşi că "revenirea la ordine" a tinerilor trebuie legată direct de aceasta. După părerea lui Hugues Lagrange, cercetător la CNRS, mult mai teribilă, printre tineri, este teama de a deveni şomer: "Viitorul apare incert, tinerii investesc energiile în studiu, în muncă, şi consacră mult mai puţin timp jocurilor sexului". Fără îndoială, un rol esenţial îl are aici şi televiziunea, care expune, de atâta vreme, exemple de sexualitate fără frâu, fapt ce a determinat deja o reacţie contrară. Sexul consumistic nu mai reprezintă un model.

Indiferent de motiv, e incontestabil că sfârşitul de mileniu şi începutul celui de-al treilea e semnat, în materie de sexualitate, de o "răzgândire" considerabilă şi neaşteptată. În patru decenii, societăţile occidentale par să fi traversat "o eră antropologică", afirmă uimiţi analiştii. Sau, probabil, toate fetele din Woodstick (e clasică fotografia cu acea tânără, cu sânii descoperiţi, stând pe umerii unui tânăr, devenind, într-un fel, un simbol al libertăţii sexuale a anilor '68) erau în analiză la Wilhelm Reich, psihanalistul austriac, care, după părerea lui Guillebaud, a influenţat fundamental revoluţia sexuală a acelor ani.

Însă amplitudinea de oscilaţie a pendulului dă de gândit. Unii cred că ne aflăm într-o "perioadă de restauraţie", când "se predică revenirea la castitate, la vechile modele de a face curte". Alţii iau apărarea anilor '60-'70, care nu trebuiesc demonizaţi: dacă au sucombat modelul transformării societăţii cu ajutorul politicii, au impus totuşi o revoluţie a obiceiurilor şi au promovat o serie de drepturi. Cum susţine, pe drept cuânt, autorul nostru, nu asistăm nicidecum la o revenire la situaţia de dinainte de '68, în materie de obiceiuri, ci la eliminarea unor excese, a unor efecte negative, în sensul găsirii unui echilibru. Titlul însuşi al studiului lui Guillebaud, "Tirania plăcerii", este preluat din Platon, care, în cartea Legilor, face elogiul plăcerii, dar, în acelaşi timp, consideră slab şi criticabil omul care îl lasă pe tiranul Eros să-i stăpânească sufletul, să-i guverneze zi cu zi toate mişcările.

Cum se împiedică, aşadar, tirania lui Eros? Făcând pârghie asupra familiei. Desigur, afirmaţia deschide un alt câmp de controversă, care priveşte structura familiei, a "noii familii", aşa cum a conturat-o revoluţia de la '68. Căci modelul tradiţional, cel puţin în Franţa, este de mult în criză. Noile nuclee familiale, care aduc înlăuntrul caselor noi fii şi noi bunici, fac ca modelele din trecut să nu mai fie suficiente. "Nici modelul familial nu mai e cel al anilor '50, dar nici morala familiei n-o mai face vecinul de casă".

Cu toate acestea, o anumită ordine, în materie de cuplu familial, revine în atenţie. Astăzi, o personalitate publică, precum un preşedinte, poate risca linşajul mediatic, dacă e libertin în materie de morală familială. Până şi cei care, în anii '70, au avut aventuri de acest fel, astăzi îşi ascund capul, precum struţul în nisip.

Ca să nu mai vorbim de feminism: pare să fi fost cu totul anulat, spulberat, aruncat în pod, împreună cu literatura care-l propaga. Astăzi, este la modă femeia satisfăcută, liberă în alegerile sale, în pace cu sine (şi cu barbatul ei), celebrată de coperta unei reviste de modă, o femeie care a ajuns să conducă o firmă importantă, să ocupe un loc în minister. Polemica lor nu mai priveşte revendicarea drepturilor, ci promovarea lor. "Gălăgia" incompetentelor nu mai e la modă.

Neîndoielnic că sunt încă multe lucruri de îndreptat sau de îmbunătăţit; dar, oricum, e mai bine decât în trecut, când "totul era permis". Sau decât în trecutul mai îndepărtat, când "totul era interzis". Deşi problemele sexuale rămân în sfera de interes social, se remarcă destul de realist şi corect că e inutil şi nefolositor să reducem întregul discurs în jurul acestui aspect. Nu de o "etică sexuală" are societatea de azi nevoie, ci de o "etică cuprinzătoare", care să ne orienteze înspre un viitor autentic, din care valorile să nu lipsească.

Carte nouă

Ion V. Strătescu – *Vizita scorpionului duios*/cu o postfaţă de Octavian Soviany (Editura *Vinea*, Bucureşti, 2012). Citisem şi recenzasem aici două romane de Ion V. Strătescu, apreciasem vocaţia lui de narator, dar acum publică un interesant volum de poezie, interesant şi profund, volum girat de altfel de doi critici (şi poeţi) remarcabili: Gheorghe Grigurcu şi Octavian Soviany. Caracterizarea lui Grigurcu într-o propoziţie pe ultima copertă: „Cutezător retractil, extravagant prudent, delirant lucid prin resemnare, Ion V. Strătescu e un remarcabil poet oximoronic". Nu ne mai rămâne decât să cităm un poem care să ilustreze sentinţa criticului, anume pe cel numit *până acum*: „până acum eu şi moartea mea/am trăit în două lumi paralele/într-o concurenţă atât de/anormală şi atemporală/încât doar dumnezeu poate/stabili învingătorul/de etapă".

Valeria Manta Tăicuţu – *Copiii plictisiţi ai întâmplării* (*Editgraph*, 2013). În prima secţiune a noului volum de poeme semnat Valeria Manta Tăicuţu, în secţiunea intitulată prozaic *Etajul III, industrial,* găsim expresive portrete de adolescenţi surprinşi în cotidianul şcolar, mă rog, un cotidian poetic, de fapt: „cristina cea blondă încă îşi mai atârnă de urechi/fluturi verzi de tinichea;/la fiecare mişcare a capului, sala se umple de luminiţe/deşucheate, însoţind imnul matinal, în patru a patra,/despre eroi, martiri şi tirani,/tonul în do minor şi vocile în schimbare/ale lui matei, luca şi ioan". În celelalte două secţiuni – *Vocaţia singurătăţii* şi *Ora pro nobis* – poeta este vizionară (poemul *despărţire* fiind exemplar în acest sens) şi îşi continuă şi vocaţia de psalmistă: „pogorâtu-mi-s-a jalea în suflet, de-atâta minciună/crescând cu frunze groase, lipicioase de plantă carnivoră,/duhnind a cadavru şi-a aripi putrede, a erinii toropite în/laptele veninos, Îţi strig să mă auzi, să-Ţi cer/complicitatea la destinul de victimă, dă-mi, Doamne,/răbdarea scorburii, noaptea ei caldă ca de uter matern…"

D.A.D.

litere

Un poet matur – Theodor Răpan

Mărturisesc că n-am fost şi nu sunt obişnuit să primesc daruri de suflet, daruri care, atunci când sunt venite din inima cuiva, capătă greutatea şi încărcătura divină proprii unei ofrande… Şi cum nu sunt nici zeu, nici înger, rămân în sinea mea la stadiul de prieten căruia, din când în când, prietenii îi dau câte un semn că nu l-au uitat…

Dar, cum multe se-ntâmplă mai adesea (şi mai ales) cum nu le intuieşti şi cum nu te aştepţi, o întâlnire cu unul dintre poeţii în care am avut şi am încredere că au ceva unic în pana şi-n destinul lor, prieten dispărut pentru câţiva zeci de ani din lista apelanţilor mei telefonici, confrate care, ori de câte ori îl întâlneam, îmi potolea dorul de Nichita şi de Tomozei (corifeii care ne-au prezis amândurora cariere literare de excepţie, cei în ale căror cuvinte de îmbărbătare ne-am ascuns un timp ca la umbra unui copac falnic, până când Cuvântul nostru a avut puterea să ne apere singur), Theodor Răpan, s-a încheiat cu un dar de suflet, un pachet de cărţi care, prin conţinut şi prin haina grafică, pot fi încadrate între bijuteriile genului.

„Evanghelia Inimii”, „Evanghelia Cerului”, „Evanghelia Tăcerii” şi „Evanghelia Apocalipsei”, replică artistică, un fel de comentariu al decantării divinului în experienţa de-o viaţă a poetului, se constituie, în totalitate şi fiecare în parte, într-un prinos, într-o ofrandă adusă unor repere fundamentale ale Credinţei, Evangheliile, în ale căror capitole Theodor Răpan încearcă, utilizând Cuvântul, să se identifice şi să se măsoare cu frumuseţea, cu absolutul divin, cu dumnezeirea.

Într-o prefaţă a uneia dintre aceste patru cărţi, prof. dr. Tudor Opriş scrie că în Evangheliile sale, poetul este „un copil al unei câmpii româneşti care aminteşte – ca un străvechi fund de mare, de haosul iniţial, de oceanul primitiv, în plină evoluţiune din care va lua naştere viaţa şi punctul de mişcare, mult mai slab ca bobul spumei; omul cel atotcreator şi atotdistrugător, pârpălit în flăcările Gheenei şi vor, de dorul cerului, omul care tace cu sine şi vorbeşte cu Dumnezeu.”

Şi are mare dreptate! Căci în toate cele patru cărţi ale sale, autorul îşi dovedeşte cu prisosinţă capacitatea şi puterea de a-şi deschide cugetul şi sufletul spre marile şi (unele) indescifrabile probleme şi întrebări ale lumii, filtrându-le, întrebându-se despre sau cu ele, răstignindu-se în cuvânt (cum îmi place mie să spun într-un titlu al unei cărţi) şi devenind astfel poeţi, spre bucuria şi luminarea sufletului nostru.

Exprimându-şi, parcă anume şi necondiţionat, părerea despre Theodor Răpan, George Astaloş afirmă undeva că acesta „merită cu prisosinţă să intre în Panteonul marilor peniţe lirice”. Şi-i dau şi lui dreptate, susţinându-mi afirmaţia pe „Evanghelii”.

Dar, ştiindu-mă un împătimit al versului clasic, dragul meu prieten mi-a dăruit şi una dintre cele mai frumoase cărţi ţinută de mine în mână vreodată.

Excelent scrisă, magistral tipărită! O bijuterie, atât ca scriere, cât şi ca artă a tiparului: ultimul său tom ieşit de sub teascurile tipografice ale Editurii „Semne”, „Fiind”, conţinând 365 + 1 Iconosonete.

Având ca moto un vers – sentinţă al lui Nichita Stănescu, „M-am trezit fiind, voi aţipi nefiind”, cartea respirând o experienţă de viaţă trecută-n versuri clasice, de o tăietură literară ireproşabilă, întregeşte o operă distinctă în peisajul literaturii române contemporane.

Să reproduc, spre susţinerea acestor ziceri despre talentul dragului meu prieten, primul sonet din carte, intitulat simplu, *Sonetul I:* „Fiind ecou nespuselor cuvinte/ Port gând smerit de înzăuat iubirea,/ Pohtirea ochiului aduce ştirea:/ Ah, gura sufletului nu mă minte!// Dor nepereche-mi mistuie simţirea,/ Zarzării iernii îşi croiesc veşminte/ Şi mă-nlumin străfulgerând morminte/ Cu măşti de ierburi miruindu-mi firea.// Plânsu-m-au iambii? Corbii scurmă-n lună/ Cu gheara-ndurerată şi nebună/ Sub primele silabe translucide.// Şi scriu sonet după sonet întruna/ Sperând că lacrima, doar ea, străbuna/ Va-nmuguri tăcerea ce ucide…”

Autodefinindu-se drept „setos de Cântec”, „mai trist ca niciodată”, „de iarnă prins ca-ntr-o capcană”, deschizând cu gândul „uşi făr' de chei” sau drept un om ce nu-şi va lăsa vreodată „ostatică tăcerea”, „aşteptând în gară trenul de pe urmă”, scriindu-şi pe stele cântecele toate”, simţind cum „zadarnicul înfige colţi“ în el, „scriind pe fluturi”, Theodor Răpan brodează o carte fascinantă, un covor de cuvinte trădând un meşteşugar de marcă al cuvintelor, un gravor în timp şi-n literă.

Nu ştiu de ce, nu ştiu cum şi nici până când mă va chinui (frumos) gândul că ţinând în mână o carte cum este „Fiind” a confratelui Theodor Răpan, am în faţă, imaginar, un bloc de piatră sau de marmură în care un sculptor, un meşter adevărat, cu unelte bine ascuţite, dar şi intens catifelate, taie perfect, cioplindu-l, materializându-l, chipul unui Vis…

Căci numai Visul şi Visarea par a fi prezente, pure şi fără cusur, în paginile acestei cărţi neasemuit de frumoase.

Când mi-a dăruit-o, i-am spus lui Theodor Răpan că o carte de o asemenea distincţie artistică a prezentării grafice credeam că doar un singur om o poate semna – Romulus Vulpescu.

Dar m-am înşelat. Şi-mi pare bine că m-am înşelat, că bijuteria ce-mi onorează de-acum biblioteca plină de cărţi ale prietenilor îmi contrazice crezul…

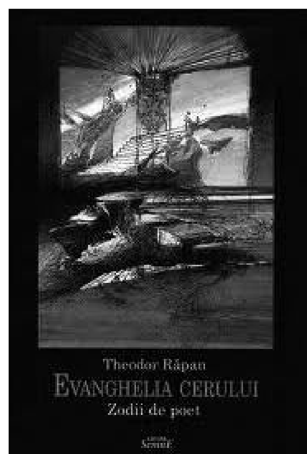
Versuri perfect „tăiate” în dimensiunile versului proprii sonetului, metafore strunite genial de autor, o experienţă de viaţă trecută superb în Cuvânt, respirând talent şi ucenicie îndelungă pe coala de scris, un lirism debordând din fiecare stanţă, de o muzicalitate ireproşabilă - semn al maturizării poetului - o viziune aparte, fundamental idilică şi parţial melancolică asupra vieţii, semne ale unei efuziuni native, proprii adevăraţilor trubaduri ai iubirii de tot şi de toate, nelinişti metafizice brodate pe evenimente pur umane, un lexic bogat şi distinct, fără pic de aroganţă şi fără urmă de stridenţă a rostirii sau a revendicării vreunei recompense de breaslă, toate acestea dovedindu-se un argument – dacă mai era nevoie după atâtea cărţi semnate de Theodor Răpan – că „Poezia, precum Dumnezeu, nu este decât credinţă”, cum scria Juan Ramon Jimenez.

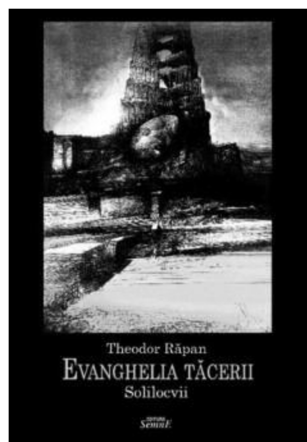
„Fiind” se doreşte în întregime – cel puţin aşa am simţit eu din sonetele citite până acum – un răspuns la întrebarea pe care poetul şi-o pune în versul ce deschide unul dintre sonete: „Chiar totul, Doamne, este disperare?”

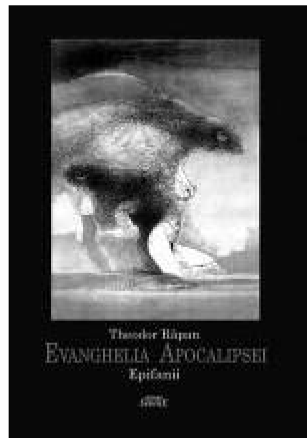
Un răspuns inconfundabil ca rostire şi trăire.

DAN ROTARU

Carte nouă

Tudor Cicu – *Niciodată parodii*

(Editura RAFET, 2013)

Tudor Cicu este poet, publicist, blogger, dar şi parodist spumos. Volumul acesta are drept subtitlu *Printre contemporani şi clasici* şi nu e o simplă culegere de parodii, e mai sofisticat decât te-ai aştepta. Poeţii avuţi în vizor beneficiază de o prezentare critică, ba de două chiar, una din partea unui critic cunoscut îndeobşte, iar alta din partea parodistului, eventual de un „autoportret” (re)constituit din imagini ale poetului şi puse cap la cap de Tudor Cicu. Volumul acesta mai este atipic şi din alt punct de vedere, autorul găsind în cuvântul înainte că „parodia, deşi la origine semnifica un cântec distorsionat&contrafăcut, este o creaţie artistică”. Mai mult, este reprodus în oglindă şi originalul care a stat la baza parodiei. Ne dăm seama atunci mai bine că autorul respectă spiritul celui parodiat. Ca o umilă rezervă: Tudor Cicu nu e suficient de crud, de nemilos, parodiile lui degajând mult respect pentru poeţi. Dar, să cităm o parodie după *Lacustră* de George Bacovia: „De-atâtea zile suspendat/Mă văd cum gem pierdut în pat…/Cu gând la blonda mea din pustă/Cu ochi lascivi, la trup: flambustă.//Şi parcă dorm pe un vapor/La cap cu perna „Orbitor”./Tresar şi-mi pare că Ilonei/Nu i-am dat cheia din pridvor.//Un gol istoric mă apasă/Că Boc nu-şi ascuţi o coasă…/Şi-n lan, ca spicul, să vă-ndoaie/Castraţi ca porcii fără coaie.//De-atâtea zile, tot aud/Tot tresărind, tot aşteptând…/ Popor de blonde strâmte-n fustă/Tot fluturându-mi o flambustă/Pe la celula mea lacustră” (*Flambustă*). **(DAD)**

Concursul Naţional de Poezie de Dragoste *Leoaică tânără, iubirea…*

Ediţia a XIV-a, Piteşti, 28 martie 2014

Centrul Cultural al municipiului Piteşti, prin revista de cultură *Cafeneaua literară*, organizează ediţia a XIV-a a Concursului naţional de poezie de dragoste *Leoaică tânără, iubirea…*

La concurs pot participa creatori cu vârste până în 35 de ani, care nu sunt membri ai U.S.R. şi nu au câştigat un premiu la ediţiile noastre anterioare.

Concurenţii vor trimite pe adresa organizatorului câte 5 poezii de dragoste, creaţii originale, nepublicate în volum, fiecare poezie fiind printată sau dactilografiată pe câte o singură pagină, numai pe o faţă, semnată cu numele real al autorului şi având indicat numărul de telefon. Toate cele cinci poeme vor fi cuprinse într-un singur document cu extensia .doc, cules cu corp 14, Times New Roman CE, mărime 150.

Textele vor fi expediate fie la adresa e-mail cultcentre@yahoo.com, fie poştal, pe adresa Centrul Cultural Piteşti, Str. Calea Craiovei nr. 2, Casa Cărţii, Bloc G1, sc. C, et. I, cod 110013 Piteşti, jud. Argeş, fie se vor depune direct la sediul Centrului Cultural Piteşti, până la 15 martie 2014. Manuscrisele nu se înapoiază.

Juriul va fi desemnat de organizator. Câştigătorii desemnaţi de juriu vor fi premiaţi în bani, astfel:

Premiul I: 370 lei; Premiul al II-lea: 280 lei; Premiul al III-lea: 250 lei; Menţiune I: 200 lei; Menţiune II: 200 lei.

Festivitatea de premiere va avea loc la Centrul Cultural Piteşti, vineri, 28 martie 2014, ora 13.00. Premiile se acordă numai câştigătorilor prezenţi la festivitate. În caz de neprezentare, premiile se acordă următorilor clasaţi.

Poeziile premiate vor fi publicate în revista *Cafeneaua literară*. Organizatorul nu decontează cheltuielile de deplasare sau cazare.

Teodor Oancă

Între intenţie şi finalizare

Daco-geţii au fost un popor numeros, unit, care s-au impus în antichitate cu mult înainte de cucerirea Daciei de către romani. Există în această privinţă consemnări ale unor istorici antici. Unitatea de teritoriu şi de limbă a fost principalul argument care explică rezistenţa daco-romanilor, a protoromânilor de mai târziu.

A apărut de curând la Editura „Aius" din Craiova cartea lui Lucian Cherata „Despre substratul indo-european al limbii române", 515 pagini. Textul e impresionant prin problematica abordată, prin atâtea exemple luate în discuţie, dar mai ales ca încercare de justificare a unor teze controversate în lingvistica românească actuală. Când spun teze, fac referire la definirea ştiinţei numite Dacologie, la obiectul ei de cercetare şi la materialul lingvistic luat ca argument pentru susţinerea tezelor acestei ştiinţe.

Studiul limbii române se bucură de o bogată bibliografie care priveşte istoria ei, căreia istorici şi lingvişti români şi străini i-au consacrat lucrări cunoscute atât în ţară cât şi în străinătate. Au existat şi mai există puncte de vedere diferite, datorate în special unor istorici străini, care contestă locul de formare a poporului român la nord şi sud de Dunăre (până la linia Jirecek, de-a lungul Balcanilor, care separa teritoriul aflat la sud, sub influenţa limbii elene, de cel de la nord, aflat sub influenţa limbii latine). Nu lipsite de interes sunt şi intervenţiile unor autori români care prin comunicări ştiinţifice şi dicţionare etimologice contestă originea latină a limbii române, considerată de ei continuatoare directă a limbii dacilor. Îi avem în vedere pe Napoleon Săvescu, fondatorul şi preşedintele *Societăţii Internaţionale „Dacia Revival"*, stabilit în SUA, Mihai Vinereanu, stabilit la New York, Octavian Sărbătoare, stabilit în Australia, cu lucrarea *Evanghelia Dacilor*, carte lansată la Congresul Internaţional de Dacologie, ediţia a XII-a, în 2011. Alţi adepţi ai dacologiei au susţinut comunicări la congresele acestei societăţi, care au avut loc fără întrerupere începând cu anul 2000.

Lucian Cherata şi-a propus în această carte să răspundă la o serie de întrebări, pe care înşişi promotorii acestui curent lingvistic şi le pun. Cartea este o sinteză a răspunsurilor la întrebările considerate fireşti, dar la care specialiştii în istorie veche şi istorie a limbii române, pretind dacologii, n-au reuşit să fie convingători. Iată ce n-au reuşit specialiştii să dovedească (p. 13).

1. *– să explice asemănările dintre română şi latină printr-o ipoteză plauzibilă, alta decât cea presupusă până în prezent.*

Nu există lingvist român sau străin care să conteste originea latină a limbii române. Limba română este unitară pe întreg teritoriul locuit odinioară de daco-geţi, deveniţi daco-romani şi vorbitori de limbă latină. Latina vorbită de coloniştii romani a cunoscut un proces de evoluţie, de transformări fonetice, morfologice, sintactice şi de vocabular, ajungând să-şi încheie procesul de devenire *limbă română* până la venirea slavilor în sec. al V-lea. Limba slavă n-a afectat structura morfologică de origine latină a limbii române. Unele particularităţi pot fi date ca exemplu, dar ele sunt nesemnificative. Procesul de evoluţie a limbii române a continuat neîntrerupt, fiind influenţată de limbile vorbite de cei cu care românii au venit în contact. Influenţa altor limbi s-a manifestat şi pe cale cărturărească.

Dacologii susţin că limba română continuă direct limba daco-getă, recunoscându-i acesteia originea indo-europeană. Dar cum ne explicăm identitatea de vocabular a celor două limbi, vocabular preponderent de origine latină, cel puţin la nivel de fond principal lexical. „În afară de centre orăşeneşti cunoscute, se găseau desigur în Dacia numeroase *sate* (lat. *fossatum*), a căror populaţie română şi romanizată *ara* (lat. *arare*), *semăna* (lat. *seminare*), *grâu* (lat. *granum*), *secară* (lat. *secale*), *orz* (lat. *hordeum*), *mei* (lat. *milium*), *legume* (lat. *legumen*), *in* (lat. *linum*); *săpa* (lat. *sappare*), *secera* (lat. *sicilare*), *treiera* (lat. *tribulare*), *măcina* (lat. *machinare*), lucra *via* (lat. *vinea*) şi făcea *vin* (lat. *vinum*); creştea *stupi* (lat. pop. *strypus*) şi făcea *miere* (lat. pop. *mele*); scotea din munţi *aur* (lat. *aurum*), *argint* (lat. *argentum*), *fier* (lat. *ferrum*), *aramă* (lat. *earamen*), *sare* (lat. pop. *sale*); tăia *păduri* (lat. pop. *padule*), de *fag* (lat. *fagus*), de *carpen* (lat. *carpinus*), de *ulm* (lat. *ulmus*), de *plop* (lat. *populus*), de *frasin* (lat. *fraxinus*), de *mesteacăn* (lat. *mastichinus*), de *paltin* (lat. *platanus*), de *brad* (cuvânt daco-geto-tracic); prindea *peşti* (lat. *piscis*), din *râuri* (lat. *rivus*) şi *văi* (lat. *vallis*); *vâna* (lat. pop. *venare*), *iepuri* (lat. *leporem*), *vulpi* (lat. *vulpis*), *lupi* (lat. *lupus*), *urşi* (lat *ursus*), *bouri* (lat. *bubalus* „bou sălbatic", care a trăit numai în Carpaţi); avea *cai* (lat. *caballus*), *turme* (lat *turma*) de *boi* (lat. *bos, bovis*), de *vaci* (lat. *vacca*), de *oi* (lat. *ovis*), de *capre* (lat. *capra*), de *porci* (lat. *porcus*)" (Dimitrie Macrea, *Probleme ale structurii şi evoluţiei limbii române,* Bucureşti, 1982, p. 11-12).

2. *– să explice "latinizarea" unor teritorii imense locuite de daci şi necucerite vreodată de romani.*

Este adevărat că provincia Dacia a Imperiului roman reprezenta aproximativ 15% din teritoriul populat de daci. Procesul de romanizare a celor din provincie a fost intens, citându-se implicarea autorităţii romane în administraţie, viaţă socială, armată. Contacte daco-romane au existat şi înainte de cucerirea propriu-zisă a Daciei, iar contacte dintre populaţia romanizată şi cea din afara provinciei au existat indiscutabil. Dacă nu avem documente pentru a susţine acest lucru, pentru un interval de aproximativ 200 de ani, de la retragerea Aureliană până în secolul al V-lea, există în cuprinsul Romaniei situaţii asemănătoare. Contactul dintre limba latină şi limba dacă vorbită în afara provinciei a avut ca rezultat apariţia în limba dacă a unor inovaţii lingvistice, la început mai mult de natură lexicală, care implicau şi particularităţi de natură fonetică, iar treptat şi particularităţi de natură morfologică. Fenomenul acesta s-a petrecut şi în alte părţi ale Romaniei. Indo-europenistul Johannes Schmidt, în 1872, „a susţinut că inovaţiile lingvistice se propagă ca undele, iradiind din diverse centre şi încrucişându-se adeseori" (cf. Carlo Tagliavini, *Originile limbilor neolatine,* Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1977, p.13). Un alt punct de vedere, dezvoltat în curentul „cuvinte şi lucruri", susţine „studiul combinat al istoriei obiectelor împreună cu istoria cuvintelor şi se declară periculoasă şi fără sens cercetarea etimologică bazată numai pe material lingvistic" (Tagliavini, *op.cit.*, p. 14). În virtutea acestor aprecieri, putem spune că procesul de romanizare în Provincia Dacia a fost de natură centripetă, din exterior spre interior, ca apoi, în special după retragerea Aureliană, procesul de romanizare a fost de natură centrifugă, dinspre provincie spre celelalte teritorii locuite de daci. Dacologii susţin că limba dacă, limbă indo-europeană, era atât de înrudită cu limba latină încât nu avem motiv să considerăm că limba română este rezultatul romanizării Daciei.

3. *– să explice „dispariţia" limbii dacilor din teritoriile cucerite sau necucerite de romani.*

Lucian Cherata ar trebui să se întrebe dacă în Franţa, Spania şi Portugalia (ca să mă rezum la atât) se mai vorbesc limbile preromane.

4.- *să explice mecanismul de consonanţă şi întrepătrundere dintre limbile dacă şi latină.*

Un număr mic de cuvinte, considerate că aparţin substratului, sunt o dovadă „a influenţei pe care latina a suferit-o din partea limbii autohtonilor. /… / În studiul actual al cercetărilor se admite cu certitudine că română a conservat din substratul traco-dac cca 90 de cuvinte" (Grigore Brâncuş, *Vocabularul autohton al limbii române,* Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1983. Cf. şi I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română. Substratul comun româno-albanez,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970). Alte 50-60 de cuvinte mai pot fi atribuite substratului. La atât se reduce „întrepătrunderea" dintre limbile dacă şi latină. E firesc să credem că în limba daco-română au existat mai multe cuvinte autohtone, care, împreună cu multe cuvinte de origine latină, s-au pierdut în urma contactului cu limba slavă.

5. *– să dea o imagine orientativă a provenienţei lexicului de bază al limbii române.*

Răspuns la această problemă a dat Al. Graur în *Încercarec asupra fondului principal lexical al limbii române,* Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954. Lucian Cherata este categoric: „Cercetarea cuprinsă în această lucrare porneşte de la premisa că limbile *dacă* şi *latină* erau diferite, dar cu structuri gramaticale asemănătoare şi un fond de cuvinte comun considerabil" (p.13). Dacologii avansează ideea că limba daco-getă număra aproximativ 4000 de cuvinte pe care le putem identifica în limba română. S-a ajuns la această cifră aplicând o metodă originală de cercetare: s-a pornit de la grupuri consonantice reconstituite în cuvinte indo-europene şi identificate în cuvinte din limba română actuală.

6. *– să explice unitatea de excepţie a limbii române.*

Daco-geţii au fost un popor numeros, unit, care s-au impus în antichitate cu mult înainte de cucerirea Daciei de către romani. Există în această privinţă consemnări ale unor istorici antici. Unitatea de teritoriu şi de limbă a fost principalul argument care explică rezistenţa daco-romanilor, a protoromânilor de mai târziu. Un exemplu poate fi şi acesta: împrumuturile slave identificate de Al. Graur în cartea citată se regăsesc în limba română vorbită în toate provinciile româneşti. Aşadar, neexistând deosebiri de vocabular fundamental între provincii, rezultă unitatea de excepţie a limbii române. Un român de pe malul stâng al Nistrului şi un român din Banatul sârbesc comunică fără dificultate, deoarece în limba română întreabă ce înseamnă un cuvânt necunoscut şi în limba română i se răspunde.

7. *– să se explice muzicalitatea şi posibilităţile excepţionale de exprimare ale limbii române.*

În privinţa muzicalităţii limbii române pot fi citate cărţile: Sextil Puşcariu, *Cercetări şi studii,* Editura Minerva, Bucureşti, 1974; G. Ivănescu, *Lingvistică generală şi românească,* Editura Facla, Timişoara, 1983. Citez câteva capitole din cuprins: *Nazalizarea în limba română; Timbrul vocalic implicit al consoanelor; Închideri şi deschideri ale vocalelor în primele timpuri ale limbii române; Schimbarea lui á, urmat de nazale, în ă* etc.; Dimitrie Macrea, *Probleme de fonetică*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1953; Dimitrie Macrea, *Studii de lingvistică română*, Editura Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1870 (studiul *Relieful sonor al limbii române în lumina cercetărilor statistice*); Marius Sala, *Contribuţii la fonetica istorică a limbii române,* Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1970; G.I. Tohăneanu, *Stilul artistic al lui Ion Creangă*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1969 etc.

În ce priveşte posibilitatea excepţională de exprimare a limbii române, mă declar surprins că autorul cărţii şi adepţii dacologiei nu au cunoştinţă de operele literare ale scriitorilor noştri clasici, ca să mă rezum doar la aceştia.

8. *– să concorde cu legităţile generale ale lingvisticii.*

Metode fundamentale de cercetare lingvistică au stat şi stau la baza contribuţiilor ştiinţifice ale lingviştilor români: metoda comparativ-istorică, metoda structuralistă, metoda geografiei antroponimice, contribuţiile lui Ferdinand de Saussure şi Eugeniu Coşeriu, cercetarea dialectală, onomastică etc.

Lucian Cherata, urmând doctrina reprezentanţilor de frunte ai dacologiei, spune categoric: „Evident că limbile *dacă* şi *latină* fiind asemănătoare nu a fost nevoie de vreo „latinizare" a teritoriilor dacice necucerite de romani; aceste teritorii erau „latinizate" dintru început prin asemănarea celor două limbi" (p. 14). Ca să dea credibilitate acestei teorii, autorul precizează că „cercetarea vizează studiul structurilor indo-europene din lexicul limbii române, cu trimiteri la semnificaţii importante din cultura noastră" (p.17).

Capitolul al VIII-lea al cărţii se intitulează „Metodă privind interpretarea etimologiei unui cuvânt dacic pornind de la structuri indo-europene". Aşadar, pe de o parte se situează limba indo-europeană, pe care n-o cunoaştem decât prin reconstituiri bazate pe aplicarea metodei comparativ-istorice, şi limba română. În atenţia autorului sunt „etimologiile toponimelor şi onomasticelor". Precizez că autorul înţelege prin onomastice, antroponime. Pentru a ne familiariza cu rădăcini de cuvinte reconstituite din indo-europeană, autorul reia dintr-o bibliografie de specialitate nu mai puţin de 76 de rădăcini purtătoare de sens ale unor cuvinte indo-europene, pe care le identifică în cuvinte româneşti. Dau un exemplu: rădăcina indo-europeană *„sem-, som-* cu sensul *„a se asemăna, a semăna, asemănător"* este identificată în cuvinte ca *a semăna, a asemăna.*

Capitolul al X-lea este consacrat exemplelor de reconsiderare a etimologiilor unor „toponime, hidronime, onomastice şi plante din spaţiul traco-daco-getic în interpretare indo-europeană".

Observaţii generale. Lucian Cherata nu are cunoştinţe de specialitate în domeniul onomasticii. Este vorba în primul rând de provenienţa toponimelor. Acestea rezultă din antroponime (exemplele sunt luate din Iorgu Iordan, *Toponimia românească*): *Ganea, Magheru, Oancea, Agapia, Florica, Găneasa*; din apelative : *Cazanele, Curmătura, Livada, Măgura*; din toponime: *Almăj – Almăjel, Craiova – Craioviţa, Olt – Olteţ*. Autorul greşeşte când ia în discuţie un toponim actual pe care îl raportează la o rădăcină indo-europeană. Problema este de natură etimologică. Dacă Lucian Cherata ar fi consultat *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia (DTRO)*, vol. I-VII, apărut sub redacţia prof. univ. dr. Gh. Bolocan, s-ar fi edificat asupra etimologiei toponimelor din Oltenia.

Etimologia unui toponim se opreşte la identificarea etimonului: antroponim, ⟶

polemos

apelativ, toponim. Dincolo de acestea pătrundem într-o altă fază de cercetare lingvistică. Un toponim ca *Baciu* (p. 90) provine din antroponimul *Baciu*, dar Lucian Cherata face trimitere la i-e *B(H)A-CI-U(H)*, precizând că sensul acestuia este „stea, semn zodiacal care se înalţă şi se extinde”. Interpretarea dată de Lucian Cherata este de-a dreptul şocantă, toponimul respectiv este mai vechi, înţelegem, chiar decât limba daco-getă, fiind raportat la indo-europeană.

Argetoaia, comună în jud Dolj. Originea toponimului, potrivit metodei de cercetare aplicată de Lucian Cherata, este i-e ARGH(A)-E-TOYA, cu semnificaţia „[locul] unde vin cei care onorează Manii”. Toponimul este explicat în DTRO ca provenind din np. *Argetoaia*. Autorul nici măcar n-a fost preocupat de vechimea localităţii.

Un sat din jud. Dolj, *Belcin*, este explicat din i-e *BE-(I)L-CI-(I)N* şi are semnificaţia „[locul, spaţiul] care nu rămâne pe loc /nemişcat ci creşte, se înalţă”. În realitate, etimologia top. *Belcin* este np. *Belcin* (DTRO), atestat la 1611. Antroponimul *Belcin* provine din np. bg. *Belčin* (Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti* (DNFR). Antroponimul bulgăresc este un derivat cu suf. *–in* de la np. *Belč(o)* (cf. Stefan Ilcev, *Dicţionar al numelor bulgăreşti personale şi de familie* (Ilcev).

Pentru *Butoieşti*, sat, comună, jud. Mehedinţi, Lucian Cherata trimite la i-e BHU-TO-I-ESTI, cu semnificaţia “locul, pământul care crează, are forţă, este fertil”.Toponimul provine din numele de grup *butoieşti* (DTRO), iar acesta are la bază porecla *Butoi*, rezultată de la apelativul *bute* (lat. *buttis*) + suf. *–oi*.

O comună din jud. Dolj este *Calopăr*. Etimologia propusă de Lucian Cherata este i-e KALA-PAR(A), cu semnificaţia “[locul] unde îşi împlinesc destinul cei străini”. DTRO explică toponimul din np. *Calopăr*.

Două localităţi, în jud. Alba şi Dolj, au numele *Carpen*, explicat de Lucian Cherata din i-e KHA-(A)R(I)-PANN(A), cu semnificaţia “[locul] unde apune Soarele”. Toponimul provine din apelativul *carpen* (DTRO), iar acesta e moştenit din latină (*carpinus*).

Localitatea *Cornu*, jud. Dolj, este explicat de Lucian Cherata din i-e KO-(O)R-NU, cu precizarea „[locul în care] bucuria /fericirea este invocată şi celebrată”. DTRO explică toponimul din apelativul *corn*. Acesta provine din lat. *cornus.*

Toponimul *Cozia* este raportat de Lucian Cherata la i-e KO-SI-A, cu sensul “locul de care este legată bucuria, fericirea”. Cei interesaţi de etimologia toponimului află că acesta provine din adj. sl. *koz(i)ja* (< *koza* „capră”), cu sensul posesiv „al caprei” – etimologie propusă de Emil Petrovici (cf. DTRO).

Lucian Cherata consacră un număr de pagini unor antroponime şi apelative cu etimon indo-european:

ALDEA se explică din i-e AL-(I)-DE(Y)A, cu sensul „albină care produce” (fig.) „om asemenea unei albine, om harnic”. DNFR: „hipocoristic de la *Aldomir* (ca *Mirea* < *Miroslav*); cf. şi bg. *Alde*” (Ilcev).

BURTUCĂ provine din i-e BHU-(A)R(I)-TO-KHA, cu sensul „[cea] care este rotundă şi satisface, mulţumeşte prin cavitate, conţinut”. Exemplul arată până unde ajunge fantezia autorului, care nu recunoaşte np. (poreclă) *Burtucă* (< *burtuc*, variantă a lui *burduf*).

CREŢ provine, după Lucian Cherata, din i-e KR-E-TA(N), cu sensul „[cel] care este făcut să se lungrască/ prelungească/ întinde”. Etimonul dat de DLRM este lat. *criscius* (*cricus* < gr. *cricos* “cerc”).

HORINCĂ a rezultat din i-e Hu-(O)RI-(I)N(A)-KA “[cea] care provoacă, prin intrarea în comunitate, bucurie regească/ solară”. DLRM propune ucr. *horilka*.

Mai multe cuvinte din terminologia bisericească de practicare a cultului ortodox sunt considerate că provin din indo-europeană, când de fapt ele sunt împrumuturi din slava veche sau bulgara medie: *bogdaproste*, *călugăr, colind, colivă, mănăstire, parastas, praznic, prescură, satană etc.*

Exemplele sunt îndestulătoare pentru a aprecia „temeinicia contribuţiei ştiinţifice” pe care ne-o propune autorul. Ne oprim aici cu comentariul asupra obiectului şi metodei de cercetare a ştiinţei numită ***dacologie***. Suntem în faţa unor aberaţii de natură să ne întrebăm ce scop urmăresc promotorii acestei „ştiinţe”, între care se numără şi Lucian Cherata. Se desprinde din tot ce am văzut ideea că limba română trebuie exclusă din familia limbilor romanice, întrucât este exclusă ideea romanizării tuturor daco-geţilor, iar limba română trebuie privită ca descendentă directă din indo-europeană şi numai înrudită cu limba latină. Când au reconstituit structuri ale lexicului indo-european, specialiştii în aplicarea metodei comparativ-istorice au avut în vedere, pe lângă latină, greacă veche, gotică, slavă veche (şi ea reconstituită) şi limba română!? Prin acest demers, dacologii neagă o realitate evidentă. Cine sunt promotorii acestui curent antiromânesc? Reţinem că aceştia nu sunt lingvişti de profesie şi cu atît mai mult cunoscători ai metodei de cercetare comparativ-istorică. E suficient să amintesc opinia altui dacolog, Mihai Vinereanu, potrivit căreia definiţia dată de Al. Rosetti limbii române este expresia limbii de lemn a acestuia!!

CONFESIUNI LIRICE LA O CINĂ FĂRĂ TAINE

Cornel Boteanu, autor prolific şi cu har, propune cititorilor un nou volum de versuri, semnificativ intitulat *La cina fără de taină*, apărut sub auspiciile editurii *Armonii culturale* din Adjud.

Toate poemele stau sub pecetea descifrării tainelor unei antichităţi atinse cu magica baghetă a cugetului în stare să însufleţească pentru o clipă mitologia şi istoria unor lumi de mult apuse. Spiritul se află sub spectrul erudiţiei unui neaoş cărturar şi vajnic şlefuitor al cuvântului scris. Abundenţa de maxime şi dictoane latine sau greceşti împrospătează mitologia şi istoria reală, cu referiri la faimoasele sigle antice: muncile lui Hercule şi Sisif, Discobolul, Enkidu, preoteasa zeului Amon, Euthanasius, Cucunaries, Oracolul din Delphi, Oedip, Itaka, Penelopa, Diogene, Parnas, Prometeu, Cain, Zeus.

Certificăm cu poemul „muncile lui Hercule”: „cuvintele ucid / mai tare ca săgeţile / înmuiate-n veninul / hidrei din iema / vai / ce soartă-l aşteaptă / pe cel care vrea /să le supună / mai grea decât muncile / legendarului alcide / care a ucis leul şi hidra / şi păsările stimfaliene / cu aripile lor de aramă / căprioara cu coarne de aur / a zeiţei artemis / mistreţul din munţii erimant / şi taurul din minos / a curăţat grajdurile regelui augias / a plecat apoi să răpească / cingătoarea reginei hipolita / de la pontul euxin / şi merele de aur păzite de atlas / în grădina nimfelor hesperide / iar după ce a făcut aceste isprăvi / care i-au adus faima în lume / drept răsplată / a ridicat pe munte / un rug de cuvinte / pe care să se poată mistui / linişti” .

În această lume inundată de efigiile antichităţii, sunt şi poeme străbătute de o clarviziune lirică persuasivă. De o simplitate aparentă, ele sunt însă generatoare de seisme existenţiale: „cu sufletul în mâini / asemenea / gânditorului din / hamangia / poetul / s-a cocârjat / ca şi cum / doar el / ar purta pe umeri / toate durerile lumii” („poetul”).

Versurile sunt minuţios elaborate, vădind preocuparea pentru arta scrisului frumos: „se crăpase de ziuă / şi-am plecat / în valea mierlei / să ştircui otava din livadă / când am ajuns / se iviseră / primele raze ale dimineţii / şi-am zărit / broboane de rouă / pe vârful firelor / firave de iarbă / dar / n-am avut curajul / să dau cute coasei / mi se părea / că văd cum plânge iarba / numai la gândul / că va fi cosită” (*să ştircui iarba*).

Confesiunea lirică devine transparentă, jocul de imagini se desfăşoară într-un univers antic şi totuşi contemporan, care însă incumbă viziunea căutătorului avizat: „la orizont / marea foşneşte liniştit / parcă se-mpreună cu cerul / un ţipăt / ciung / de pescăruş / vesteşte corabia zeului / ave maree a luminii / exclamă poetul / şi-atunci / din spuma ei / se naşte afrodita” (*ave*).

Structurată în două părţi (*pe insula lui euthanasius* şi *teodikeia*), cartea încheagă mirific, din elemente mitologice şi energiile lumii moderne, clepsidrele în care freamătă imagini ale mitului prelungit în realitate, ori chiar ale realităţii crude, căreia i-au fost administrate câteva doze de fantasmagorie. Asemeni unui Brâncuşi întors în epoca pietrei, autorul este bântuit de taina unei cine prezumtive: „m-am întors / în epoca pietrei / stau pe un scaun / rotund / la o masă de piatră / care fusese cândva / la moara din cernavârf / cioplită şi ferecată / de-un meşter iscusit / în gaura pe unde trecea fusul morii / am pus o muşcată / cu florile roşii / ispititoare / dar mi-e teamă / s-o privesc prea insistent / nu cumva / să-mpietrească şi ea / aştept / să vină umbrele / de jur împrejur / şi să se aşeze tăcut / la cina fără de taină” (*la cina fără de taină*).

„Magul de la Hobiţa” apare şi în poemul *masa tăcerii*: „la masa tăcerii / dacă vrei să te aşezi / să-ţi impui / un moment de reculegere / ca şi cum ai aştepta / să se ivească / magul de la hobiţa / să te privească hâtru / cu ochiul lui scotocitor / de ţăran / să-şi lase pălăria deoparte / şi apoi / plecându-şi capul / să-şi facă semnul crucii / să rostească / doar murmurând din buze / rugăciunea / înainte de a se înfrupta / din taina bucatelor” Există însă şi o panoramă spirituală a complexului brâncuşian de pe malul Jiului: „până la magul de la hobiţa / noi nu trecusem / dincolo de hotarele satului / abia / după ce el a reuşit să ajungă / până la paris / pe jos / şi să-şi deschidă un atelier / la impasse ronsin / a început să ne cunoască lumea / şi el s-a gândit să aducă înapoi / pe malul jiului etern curgător / ceea ce luase de-acasă / din masa cu trei picioare / la care stăteau la prânz şi la cină ai casei / a făcut masa tăcerii / poarta intrării în curte / ca pe un prag al iubirii / a preschimbat-o / în poarta sărutului / iar stâlpul de la prispa casei ţărăneşti / l-a prefăcut / în coloana fără sfârşit / pe care s-a căţărat apoi / la cer” ((*magul de la hobiţa*).

Stihurile trădează erudiţia autorului, mai cu seamă în capitolul secund al cărţii. Aici intervine obsesiv „teodikeia” (*dreptatea divină*), care face legea în toate poemele. Poezia devine mai acidulată, poetul ia atitudine faţă de semeni, de faptele lor, ba chiar îşi supune propriul statut „teodikeii”. Poet angajat al cetăţii, Cornel Boteanu este ancorat în realităţile imediate ale vremurilor sale: criza economică grecească, jertfele noastre în Afganistan, problema drogurilor, secta gurului Bivolaru, seismele din comuna gălăţeană Izvoare, mineritul de la Roşia Montană din Apuseni, profesorii care iau şpagă de la elevi, euthanasierea câinilor, greva poştaşilor, arestarea torţionarului Vişinescu, vizita delegaţiei FMI şi repartizarea bugetului naţional, greva profesorilor, febra comorii brâncoveneşti de la Baia de Aramă. În toate acestea intervine pacifist „teodikeia”, căci statutul şi condiţia poetului generează doar o opoziţie condescentă.

Istoria şi mitologia pulsează evenimente prin toate venele stihurilor, dar sunt şi poeme care surprind imaginea pură a culmilor montane (*muntele*), a ierbii înrourate matinal (*să ştircui otava*), a nucului (*în jurul nucului bătrân*), a crepusculului (*zorile*), a mării (*faţă-n faţă cu marea*). Uneori însă, chiar şi natura sălbatică poate sufoca: „păşeam printre fagi / cu coroanele-n cer / ca nişte coloane de temple / razele soarelui / abia străbăteau / până la mine / mă-mpiedicam de rădăcini / ca de nişte şerpi invizibili / hrăniţi cu-ntuneric / nu se vedea nicio potecă / nu se auzea niciun cânt / ca să mă scoată / iar la lumină / doar fagii goi / mă priveau / împietriţi de frică / şi eu râvneam / să pot ajunge la un capăt / oriunde” (*oriunde*).

Timpul generează atitudini şi conflicte circumstanţiale: *hora timpului*, *două goluri*, *cine mai ştie*, *ca într-un labirint*, *jalnica risipă*. Dragostea transpare şi ea uneori tradiţional, alteori mitologic, purtând însă aceeaşi pecete a neîmplinirii: *ţi-o spun*, *pe insula lui euthanasius*, *de dorul tău*, *din păcat*, sau *la para focului*.

Între isprăvile şi fenomene iscate pe mirifica insulă a lui euthanasius, demersul literar al cărturarului implementează izbăvitor (*teodikeia*) răsplata în isprăvile săvârşite de eroi mitologici şi legendari, ori de impostori şi racile ale istoriei contemporane. Totul generează atitudini şi concepte decizionale într-o aventură a cunoaşterii umane, îmbogăţind patrimoniul literaturii române cu aceste pagini incitante pe care le datorăm poetului Cornel Boteanu.

TITU DINUȚ

...cartea încheagă mirific, din elemente mitologice şi energiile lumii moderne, clepsidrele în care freamătă imagini ale mitului prelungit în realitate, ori chiar ale realităţii crude, căreia i-au fost administrate câteva doze de fantasmagorie. Asemeni unui Brâncuşi întors în epoca pietrei, autorul este bântuit de taina unei cine prezumtive...

lector

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Vindecarea prin sens

...că viaţa îşi păstrează sensul potenţial în orice condiţii, chiar şi în cele mai nefericite. De aici rezultă că nevoia primordială a omului nu este plăcerea, cum susţine psihanaliza, nici puterea, cum consideră psihologia adleriană, ci sensul.

"Noul Testament în cel Vechi este", afirmă Apostolul Pavel şi ulterior Părinţii şi teologii Bisericii"[1]. Cartea doctorului Viktor E. Frankl *Omul în căutarea sensului vieţii* (trad. de Silvian Gurada, Ed. *Meteor Press*, Bucureşti, 2013) reprezintă, poate în primul rând, o confirmare venită din partea unui om pătruns de spiritul Vechiului Testament a unităţii celor două Testamente biblice. Dar cine a fost Viktor E. Frankl? S-a născut în 1905 şi a murit în 1997. A fost profesor de neurologie şi psihiatrie la Universitatea din Viena până în 1942 când este deportat la Auschwitz, apoi la Dachau şi în alte lagăre de concentrare naziste. Experienţa lagărelor îi revelează principiile ce vor sta la baza logoterapiei, cea de-a treia şcoală de psihologie vieneză, după psihanaliza lui Sigmund Freud şi psihologia individuală a lui Alfred Adler. După eliberare a condus timp de 25 de ani Policlinica de Neurologie din Viena, a predat la mai multe universităţi europene sau americane, a primit numeroase titluri onorifice de la diverse instituţii din întreaga lume. Dintre cele peste 30 de cărţi publicate, *Omul în căutarea sensului vieţii* s-a vândut în peste nouă milioane de exemplare, intrând în categoria celor mai influente zece cărţi din America.

Cartea cuprinde trei părţi: *Experienţe din lagărul de concentrare, Logoterapia pe scurt, Pledoarie pentru optimismul tragic.* Descrierea experienţelor din lagărele de concentrare este cutremurătoare atât prin natura atrocităţilor, dar mai ales prin obiectivitatea relatării. Evident că nu despre o consemnare seacă este vorba în această expunere a "vieţii de zi cu zi într-un lagăr de concentrare, aşa cum se reflectă ea în mintea deţinutului de rând", ci de o perspectivă de dincolo de "mânie şi părtinire" ca şi de orice partizanat ideologic, pe care numai detaşarea de sine, de egocentrism, o poate conferi. Viktor E. Frankl se concentrează în special asupra stărilor lăuntrice ale deţinuţilor care trec prin mai multe faze: de la speranţa că nu va fi foarte rău, la deziluzia de a se vedea reduşi la o existenţă nudă, la propriu şi la figurat, urmată de insensibilitatea în faţa suferinţei, toate compensate de vise sau de profunzimea şi intensitatea credinţei religioase. Introspecţia şi observarea comportamentului colegilor de detenţie îl conduc spre câteva certitudini a căror similitudine cu valorile creştine este frapantă.

Prima şi cea mai importantă este că viaţa îşi păstrează sensul potenţial în orice condiţii, chiar şi în cele mai nefericite. De aici rezultă că nevoia primordială a omului nu este plăcerea, cum susţine psihanaliza, nici puterea, cum consideră psihologia adleriană, ci sensul. Logoterapia (de la *Logos*, care înseamnă pe lângă cuvânt, raţiune, şi sens) înseamnă vindecarea prin redarea sensului pacienţilor care l-au pierdut. În lagăr, constată Frankl, rezistă cei care păstrează un sens de care să se agaţe : iubirea pentru cei dragi, un proiect de terminat ş.a. O altă consecinţă a primordialităţii sensului pentru fiinţa umană este aceea că ea se poate sustrage condiţionărilor mediului, rămânându-i întotdeauna un rest de libertate spirituală, fie şi numai de a-şi alege atitudinea faţă de împrejurările pe care nu le poate schimba. Sensul şi libertatea spiritului sunt interconectate căci "tocmai această libertate spirituală – care nu ne poate fi luată – este aceea care dă sens şi rost vieţii noastre". Conform logoterapiei există trei căi prin care omul poate genera sens vieţii sale: activitatea creatoare de valori, contemplaţia prin care nu creează ci primeşte ceva de care se poate bucura şi ultima, cea mai importantă pentru că implică fiinţa noastră întreagă, suferinţa îndurată cu demnitate şi curaj. Pentru aceasta omul trebuie să fie susţinut de un sens. Motto-ul terapiei frankliene este un aforism al lui Nietzsche "Cel care are un *de ce* pentru care să trăiască poate suporta aproape *orice*. " Autorul prezintă cazul tragic al unor deţinuţi, care-şi pierduseră de ce-ul, renunţaseră să mai lupte şi sfârşeau în scurt timp în camerele de gazare.

Partea a doua, prezintă succint principiile şi mijloacele prin care poate fi ajutat omul să-şi (re)găsească sensul vieţii sale. Acesta nu este unul general, ci diferă de la individ la individ şi chiar în funcţie de situaţie. Corolarul libertăţii lăuntrice, al nucleului spiritual al fiinţei umane, ce nu este atins nici măcar în psihoze (nebunia propriu–zisă) este responsabilitatea: fiecare om trebuie să dea un răspuns provocărilor vieţii, răspuns pe care nu-l poate oferi decât el şi nu altcineva, iar din mulţimea celor posibile numai unul este adevărat. În faţa "vidului existenţial" de care suferă lumea contemporană, logoterapia, care este o variantă a analizei existenţiale, pledează pentru schimbarea atitudinii faţă de viaţă: " Trebuie, scrie Frankl, să încetăm a ne întreba care este sensul vieţii şi, în schimb, să ne gândim că noi înşine suntem întrebaţi asta de către viaţă – zi de zi şi ceas de ceas". Pentru a fi capabili de o astfel de schimbare a viziunii trebuie să devenim deschişi către ceea ce este diferit de noi înşine, trăsătură numită "transcendere de sine a existenţei umane"[2] care îşi găseşte maxima împlinire în iubire. Iubirea înseamnă cel mai profund mod de a cunoaşte fiinţa celuilalt, deoarece doreşte şi contribuie la împlinirea potenţialităţilor sale. În lagăr, în timp ce era umilit de gardieni, rememorând chipul soţiei sale, despre care nu ştia că fusese gazată încă de la sosirea la Auschwitz, are revelaţia "celei mai mari taine pe care poezia, gândirea şi credinţa umană trebuie să ne-o împărtăşească : *izbăvirea omului este prin dragoste şi în dragoste*" (s.a).

Optimismul tragic pe care-l propune ca atitudine existenţială ultima parte constă în credinţa că omul poate rămâne uman, poate învinge scoţând un sens din triada tragică, suferinţă, vinovăţie şi moarte, pentru că sinele său adânc depăşeşte lumea cu toate ale ei. Depinde numai de el să fie bun sau rău, indiferent de tabăra în care se află, aşa cum s-a întâmplat şi în lagărele de concentrare. "În lumea aceasta, spune Frankl ca o concluzie etică a crezului său umanist, profund religios, există două rase de oameni, două şi numai două: <<rasa>> omului cu bun simţ şi cea a omului nesimţit. Peste tot le putem întâlni pe amândouă : amândouă penetrează în toate grupurile societăţii. Niciun grup social nu e alcătuit în întegime doar din oameni simţiţi sau doar din nesimţiţi. Din acest punct de vedere niciun grup social nu este <<rasă pură>> şi tocmai de aceea puteam întâlni chiar un om de bun simţ printre gardienii lagărului". Privind în noi înşine sau în afară vedem că sunt atâţia care-şi declară credinţa în Hristos şi nu-i urmează poruncile. Cu Viktor E. Frankl situaţia este exact inversă.

[1] În acest sens, Joseph Ratzinger, fostul Papă Benedict al XVI-lea scrie : "Noul Testament nu are de formulat nicio idee cu totul nouă. Ceea ce aduce el nou constă în faptul inedit că asumă, adună tot ceea ce îl precede şi îi dă întreaga dimensiune : martiriul lui Iisus, martorul fidel, şi învierea Sa." (*Moartea şi viaţa veşnică*, trad. de Radu Vasile, Editura Arhiepiscopiei Romano – Catolice, Bucureşti, 2013, p113).

[2] Logoterapia ca tehnică urmăreşte detaşarea de sine prin mai multe mijloace între care simţul umorului - a fi în stare să râzi de tine însuţi - , sau "intenţia paradoxală" prin care îţi propui conştient să faci tocmai lucrul ce-ţi provoacă anxietate. Acestea, şi altele, urmăresc ruperea cercului vicios generator de "intenţie excesivă" sau "hiperreflecţie", care ne face incapabili de a ieşi din noi înşine pentru a-l întâlni pe celălalt.

FLASH REMEMBER IONEL TEODOREANU :

60 DE ANI FĂRĂ UN LORD AL CONDEIULUI ROMÂNESC

Motto :
„Rămas bun. / ... /
Mi-e sufletul ca tufişul Păiurului /... /
/... / cu el îmi încing mijlocul şi mă duc."
Ionel Teodoreanu

3.02.1954 – 3.02.2014... Şi iarna se repetă iar viaţa pare un gând fugar de poet, o clipă menită să se întoarcă în timp, peste puntea celor 60 de ani, ca să poată spulbera, prin amintire, uitarea. Atunci, acolo, într-o iarnă asemănătoare celei de acum, lângă o banală casă de marcat, dintr-un magazin alimentar, îşi oprea bătăile de ceasornic inima lui Ionel Teodoreanu. Destinul fusese vitreg pentru cei 57 de ani ai scriitorului, abia împliniţi în data de 6.01.1954. Mai mult decât atât, în aceea zi de 3 februarie, fiii săi gemeni Ştefan şi Osvald Teodoreanu îşi sărbătoreasu a 33-a lor aniversare.

Iubit şi contestat, promovat şi interzis, Ionel Teodoreanu a trăit pe rând mărirea şi decăderea efectului de domino, oferit de propriul său condei.

Dacă ar fi să facem un bilanţ, al operelor sale, astăzi la 60 de ani de la dispariţia scriitorului, ne putem declara simbolic moştenitorii spirituali a celor 17 romane editate, a celor 4 scrieri memorialistice, a volumului de poeme în proză, a celor două cărţi de poezii (toate editate post-mortem), a celor două volume de publicistică şi a unui roman neterminat, aflat în manuscris la Academia Română.

Este un lucru incontestabil că Ionel Teodoreanu a scris pentru dragii săi cititori, pe care i-a iubit şi de care a fost iubit şi admirat. Trăia şi respira prin toţi porii fiinţei sale – actul creativ, fapt ce nu l-a împiedicat nici o clipă să fie un renumit avocat şi un respectat director de teatru.

Personalitate polivalentă şi om de caracter sunt primele cuvinte ce pot fi alăturate, cu uşurinţă, numelui său, peste care s-a aşternut nedrept uitarea unora şi indiferenţa altora... În timp ce Ionel Teodoreanu îşi doarme somnul de veci, opera domniei sale, respiră încă „tonele" de praf sub care au ascuns-o urmaşii. Respiră aerul nepăsării noastre...

Personal, am aflat cu mare bucurie de reeditarea unuia ditre cele mai frumoase romane ale copilăriei : *„Prăvale–Baba"*. Au mai existat şi alte încercări, firave însă, de reeditare a *Medelenilor* şi a romanului său cu nume de nimfă : *„Lorelei"*.

Şi totuşi... despre Ionel Teodoreanu se ştie prea puţin şi prea succint iar casa memorială e în paragină. Devenind el însuşi Apostol în jurul propriei *Mese a Umbrelor*, cel pe care Al. Raicu îl numea *„Conu' Ionel"*, surâde şăgalnic peste timp. Surâsul domniei sale ne aminteşte că trebuie să fim încă demni de cei ce se află astăzi acolo, aşezaţi la *„Masa umbrelor"* : Mihail Sadoveanu, George Topârceanu, Dinu Pillat, Alexandru Philippide, Garabet Ibrăileanu, Ştefana Velisar – Teodoreanu... şi de toţi cei care au constituit cândva nucleul indestructibil al *„Vieţii Româneşti"*.

AMALIA ELENA CONSTANTINESCU

litere

Lucian Gruia

Allora Albulescu, între „agonie şi extaz”

Datorită hiperlucidităţii specifice, poeziile Allorei Albulescu din volumul *Patimile pianinei* (Ed. Asociaţia Scriitorilor Bucureşti Editura Nouă, 2007), devin tăioase ca nişte lame de cuţit care vibrează la lectură, când gândurile cititorului resuscitează emoţiile latente din interiorul cuvintelor. Cine încearcă să le oprească vibraţiile cu mâna, cuprins de nelinişti ontologice, se taie până la os.

La prima impresie, poeziile poartă recuzite tematice postmoderniste: oraşul maculat de kitsch-uri, cultura de tip Coca-cola, absurdul existenţei, aducerea în prim plan a obiectelor casnice (cratiţe, frigidere, inclusiv a gândacilor de bucătărie), a preparatelor sărbătoreşti pentru aniversare, a sticlelor cu vin şi şampanie etc. Iată oraşul maculat: „oraşul/ şi-a surpat/ aureola/ (...)/ Din cer/ curg reclame/ la Pepsi şi Cola/ (...)/ lifturi pleşuve/ (...)/ ne târă/ printre veacuri/ triste,/ (...)/ Pe străzi / fierbinţi,/ decofeinizate,/ Tu treci/ cu poverile/ lumii/ în spate...” (*Trecătorul*)

Obiectele domestice nu sunt privite condescendent ci se contopesc , metamorfozate cu umor tandru) în fiinţa actantului sărbătorit: „Era ziua ta de slavă/ şi-ncepuseşi frumos/ să-ncărunţeşti prin pahare/ (...)/ încă din zori,/ când te-am găsit/ în vaza cu flori,/ împopoţonat festiv/ în fracul cel nou/ cu glazură de tort,” (*Variantă pentru o aniversare*)

Allora Albulescu nu aderă la postmodernismul agresiv, demolator al idealurilor umane. Dimpotrivă, zbuciumul ei decurge tocmai din faptul că-şi propune să atingă absolutul în tot ce face, în iubire: „*Te iubesc! Ce mult te iubesc!*/ Până la lacrimă şi până la durere,/ Până la urletul flămând de leu,/ Nemaiştiind ce să mai facem/ De-atâta dragoste, încât ne-am pomenit,/ Într-un târziu, că lunecăm în zbor/ De la etajul zece al sentimentelor/ Strângând în braţe discursul îndrăgostit/ Ce adormise suspinând la pieptul meu...” (*Cercetare rolandbarthiană asupra iubirii*); şi în căutarea divinităţii: „Fac legământ cu ochii mei/ Să nu coboare de pe ceruri niciodată!” (*Legământul*)

Deşi trimiterile la actul erotic sunt directe, fruste, dezabuzate (specifice generaţiei *beat*), ele nu sucombă în carnalul lascív, sentimentalist.

Tensiunea transcendenţei provoacă suferinţă, absolutul neputând fi atins. Poeta trăieşte în extaz iubirea, cu atât mai intens, cu cât presentimentul morţii o încorsetează mai strâns: „Cine să ne mai izbăvească/ De acest trup de moarte şi minuni?” (*Starea de a fi*)

Condiţia umană efemeră provoacă o furtună convertită estetic în ritm de dans: „Trăiesc doar preţ de-un swing/ sau cât un blues/ Devorator al tuturor perechilor din ring,” (*Starea de a deveni*).

Dacă postmodernismul în poezia Allorei Albulescu e mai mult de faţadă, direcţiile moderne, aşa cum le-a stabilit Hugo Friedrich în celebra sa lucrare, *Structura liricii moderne*, caracterizează mai exact specificul autoarei. Fantezia dictatorială preschimbă lumea după voinţa inflexibilă a poetei. Pentru a scăpa de chingile ei, Allora Albulescu încearcă exerciţii de *Dez-egotizare* prin care să anuleze eul, supraeul, supereul acaparanţi: „Minciuna începe cu mine/ în fiecare dimineaţă când mă/ trezesc într-o nouă ficţiune şi/ mă prefac în eu, îmi/ (...)/ pun solzii pe ochi după ce mi-am/ plivit mătrăguna din priviri/ şi iar şi iar/ coloana vertebrală mi-o/ svârl în cele patru vânturi, să/ alerg în nesfârşita alergare şi în/ risipire de mine/ până când, vă asigur eu/ nu mai sunt eu...”

Grozăvia extincţiei îi tulbură fiinţa însetată de iubire. Stările paradoxale extreme, pendulând între dragoste şi ură, viaţă şi moarte, „agonie şi extaz”, tensionează stările emoţionale până la paroxism: „Ce de moarte, câtă moarte!/ Lăsaţi-mă să scriu despre ea/ pe portativele de nisip în care/ Mântuitorul scrijelea cuvinte/ de nimeni ştiute nici până azi!/ Voi muri stearpă, hipnotizând trandafirii/(...)/ tocmai acum, când clocotesc de iubire!” (*Patimile pianinei din lemn de trandafir*)

Tristeţea confesivă relevă zbaterea sufletului în trupul efemer: „cine mai ştie la ce bun/ să-mi întind lacrimile/ la zvântat pe/ frânghia de rufe/ sau gândurile/ pe tocător?/ (...)/şi nimeni nu mai are nevoie/ de mormântul/ proaspăt văruit/ al trupului meu? ” (*Imagini din viaţa unei familii fericite*)

Poeta suferă într-o lume a bărbaţilor în care feminitatea este agresată fără menajamente, fără a i se recunoaşte sensibilitatea. Revolta violentă mi se pare că are similitudini cu versurile de aceeaşi atitudine semnate de Mariana Marin, Marta Petreu, Ileana Mălăncioiu şi Angela Marinescu: ”iar când plouă.../ mă faceţi mantaua/ şi umbrela voastră,/ preşul de la uşa paradisului,/ să aveţi pe ce vă şterge/ mortăciunile/ călcate zilnic în picioare/ şi noroiul din suflete,/ purtat toată ziua/ pe străzi, în triumf!/ (...)/ Ce ştiţi voi despre/ dureroasa mea/ jumătatea mea dreaptă,/ despre gleznele/ de căprioară ale rimelor/ ce mă hăituiesc/ printre cântecele de leagăn/ ale mamei?” (*Gâlceava privighetorii oarbe cu lumea*)

Pe postcoperta în locul pozei autoarei apare pianina cu care se identifică, aşa cum rezultă din versurile: „atâtea cântece de dragoste/ în pântecele meu de pianină/ din lemn de trandafir.” (*Patimile pianinei din lemn de trandafir*)

Fantezia allorei Albulescu este atât de puternică încât poate metamorfoza realitatea: „Azi – pentru-a câta oară? -/ ceasul zbârcit din faţa Universităţii/ şi magazinele-au căscat ochi mari/ pentru c-am luat pe umeri doi canari/ să adăpostesc bulevardul de ploaie,/ sub cântecele lor...” (*Azi*)

Nu m-aş mira să reuşească.

Laurenţiu Orăşanu – Preludii

Vorbind despre *Rostirea filosofică românească* şi *Sentimentul românesc al fiinţei*, Constantin Noica afirmă că occidentalul, mai raţional, are două accepţiuni asupra existenţei unui fapt: acesta *există* sau *nu există*, în timp ce românul percepe mai multe stări intermediare: *a fost să fie, n-a fost să fie, ar fi putut să fie, există*. Utilizând verbul *a fi*, stările în accepţiune românească implică, într-o oarecare măsură, destinul. Trecând de la o stare la alte, detectăm o devenire ontologică.

Prozele scurte din volumul lui Laurenţiu Orăşanu *Totul pe alb* (Ed. *SemnE*, Bucureşti, 2014), relatează întâmplări care *au fost*, *ar fi putut să fie* dar *n-a fost să fie*. Relatările încep cu fapte *care au fost,* urmările lor *n-au fost să fie*, oprindu-se la *ar fi putut să fie* (cu excepţia a două dintre ele: *Maman Giselle* şi *New York – Las vegas – Marele Canion – California*), motiv pentru care se subintitulează *preludii*. Titlul cărţii, invocând pagina albă pe care pot fi scrise întâmplări cărora nici autorul nu le cunoaşte deznodământul, împinge meditaţia spre momentul genezei artistice.

Textele sunt povestiri de dragoste petrecute în general în adolescenţă (ultimii ani de liceu şi primii de facultate), când finalizarea lor ar fi putut influenţa destinul eroului narator. Există şi două idile de maturitate, cu final trist. Unele dintre ele valorifică biografismul, altele epicizează imaginarul.

Idilele relatate, care trimit spre *ar fi putut să fie*, reprezintă trepte evolutive spre împlinirea sentimentului.

Prima etapă o reprezintă iubirile adolescentine abia trezite (la elevii de liceu), care se înscriu în categoria jocului erotic de bravadă şi de curiozitate, fără a atinge nivelul pasiunii (*La film*, *Vocaţia unui agent de circulaţie*).

A doua etapă o reprezintă idila protector-compensatoare, a unei fete mai mature, muzeografa Simona, faţă de proaspătul student la Automatică care a suferit o decepţie în dragoste (*Ultima noapte a adolescenţei*).

A treia etapă ar fi dragostea la prima vedere, nefinalizată, din povestirea care dă titlul volumului (*Totul pe alb*).

A patra etapă o reprezintă dragostea devenită gelozie, stare egoistă care produce un efect contrar celui scontat (*Pana de curent*)

A cincea etapă ar fi a dragostei predestinate, aşa cum o arată cărţile de tarot (*La ghicitoare*).

A şasea etapă ar fi iubirea necondiţionată, cu final tragic (*Sfârşitul lumii* şi *Maman Giselle*)

A opta etapă o reprezintă trezirea sentimentului de dragoste la maturitate, în cazul unui om meticulos şi însingurat, preocupat în exclusivitate de sarcinile de serviciu (*Cabina telefonică*).

A noua etapă este, desigur, dragostea la maturitate (*Saint Louis*).

Din punct de vedere al construcţiei, prozele se desfăşoară epic până la punctul culminant neurmat de deznodământ. Două dintre texte sunt autobiografice, trimiţând la anii petrecuţi de autor în Canada şi Statele Unite (*Saint Louis* şi *Las Vegas – Marele Canion – California*).

În textele care relevă dragostea adolescentină, autorul se dovedeşte romantic, sentimental şi nostalgic (*La film*, *Vocaţia unui agent de circulaţie, Ultima noapte a adolescenţei*). Umorul de idei, surprinzător şi cald, cu care ne obişnuise autorul în cărţile anterioare, se regăseşte în prozele scurte *Pana de curent, La ghicitoare* şi pe alocuri în *Sfârşitul lumii*. Umorul de situaţie îl exemplificăm prin scena petrecută la restaurantul din Cernavodă când pana de curent provocată de gelosul Vlad, care conducea reactorul nuclear, o aruncă pe Dana, cu care urma să se căsătorească, în braţele lui Sergiu, la lumina romantică a lumânărilor (*Pana de curent*). O altă povestire cu final surprinzător, se consumă în povestirea *La ghicitoare*, în care actantul încearcă să desluşească misterul aflării viitorului, pentru un program de calculator la care lucra şi cu care se găsea în impas. Tot aici, cărţile de tarot ale ghicitoarei Rădaşcă relevă potrivirea erotică dintre programator şi fiica ei, Mira. Denumirea firmei de ghicit, „Mama Rădaşcă &Fiicele srl” reprezintă o mostră a comicului denumirilor ilariante, iar comicul de limbaj se revarsă spumos, în replici spumoase, în majoritatea prozelor. Iată ce le răspunde muzeograful Simona, colegilor ei care o întreabă unde şi-a petrecut noaptea: „Am dormit într-un sarcofag!” Locul imprecinat a fost însă o bancă din parc, unde s-a consumat un moment de idilă platonică.

În *Sfârşitul lumii*, ideea lui Bryan, la care aderă şi prietenii săi: Adi, Ştef şi autorul de a se culca fiecare dintre ei cu fiecare dintre colegele lor de serviciu pare amuzantă şi captivantă, dar geneza ei a fost o tragedie.

În *Maman Giselle* avem o poveste de dragoste care, deşi se sfârşeşte prin moartea protagoniştilor, pare să continue în cealalată lume. La deshumarea soţului, se găseşte un bileţel pe care soţia scrisese: „Ensamble pour toujours. Giselle”, iar în sicriul soţiei, băiatul îi aşezase o fotografie a cuplului pe care soţul scrisese: „Împreună pentru totdeauna, Pierre!”

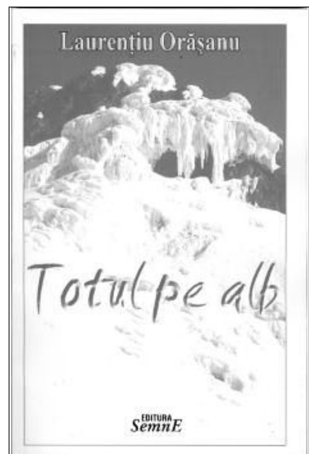
În sfârşit, *Las vegas – Marele Canion – California* reprezintă un jurnal de călătorie biografic şi emblematic, bonsai-ul din apartamentul autorului, care se usucă până la întoarcerea acasă a autorului, prevesteşte sfârşitul escapadei americane şi întoarcerea sa în ţară. Faptul se petrece în realitate, această ultimă povestire constituie o descriere realistă, fără umor, semn că autorul s-a simţit neadaptat pe continentul american. Acasă îşi va regăsi umorul, ironia fină şi autoironia, aşa cum am constatat din cărţile scrise după revenirea la matcă: epopeea *Canadiada* (2009) şi cărţile de proză: *Dicţionar cu omor geto-dacic* (2008), *Autorul* (2010), *A treia bancă* (2012).

Stilul direct, confesiv, colocvial şi suspansul întâmplărilor reprezintă puncte incitante pentru cititori.

Poeta suferă într-o lume a bărbaţilor în care feminitatea este agresată fără menajamente, fără a i se recunoaşte sensibilitatea.

În textele care relevă dragostea adolescentină, autorul se dovedeşte romantic, sentimental şi nostalgic...

lector

Mariana Şenilă-Vasiliu

Sub fascinaţia Damascului (II)

Cruciadele, al căror scop declarat era eliberarea locurilor sfinte, a Ierusalimului şi a Sfântului Mormânt din mâinile păgânilor musulmani, în realitate ele au fost războaie de extindere a Occidentului în Orientul Apropiat, de cucerire de noi pământuri, lucru de care occidentalii s-au arătat mereu interesaţi, şi de spoliere a bogăţiilor acestor locuri.

În arabă, cuvântul *omeyyad* înseamnă *sclav,* lucru ce nu se prea potriveşte cu renumele acestei ilustre dinastii sub care arhitectura şi celelalte arte au înflorit atât în Siria, cât şi în califatele Sevillei şi Cordobei. Cele două moschei, de la Damasc şi Alep, sunt mărturii ale gustului elevat al Omeyyazilor. În ce priveşte Spania, arhitectura islamică şi-a pus o amprentă atât de puternică încât a modificat stilul arhitectonic spaniol pentru multe secole de la plecarea musulmanilor din peninsulă. Din combinaţia de stiluri, cel tradiţional spaniol şi cel islamic, s-a născut stilul *mudejar.* Îndrăgostită de frumuseţea palatului Alhambra din Granada, Isabela Catolica a cerut chiar să fie înmormântată în acel loc, iar nu în vreuna din sumbrele catedrale spaniole, drept care, în interiorul palatului, una dintre săli a fost modificată în capela regală în care sunt înmormântaţi Regii Catolici. Palatul din Granada nu a fost construit de vreun Omeyyad, ci de Nasrzi şi datează din secolul al XIII-lea, încolo toate caracteristicile arhitecturii arabe, aduse la apogeul rafinamentului, subtilităţii şi frumuseţii sunt prezente ca şi în arhitectura somptuoasă a omeyyazilor din Cordoba şi Sevilla.

Interiorul Marii Moschei din Damasc nu diferă cu mult de ceea ce am văzut la Alep, doar că e mai spaţios şi mai bogat ornamentat. Primul lucru care te impresionează când intri este nava principală, înaltă cât o clădire cu două etaje. Legate între ele prin arce în potcoavă, tipice arhitecturii musulmane, coloanele par picioarele unei imense draperii brodate ce se scurge din tavan peste covoarele de un roşu închis. Lumina interioară este asigurată de ferestrele aflate la mare înălţime în pereţii laterali, de unde şi caracterul ei filtrat, blând. Coloanele cu capiteluri corintice provin, probabil, din templul roman dedicat lui Jupiter peste ale cărui ruine a fost înălţată moscheea. Integrarea coloanelor romane în arhitectura arabă, dar şi încă multe alte elemente, ar putea da dreptate celui care a afirmat că *"Islamul este elenism asiatizat".*

Ceea ce se petrece în interiorul moscheii este un reflex al vieţii cotidiene din societatea arabă. Cu o singură excepţie, a zilei de vineri, zi sfântă pentru musulmani, când are loc rugăciunea colectivă. Multor moschei, printre care şi cea a Omeyyazilor de la Damasc, din această cauză li se mai spune şi Moscheea de Vineri. Musulmanii au credinţa că la Înviere ei vor fi cei dintâi, tocmai pentru că ziua lor sfântă e vineri, a evreilor - sâmbătă, iar a creştinilor abia duminică. Felul acesta al Învierii în etape şi după religia

fiecăruia mi se pare cam năstruşnic. La rugăciunea colectivă de Vineri asista în mod obligatoriu califul, iar mai târziu şeful statului. Numele acestora era, obligatoriu, invocat în rugăciune. Am o singură nedumerire în ce priveşte îndeplinirea acestei obligaţii la ora actuală: cum şi în ce fel mai invocă sirienii numele lui Bashar Al-Assad după ce în primăvara lui 2013 s-a răzbunat pe răzvrătiţii unui cartier periferic al Damascului otrăvindu-i pe locuitorii săi cu gaz sarin şi după ce în ultimele două săptămâni ale anului trecut a ucis în bombardamente aviatice 500 de civili din Alep, din care 150 erau copii. A făcut înconjurul lumii imaginea acelui tată scormonind cu mâinile goale în molozul casei distruse în căutarea fetiţei lui de doar un an şi jumătate. Ceauşescu, se zice, ar fi avut un corp de gardă format din orfani crescuţi special ca să-l apere. Intoxicaţi cu ideea că lui Ceauşescu îi datorau totul, ei i-ar fi rămas fideli. Nu ştiu cât e adevăr şi cât e doar invenţie în toată povestea asta. Se ştie însă că Gadafi avea o gardă de corp formată din femei dure care să-l apere şi care i-ar fi fost fidele până la moarte. În ce-l priveşte pe Bashar Al-Assad, se cunoaşte cu precizie că în funcţiile de conducere în guvern şi din armată se bazează exclusiv pe coreligionarii săi *alauiţi. (Alauiţii*, în număr de circa două milioane în Siria, formează un grup etnico-religios care practică cultul lui Ali, dar care nu se confundă cu *şiiţi*, cu care însă la nevoie se aliază). În încăpăţânat-sinistra idee de a-i îngenunchea pe sirieni, Al-Assad a reînviat ideea mai veche a împărţirii Siriei în două state, unul *alauit* şi altul *sunit*. Deocamdată şi-a pus armata *alauită* (militarii de alte confesiuni islamice l-au abandonat şi au pactizat cu răzvrătiţii) pe capul nefericitei populaţii care înainte trăia unită, toţi considerându-se sirieni şi nimic altceva.

Din uriaşa sală de rugăciuni, lungă de 150 m, pe sub cupola Acvilei unde se află *mimbarul* şi *mihrabul*, minunat lucrat în esenţe diferite de marmură colorată ce imită lemnul, se trece în sala Monumentului Sf. Ioan Botezătorul. M-am uitat a mirare la ghid, iar acela mi-a confirmat din privire că denumirea sălii este corectă. Încă îndoită, am păşit în sală unde ne-am oprit în faţa celui mai ciudat monument funerar islamic, al teribilului sultan Saladin, vitorios la Hattin, cuceritorul Ierusalimului şi întemeietorul noii dinastii Ayubide. Surpriza cea mare este că în acelaşi monument funerar cu Saladin, cel mai mare duşman al Crucii şi cruciaţilor, sunt păstrate într-un mic relicvariu moştele capului Sfântului Ioan Botezătorul. În spatele unui grilaj metalic, meşteşugit lucrat, uns în permanenţă cu uleiuri parfumate, nu se află sicriul propriu-zis din lemn pictat în care au fost depuse rămăşiţele muritoare ale lui Saladin, acela stă mai deoparte, în spate, ci un cenotaf din marmură construit în 1896 din voia împăratului german Wilhelm al II-lea. Impresionat de starea de degradare şi paragină în care se găsea momântul lui Saladin, admirator al luptătorului de odinioară, împăratul s-a arătat gata să suporte marile cheltuieli de refacere a mormântului.

Cruciadele, aveau drept scop declarat eliberarea locurilor sfinte, Ierusalimul şi Sfântul Mormânt, din mâinile păgânilor. În realitate ele au fost războaie de extindere a Occidentului în Orientul Apropiat, de cucerire de noi pământuri, lucru de care occidentalii s-au arătat mereu interesaţi, şi de spoliere a bogăţiilor acestor locuri. Mai, mai să li se dea crezare de n-ar fi fost atacul din 1204 asupra Constantinopolului creştin, în care cruciaţii s-au comportat precum cei din urmă dintre necredincioşi omorând şi jefuind locuitorii sub pretext de erezie al Bisericii din Răsărit. Indignat de cele ce auzea şi vedea, Jaques Vitry scria cu amară ironie: "*ei* (cruciaţii - n.n.) *s-au îngrăşat din moşenirea celui răstignit"*. Singurul lucru "câştigat" în urma cruciadelor a fost ura veşnică a lumii islamice împotriva Occidentului, în special, şi a creştinismului, în general. Ideea papei Urban al II-lea a puiat o năpârcă al cărei venin a otrăvit relaţiile dintre cele două lumi.

Cu bune, cu rele, dar ştim noi oare cum vede fiecare binele şi răul?, Saladin a rămas o legendă pentru lumea musulmană. Prin bătălia de la Hattin din 1187, sultanul kurd a pus capăt viiturii occidentale în Orientul Apropiat. Din acel an, cruciaţii au început să se retragă, cedând teritoriu după teritoriu şi cetate cu cetate până când, în 1291, au pierdut şi ultimul bastion franc, cetatea Acra.

Adversarul cel mai de temut al lui Saladin a fost Richard Inimă de Leu. Capacităţile militare egale, săbii egale, cei doi aveau însă temperamente diferite. Richard Inimă de Leu era impetuos şi viteaz, pe când Saladin avea, pe lângă mânuirea armelor şi darul inteligenţei, care nu-i lipsa nici regelui englez, precum şi marea virtute specifică arabilor, răbdarea. Cei doi au concurat pentru cucerirea Ierusalimului dar, din păcate, Richard I a pierdut, prin nechibzuinţă şi grabă. Până atunci, cunoscut prin cruzimea de care dăduse dovadă, Saladin s-a arătat brusc tolerant şi îngăduitor, preferând jafului şi omorurilor răscumpărarea locuitorilor creştini ai cetăţii. Singurul lucru cu care a fost de acord a fost îndepărtarea crucii de pe Domul Stâncii transformat între timp în biserică creştină. În rest, a interzis luptătorilor săi să se atingă de Biserica Sfântului Mormânt, de presupusul mormânt al lui Iisus, de mormintele regilor Ierusalimului sau de orice altă biserică din Ierusalim. Anterior lui, în 1099, când Ierusalimul a fost cucerit de franci, populaţia a fost trecută prin foc şi sabie, arabii şi locuitorii evrei ai cetăţii au fost masacraţi fără cruţare. Saladin ar fi putut face la fel cu creştinii, însă a preferat calea înţelepciunii, tocmai el care era iute şi imprevizibil la mânie.

Cruciadele au creat două figuri legendare la fel de temute, încât în Occident mamele îşi ameninţau copiii neastâmpăraţi cu "Vine Saladin", iar în Orient cu "Vine Richard".

În faţa mormântului lui Saladin, în care zac şi moaştele Sf. Ioan Botezătorul, m-am întrebat dacă biserica ar fi admis ca în mormântul cine ştie cărui cruciat celebru să fie astrucate şi moaşte de-ale lui Mahomed, să zicem. Răspunsul e categoric nu. Nici atunci, şi nici acum, cu tot ecumenismul de paradă de care face atâta caz în ultima vreme Vaticanul. Şi apropo de moaştele Sf. Ioan Botezătorul din mormântul lui Saladin, sultanul otoman Mahomed al II-lea, cel care a poruncit ca toate moaştele sfinţilor creştini să fie azvârlite în mare, a păstrat moaştele mâinii drepte a Sf. Ioan Botezătorul "de la cot la degete" în visterie. Ba mai mult, a comandat o brăţară bătută cu pietre scumpe pe care era gravată în limba greacă inscripţia "Mâna Sfântului Înaintemergătorul" care să-i îmbrace încheietura oaselor antebraţului.

Surprizele Moscheii Omeyyazilor nu se opresc însă aici. Deşi moscheea este sunită, într-o mică încăpere din vestul construcţiei numită sala lui Husein, se păstrează capul fiului lui Ali, *şiitul* Hussayn omorât la Najaf. Într-o *madrasa*/şcoală coranică, din preajma moscheii numită Zahrie, se găseşte mormântul sultanului mameluk Bairbas, învingătorul cruciaţilor la Krak des Chevaliers, cel care a pus capăt şi invaziei mongole din 1260. În altă *madrasa*, alipită de moschee - întotdeauna şcolile coranice se află în preajma moscheilor -, a fost astrucat fratele lui Saladin, Al-Adif Sayf-Din, numit de către musulmani din cauza vitejiei lui "Sabia credinţei".

Când am părăsit moscheea Omeyyazilor, soarele da spre nămiezi. Într-o dimineaţă n-apucasem să vedem decât Muzeul Naţional din Damas şi Marea Moschee, şi încă în grabă. Am privit învrăjbită ceasul de la mână: când vom mai apuca să vedem palatul Azem, capela Sfântului Pavel şi biserica Hananiya?

În drum până la palatul Azem am trecut prin sukul/piaţa Assagha, rezervată exclusiv orfevrilor. În faţa vitrinelor supraîncărcate cu bijuterii din aur bătute cu pietre preţioase - argintul în Orient este dispreţuit, doar femeile beduine poartă bijuterii din acest metal -, am văzut doamnele din grup aruncând priviri cu jind şi oftând. Mai pe seară am aflat că, cu toată oboseala, unele s-au întors în această grotă a lui Ali-Baba.

Odinioară, Damascul a fost oraşul palatelor. De e să ne luăm după unele informaţii, în secolul al XVIII-lea erau numărate bob 150 de palate, printre care şi cel al lui Assad paşa Al-Azem, guvernatorul Damascului, construit în 1749. Astăzi, cu tot luxul oriental al acestora, în ciuda minunatelor grădini ce le înconjurau cândva, azi

multe în paragină, din cauza lipsei de confort modern şi a costurilor foarte ridicate de întreţinere, unele din aceste palate au fost abandonate de proprietarii lor sau vândute statului. La ora când a fost construit şi chiar mai târziu, palatul Azem a fost considerat cel mai fastuos palat din Damasc. Cei mai buni constructori şi artizanii arabi cei mai pricepuţi au participat la înălţarea şi decorarea lui. Paşa nu s-a mulţumit doar cu atât, el a pus să fie spoliate de decoraţiunile interioare din reşedinţele aparţinând oamenilor bogaţi din Damasc, în mod special de sculpturi decorative în piatră şi marmură, dar şi cele în lemn pictat. Aşa se face că palatul Azem este de fapt o aglomeraţie de decoraţiuni din cele mai diferite datând din secolul XVIII. În timpul mandatului francez în Siria (1920-1941), dat de Liga Naţiunilor, Franţa a cumpărat palatul care a devenit proprietatea Institutului Francez de Arheologie. În timpul revoltelor din Damasc împotriva dominaţiei străine din 1925-1926, el a fost atacat, jefuit de multe din preţioasele sale decoraţiuni interioare şi parţial distrus. Restaurat în 1933, palatul a fost răscumpărat, iar după câştigarea independenţei Siriei a devenit muzeu de etnografie.

Precum toate palatele orientale, şi palatul Azem este împărţit în două: în *selamlik,* partea destinată vieţii private, şi *haramlik*, unde erau primiţi oaspeţii. *Haramlikul* ocupă două treimi din palat, dar comunică cu *selamlikul* printr-o trecere. În ce priveşte lipsa de confort ce li se reproşează vechilor palate, lucrurile nu stau chiar aşa. Cel puţin nu în palatul Azem. Ferestrele împletite din fâşii subţiri de esenţe flexibile de lemn - *mucharabieh* - funcţionau pe post de aparate de aer condiţionat asigurând în permanenţă circulaţia aerului proaspăt. În plus, locuitorii palatului se puteau muta după anotimp dintr-o parte în alta a palatului: în camerele din nord atunci când era prea cald, în cele din sud când se lăsa frigul. Ingenios, nu?

Frumuseţea palatului Azem este dată înainte de toate de splendoarea decoraţiilor interioare şi de frumuseţea grădinilor. La intrarea în palat eşti întâmpinat de dublul joc de ape al fântânii arteziene care creează o spectaculoasă perspectivă faţadei. De îndată ce pătrunzi în palat eşti furat de decoraţia în lemn a plafoanelor pictate cu fel de fel de flori şi motive vegetale, iar pe pereţi, pe lângă decoraţia tradiţională, figurează versete din Coran sau chiar poezii. Pardoseala este acoperită cu mozaic în marmură policromă. Aspectul sufocant al decoraţiei orientale de care se plâng unii este în fapt o manifestare a poftei de culoare specifică islamului, dar şi tuturor ţărilor sudice din întreaga lume. E un semn de vitalitate ce se diminuează pe măsură ce se înaintează spre nord. Soarele ne influenţează mai mult decât credem. Rafinamentul cromatic european, departe de a fi o mare calitate, este semn de vlăguire, de lipsă de energie şi de secătuire a unor neamuri ce îmbătrânesc.

Pe alocuri, zidurile sunt decorate cu marchetăria policromă în marmură sau lemn. Prin romani, dificila artă a marchetăriei în marmură colorată a fost transmisă italienilor, în mod special artizanilor florentini, care au ridicat-o pe nebănuite culmi, adeseori apropiindu-se de calităţi picturale. Dacă o trăsătură de pensulă greşită poate fi cu uşurinţă ştearsă şi refăcută, odată scăpată dalta în încrustaţia subţire de marmură totul e compromis. Meşterii florentini, asemenea artizanilor arabi, lucrau în marmură de parcă ar fi pictat. Arta încrustaţiilor cu os şi cu sidef a mobilierului, la fel de migăloasă şi dificilă, este excelent reprezentată în piesele existente în palatul Azem. Una peste alta, interioarele sunt atât de spectaculoase încât îţi fură ochii de la exponate. Arabii sunt mari meşteri în executarea decoraţiunilor de orice fel şi asta din cauza neobişnuitelor lor calităţi care sunt răbdarea şi respectul pentru lucrul bine făcut.

Destinat tradiţiilor populare, parterul este ocupat de reconstituiri în ceară a unor scene tradiţionale din viaţa cotidiană. O sală este dedicată instrumentelor muzicale tradiţionale şi alta armelor, în mod special săbiilor damaschinate, încrustate cu fire de aur şi argint pe care le-am mai văzut şi despre care am mai povestit. Cum am alergie la muzeele în ceară gen Madame Tussauds, am sărit iute peste ele ieşind în curte pentru a vedea sculpturile antice expuse în aer liber. Cea mai frumoasă curte e cea a *selamlikului*, cu bazine de apă în care se oglindeşte cerul albastru al Damascului, cu havuzuri al căror susur încântă auzul, tivită pe laturi cu zvleţii chiparoşi ce întrerup cu verticalele lor monotonia orizontală a zidăriei colorate în galben şi ocru, subliniată de o dungă neagră de piatră.

În cele două curţi, tot ce vrei în materie de sculptură, de la statui mesopotamiene, la cele greceşti şi romane - am descoperit şi un şarpe Glycon asemeni celui găsit la Tomis, din păcate decapitat, capiteluri de coloane, sarcofage şi arhitrave până la statuia în piatră a unui uriaş leu fantastic de la Palmyra. Am întârziat fotografiind pe îndelete cele mai expresive sculpturi până s-a dat semnalul de plecare.

De la palatul Azem, autocarul ne-a dus la capela Hananya/Sf. Anania, numită şi capela Sf. Pavel. Aşa mi se lămureşte eroarea din program care indica două obiective diferite, când în realitate era vorba despre unul şi acelaşi. Confuzia trebuie că s-a tras de la faptul că în Damasc existau două locuri ce păstrează amintirea trecerii Sfântului Pavel prin oraş. Primul este capela Anania ridicată pe locul casei acestuia în care, orb din cauza viziunii avute, Sf. Pavel a stat timp de trei zile. Îndrumat pe Calea cea dreaptă întru Hristos de către Anania, Saul din Tars s-a convertit la creştinism. Al doilea loc e poarta Bab-Kissan pe unde sfântul a fost ajutat să fugă de urmăritorii săi evrei înfuriaţi că ar fi propovăduit împotriva Legii iudaice.

Pe locul casei lui Anania, în secolul al V-lea ar fi fost ridicată o biserică distrusă în secolul al XIII-lea. Când anume a fost înălţată capela actuală n-am aflat, însă după tipul de construcţie, modul de zidire şi după gradul de eroziune al pietrei întrebuinţate, pe spinarea micii capele stau probabil destule secole. În faţa capelei, o sculptură în bronz foarte expresivă şi modernă ca stil ce îl înfăţişează pe Saul din Tars speriat, cu mâinile ridicate spre cer, gata să se prăbuşească de pe cal în momentul în care i s-a arătat Iisus mustrător - "Saule, Saule, de ce mă prigoneşti?"

De la capela Anania, ne-am dus la vechea poartă a Damascului, Bab-Kissan. Legenda spune că după ce a stat orb trei zile în casa lui Anania, printr-un discipol căruia i s-a arătat în vis Dumnezeu, Anania a fost sfătuit să-i pună mâinile pe ochii lipsiţi de vedere şi Saul de îndată s-a vindecat. După ce a fost botezat, Saul, care primise numele de Pavel, s-a retras undeva în "Arabia", în post şi rugăciune. La împlinirea celor trei ani de recluziune autoimpusă, el s-a întors la Damasc să propovăduiască Legea cea nouă, ceea ce a stârnit furia foştilor săi coreligionari evrei. Vrând aceştia să-l prindă, Sf. Pavel a fost ajutat de creştini să fugă, coborându-l într-un coş dincolo de zidurile Damascului. Acest episod dramatic din viaţa sfântului s-a petrecut chiar la poarta Bab-Kissan. Pe atunci, Damascul, ca oricare cetate, avea mai multe porţi de acces în oraş. Dintre ele doar două au rezistat timpului şi vremelniciilor, fosta poartă romană cunoscută azi sub numele arabizat Bab-Sharqi şi poarta Bab-Kissan. În amintirea celor petrecute în urmă cu două milenii, în partea superioară a porţii, în dreapta şi în stânga, au fost sculptate două cruci greceşti înscrise în cerc. Deşi foarte simplă, construcţia porţii Bab-Kissan impresionează prin desăvârşitul echilibru al părţilor şi prin intrarea sub forma unei arcade semicirculare. Frumuseţea în arhitectură, am constatat pentru a nu mai ştiu câta oară, stă mai mult în simplitate şi echilibru decât în supraîncărcarea şi torturarea fantezistă a volumelor.

După-amiază, târziu, am primit şi râvnitul pas de voie, bineînţeles limitat ca timp. Am luat-o la întâmplare pe străduţele strâmte ale vechiului Damasc. Şiruri de mici magazine specializate în vânzarea aromatelor şi condimentelor scoseseră în stradă tejghele încărcate cu săculeţe bine mirositoare şi condimente viu colorate în galben, roşu şi portocaliu. Un şir de palete colorate în tonuri calde, ai fi zis. Pe o altă străduţă, o adevărată expoziţie de covoare orientale cu desene geometrizate aşteaptă cumpărătorii. Printre covoare, pe măsuţe sau aşezate direct pe pământ, fel de fel de obiecte de artizanat zac în aşteptarea clienţilor. Un spectacol, străduţa aceea. Trece pe lângă noi o trăsurică pe două roţi cu un ataş în care este cărată marfa. Calul e împodobit peste poate ca şi cum ar participa la vreo sărbătoare: zeci de ciucuri coloraţi, verzi, roşii/şi albaştri îi acoperă capul lăsându-i liberi doar ochii. Penele bogatului panaş din creştet unduiesc după ritmul mişcările capului. De gât, acoperind pieptul calului, atârnă un colan încărcat şi el de ciucuri la fel de coloraţi. În Orientul Apropiat, grija pentru animale este împinsă peste limită. O spune asta frumuseţea harnaşamentelor. Ne lipim de pereţi, să-i facem loc trăsuricii să treacă. Copitele bat sacadat caldarâmul în ritmul ţocăiturilor şi îndemnurilor surugiului şi trăsurica trece mai departe.

Dăm peste un vânzător de ceai. Tot Orientul se dă în vânt după băutura aromată de mentă, prea dulce după gustul meu, aşa cum sunt şi cofeturile arăbeşti înecate în siropuri, nucă şi cu multă-multă miere. Vânzătorul de ceai e un om spectacol. În spate poartă ceainicul ori ibricul ori cum i-or fi zicând localnicii căzănelului de alamă cu ceai fierbinte. Nevoia de împodobire, o adevărată obsesie în această parte de lume, l-a împins pe vânzător să adauge obiectului nepieritoare flori din plastic galbene şi roşii. tot eşafodajul ăsta ciudat şi bălţat stă prins într-o curea de piele ce trece peste piept terminată cu un clopot pe şold prin care îşi anunţă venirea. La brâu, prins într-o centură, poartă un suport pentru pahare, acum de unică întrebuinţare, odinioară probabil tot din alamă. Un fes roşu din postav cu ciucure întregeşte imaginea cam fistichie, dar altminteri plăcută a vânzătorului. Cârlionţul ce-i scapă de sub fes şi mustăcioara neagră ce face umbră şirului alb strălucitor de dinţi când zâmbeşte îi dau o notă de bonomie. În timp ce sună scurt din clopotul ce-i atârnă în chingă, dă şi o scurtă strigare harăpească cu care cheamă muşteriii. Când aceştia apar, urmează o scenă de magie. De la subţioara braţului stâng trage un muştiuc de alamă din care curge ceaiul într-un şuvoi subţire de culoarea ambrei. Nu curge, dansează într-un spectacol de seducţie, ba apropiindu-se de parcă ar vrea să sărute gura paharului, ba îndepărtându-se de el. La rândul său, paharul ba urcă să atingă muştiucul, ba coboară şi iar urcă până când paharul se umple. Cu un zâmbet îndatoritor, îi întinde muşteriului râvnitul pahar cu ceai. Sunând din clopot şi îngânând melopeea aceea pe post de reclamă, vânzătorul întoarce spatele-grădină şi pleacă mai departe în căutarea altor însetaţi.

Pe alocuri, zidurile sunt decorate cu marchetăria policromă de marmură sau în lemn. Prin romani, dificila artă arabă a marchetăriei în marmură colorată a fost transmisă italienilor, în mod special artizanilor florentini, care au ridicat-o pe nebănuite culmi, adeseori apropiindu-se de calităţi picturale.

Pe străduţele periferice, strâmte şi înghesuite, încărcate cu tejghele fel de fel, acolo e Damascul viu, oraşul cu oameni obişnuiţi, cu ocupaţii încă şi mai obişnuite. E Damascul cel de toate zilele pe care m-am bucurat să-l cunosc pentru o clipă, dar a cărui amintire va stărui cam tot atât cât lecţia de istorie pe care mi-a dat-o vechiul Damasc. Obosită, dar fericită, m-am înapoiat la hotel. Mâine părăsim Siria şi vom trece în Iordania. Adio, Damasc!

Petru Pistol

Interogarea subiectului Anania are un resort intim: cunoaşterea de sine, limpezirea de gând a eului întrebător. Chiar dacă limpezirea aceasta presupune potopirea altor nelinişti de ordin intelectual ori metafizic.

Lectură în stil clasic

Într-o lume aruncată – din mentalitate maşteră – în adversitate cu sine însăşi, un fel de *bellum omnium contra omnes*, orice încercare pacifistă, *pontificală*[1], e binecuvântată.

Ioan St. Lazăr, în eseul biografic *Valeriu Anania. Icoane de început*, isagogică a unui amplu proiect *Bartolomeu Valeriu Anania* (BVA), încearcă să împace două planuri, *sacrul* şi *profanul*, supunând opoziţia dintre ele unei relaţii dialectice de complementaritate.

Vocabulele înseşi invocă, la o primă ascultare, conjuncţia, pentru că nici sacrul nu este la modul absolut sacru, coabitarea lui cu profanul, ascunderea, „camuflarea" lui eliadescă în profan fiind notorie, nici profanul nu-şi ascute cu vrăjmăşie, pe „cremenea" sacrului, dintele potrivnic[2].

Sacrum, la romani, era ceremonialul sacrificării jertfei aduse zeului, prin lovire cu un „cuţit", iniţial o „cremene" ascuţită. *Sacrum* devine sinonim cu *fanum*, templul, sălaşul zeului.

Pro–fanum este spaţiul din afara templului, a locului sfinţit. Profanul îmbrăţişează sacrul, îl conţine, precum templul sufletul. Iustin Martirul spunea: „Ceea ce este sufletul în corp, sunt creştinii în lume". Creştinismul ar însemna o lume cu suflet în ea.

Este lumea lui Valeriu Anania.

Metonimic, „Valeriu Anania, pornind din bogate filoane de sacralitate arhaică, păgână, evoluează interior către sacralitatea creştină […] între opera literară şi opera teologică a lui Bartolomeu Valeriu Anania este o relaţie analogă aceleia dintre profan şi sacru, o adiacenţă".

Cea de a doua „stanţă de proiect" menţionată ar fi „îngemănarea între popular şi cărturăresc" în opera beletristică a lui Valeriu Anania, „trăsătură tradiţională şi substanţială a culturii şi literaturii române". La nivelul întregii opere se va observa în structura lor de adâncime „convergenţa dintre opera estetică şi cea teologică". În paginile acestea de început este sugerată de asemenea necesitatea cuprinderii în lectură a textelor sfinte. Citatul din Paul Ricoeur e grăitor: „Numai pe calea poeziei ne putem apropia mai mult de limbajul kerigmatic al Bibliei"[3].

Cartea se profilează drept loc geometric al structurilor simetrice ori analoge, comunicante într-un substrat de profunzime, acolo unde precipitatele spiritului converg către Spiritul însuşi.

Expunerea împrumută frecvent din trăsăturile jurnalului. Interogarea subiectului Anania are un resort intim: cunoaşterea de sine, limpezirea de gând a eului întrebător. Chiar dacă limpezirea aceasta presupune potopirea altor nelinişti de ordin intelectual ori metafizic. Întâlnirea cu Anania se înscrie coordonatelor unei – dacă ne este permis – *Selbstbildung*, formări de sine[4]. Spune Ioan St. Lazăr profund reverenţios: „Nici un alt contemporan n-a «lucrat» de atunci (cu atât de puţine cuvinte!) asupra mea mai mult, dând rost şi sens vieţii mele interioare" (p.16).

În acest orizont, cartea este un mixaj seducător de abandon şi restituire, mai mult decât *in integrum*, a personalităţii auctoriale dăruit-dăruitoare. Aşadar, Ioan St. Lazăr mai propune cu fervoare încă o punte, „puntea umanului", ce vine dinspre autor (BVA) către cititor (I.St.L.), punte primită ca „instanţă de dialog".

Procesul diseminării politropice, cu efectul aparent paradoxal al închegării întregului în unul singur, este supus observaţiei judicioase şi inteligente. Am adăuga înţelegerea antică a fenomenului, transmisă în adagiul latinesc: *Omnibus in partibus relucet totum*[5].

Dacă ar fi să propunem câţiva indici de valoare ai lucrării lui Ioan St. Lazăr, am spune: ataşament suveran faţă de model şi patos liric convertit în „etimologie a sentimentului". Optăm pentru expresia „sustrasă" lui Boris Pasternak, pentru că viaţa şi opera lui Valeriu Anania pretind o cunoaştere sensibilă, deloc şablonardă. Cum altfel am primi interpretarea gestului lui Valeriu Anania de a invoca, într-o poezie scrisă în Hawaii, salcâmii din Drăgăşani? Paginile frumoase scrise de Ioan St. Lazăr pe tema „mumelor" autohtone ne îndreptăţesc să acordăm patriei prerogativele sufletului într-un univers *pro-fan*. Dar, cine ştie dacă n-ar fi mai bine să te închizi în rugăciune şi să arunci, ca un reproş, lumii profane, a uitării, cheia… Un sentiment ignobil totuşi, ingeneros, din partea celui ce n-a cunoscut „candoarea" universului concentraţionar.

Ne confruntăm – inevitabil – în cartea lui Ioan St. Lazăr cu excelenţa lexemului. Să nu-i spunem „elitism verbal", că-i dăm „mireasma" păcatului; să-i zicem trecere în verb a intensităţii de trăire duhovnicească, ori arvunire la partea de înălţare a cuvântului rostit. Oricum, spectrul păcatului ne pândeşte, de vreme ce facem violenţă – *hybris* – ordinii profane a Cuvântului. Păcatul îl ştim şi îl revendicăm cu toţii, îl şi argumentăm: este prinosul, *sacrum*-ul nostru adus *Cuvântului*. Dar de ce să strălucim noi înşine în cuvintele noastre, când nu asta e voinţa lui Dumnezeu, e greu de ştiut. De ce nu ne smerim în cuvintele noastre, eu nu ştiu nici pentru mine însumi[6].

Pedeapsa însă nu întârzie şi zicem: *sub speciae aeternitatis,* în loc de *sub specie…*, *mutatio nomini*, pentru *mutatio nominis*, *perenius*, pentru *perennius*, precum şi *Air Parthenos*, pentru *Aei Parthenos*. (În timp ce colegul clasicist şomează.)

Convins că această carte despre Valeriu Anania va mai pretinde editări, ea merită să fie periată de micile scame ale neastâmpărului limbii. Corectarea aceasta, dacă nu e prea mult spus, o punem sub semnul venerării celui ce s-a născut la un deal distanţă – enormă distanţă! – de semnatarul acestor rânduri: Dealul Verzii, ce desparte Glăvile de Scundu.

Ioan St. Lazăr, procuratorul memoriei lui Valeriu Anania, posedă talantul, dar şi vocaţia bunei lui investiri.

Note:

1 În limba latină *pons,-tis* – „pod", *facio,-ere* – „a face".

2 Cassiodor, îndemnându-şi fraţii retraşi în chiliile noilor lăcaşuri de cultură să salveze patrimoniul de spirit al secolelor trecute, lansa legământul: „Fiecare cuvânt scris, sacru ori profan, este o palmă dată diavolului". El zdruncina astfel barierele puse în calea spiritului, judecăţile greşite care valorizau cărţile după gen: sacru ori profan.

3 În acest sens, remarcăm *infra* o definiţie proprie a tălmăcirii Cărţilor Sfinte: „pune(re) în dialog subiacent (a) Logosul(ui) divin cu logosul poetic" (p.39).

4 „călătorie de iniţiere", *apud,* Ioan St. Lazăr (p. 46).

5 „Întregul străluceşte în toate compartimentele".

6 Nu ştim şi nici nu putem să ştim. Pentru că aşa cum „este indispensabil şi imposibil să fii creştin"(*cf.* Jeanne Hersch, *Mirarea filosofică*, Humanitas, 1994, p.312), la fel este esenţial ca, tatonând posibilităţile stilului înalt, să încerci această misiune imposibilă: semnificarea conţinutului divin.

Viorica Răduță

Creioanele Violetei Savu au prospeţime, iar simbolurile capătă răsuciri neaşteptate, cum este cel al vulturului, de pildă.

Alte „tocmiri", confesive

Violeta Savu este la al treilea volum de versuri. După volumele *Refugii în liric (*2004) şi *Atocmiri* (2006), *Din depărtare el mă vedea frumoasă*, publicat la Bucureşti, Editura *Tracus Arte* în 2011, lirismul confesiv capătă întâietate, capătă şi adâncime. Străbătută de durere, parcă romantic, poeta nu se teme de elementul *retro*, ba îl exploatează cu graţie, dându-i, programat, atributul vizionar, cu recuzită aproape eminesciană: „de n-aş fi avut patima sfâşierii/n-aş fi văzut trestia cum pluteşte/pe o dungă de soare-n văpaie" (*apus*). Dar dragostea, tema volumului, are în fundal modelul *Cântarea Cântărilor*, nu în literalitatea ei, ci în negativ, o răsucire sângerândă a propriei experienţe erotice, un aproape care s-a depărtat, iubirea fiind neîmplinită, femeia nenuntită. Ipostaza Sulamitei nu este întâmplător evocată, pare un avatar al poetei, dar şi ea transpusă în răspăr, golită de plinătatea biblică: „cine ar mai fi Sulamita/fără citeră şi mandragore?//am golit Biblia/de Cântarea Cântărilor/n-a mai rămas nici un/rost de frumos" (*fără amor*).

Avatar explicit e tot un personaj biblic, Magdalena a patimilor: „…mi-am lipit inima/cu cea dintâi patimă/a Magdalenei" (*atavism*). Tonul elegiac este translat unui alter-ego, masca lirică fiindu-i potrivită poetei bântuite de pustiu: „promite-mi/că-mi vei tămădui cicatricea/pe care orice femeie o ascunde/nu din pudoare/ci din abisul singurătăţii"(lamentaţia **Evei**; s. n.). Într-o spovedanie limită, rostită „cu lacrimi antociene", cămaşa durerii unui Nessus feminin este schimbată într-una a pătimirii iisusice: „Dacă te-ai fi aplecat în mine/ai fi văzut-eu am suflet/fără cusături ţesut/o cămaşă de Iisus" (*Lacrimi violete*). În final, după purtarea suferinţei erotice până la capăt, starea de levitaţie e chiar o purificare, „curăţare a inimii". Dacă nu se face apel la recuzita biblică, livrescul, în genere, se strecoară împlinit, cu iradieri simbolice clare. Astfel, Yggdrasil, aparent atribut, trimite la mitologia nordică, cu toată etimologia şi simbolistica sa, într-o romanţă de seară: „mi s-a făcut dor/să catifelez trupul tău yggdrasil/cu pielea mea struguroasă".

Starea recurentă este a fisurii eului, a „departelui", care distanţează trăirile, şi „aproapelui", cu momentele erosului în clipele lui suspendate, eternizate. Poezia e traumatică şi compoziţia volumului nu se rupe întâmplător în două, una „Din depărtare…", a doua, împlinind titlul în întregul său, „El mă vedea frumoasă", întrucât trecutul şi prezentul sunt, întâi, o privire lucidă asupra iubirii pierdute şi, doi, o retrăire a însăşi suferinţei, cu voluptatea patimii, senzualităţii de atunci. De aceea avem două registre poetice, unul cantabil, de romanţă cu accentele distanţării, celălalt visceral, tumultuos până şi în expresie. Contrapunctul se poate vedea din două poeme alăturate: „îngenuncheam în trupul bărbatului/ ca-ntr-un templu păgân (…) o imagine alungită a unui zeu/ sfidător el îmi condamna blândeţea"(*nocturnă*), „bărbatul căruia i-am atins cu degetele/ cu versurile albe cu buzele fremătânde sexul,/ care şi el m-a atins cu degetele/ cu rănile picurate cu buzele arse// ieri a rostit dureroase cuvinte. din vocea lui/ lipsea timbrul altădată de sirinx// ca si cum toate îmbrăţişările au fost trucaje/ şi limbile noastre nu s-ar fi împreunat/ niciodată în sincreza sărutului// şi în cele mai triste seri si tăceri// nu ne-am fi mângâiat/ cu degetele cu inimile cu buzele în bucăţile/ de vatelină ale cărnii. ca si cum am fi săvârşit// un act banal pentru o singură si ultimă dată." (*el nu m-a iubit*). În aceste versuri puternice stă şi linia viitoare a liricii Violetei Savu, care ar trebui să exploateze lirismul agresiv, o rostire mai acută decât a tandreţii şi disperării.

Totuşi, memoria afectivă aduce destulă expresivitate imaginilor familiale, delicate, dar şi ele au fundal mistic: „atâţia ani între noi cuvintele / şi-au sacrificat mieii // e primul poem pe care ţi-l scriu / înainte ca noi să murim / te iubesc mamă te iubesc fiică // exersez în memorie / ziua când m-ai găsit / necăjită lovită // tot legeni pe glezne / copilării adunate" (*amintire*). În aceste cazuri poezia devine şoaptă, apropiată rugăciunii: „cu petale de crini / bunica / îmi ştergea de pe buze / roua înroşită de colţii / furioşilor zmei" (*pieta*). Poemele demonetizării erotice au, însă, alt ton, dezamăgirea se formulează lucid, cu notări la rece/distanţă: „Dacă într-o zi voi trage şi eu un as de pică / aş vrea să fie vară toridă să port rochiţa roz / pe care ţi-au căzut privirile când mergeai apăsat / spre biserica unde nu se mai ţin liturghii de duminică. // mă voi întreba câte idile ai clădit pe ruine, / câte femei ai iubit cu aceleaşi culori în cuvinte, / cum le-ai lăsat ridicându-te ca un plop / dimineaţa" (*O moarte cu Cliff*). Alte poeme sunt mici parabole, ca aceea a mecanicului de locomotivă. Minciuna şi adevărul cărnii sunt tratate liric, dar într-o logică strânsă: „iubita mea crede că noaptea / între o staţie de tren şi alta / calea ferată e pustie / în realitate nu este deloc aşa / Ham!" (*Adevărul mecanicului de locomotivă*).

Creioanele Violetei Savu au prospeţime, iar simbolurile capătă răsuciri neaşteptate, cum este cel al vulturului, de pildă. Cunoscuta pasăre solară apare ca mesager al morţii, iar trimiterea la Kevin Carter, cu premiul Pulitzer tocmai pentru o fotografie după care şi-a atras fatalitatea, dinamizează poemul antiliric *Foamea de vultur*. Ipostaziată tocmai în imaginea fetiţei cu amintirile mamei sau ale bunicii, cât şi a iubitei prinse în „austera" despărţire de „Rubliovul" „ca o umbră", poeta se doreşte absolvită de trecut („Doamne, ia de pe mine acest vultur şi dăruieşte-l cerului pentru reîntregirea firescului"), dar lectorul nu poate ignora dramatica fotografie a lui Carter, unde vulturul aşteaptă moartea copilului. Din fericire, aflăm în acest volum vindecător prin simplitatea confesiunii şi simbolurile ascensiunii, „scara la cer", ca semne ale salvării din amintirile grele.

litere

Anchetă, la 155 ani...

– urmare din p. 32 –

vor agiunge la ace desăvârşită osândă." Vel Logofătul e la fel de operativ şi face, imediat, o adresă Secţiei I pentru a se conforma Rezoluţiei Domneşti: „Să se scrii ispravnicilor ca după anaforaua aceasta Înălţimea Sa au binevoit a puni apostilul mai sus pe care să li-o facă cunoscut că ei sunt slobozi di supt arest." De Paşti toată lumea artistică, de la Soveja şi Caşin, e liberă. Alecu Russo a fost surghiunit, la Soveja, de la sfârşitul lui februarie şi până la începutul lunii aprilie 1846. A stat la „puşcărie" cam o lună şi ceva. Suficient ca să se întâlnească cu Mioara.

Deşteptaţi ţara, ca să mor liniştit!

Din aprilie 1846 şi până în iunie 1848, (când iscăleşte şi redactează, alături de alţi revoluţionari, Proclamarea Partidului Naţional din Moldova) nimeni nu mai ştie nimic de Alecu Russo. Proclamarea e faimoasă pentru că e o chemare revoluţionară împotriva lui Mihail Sturza, Domnul Moldovei. Revoluţia de la 1848 eşuează şi Alecu Russo trebuie să ia calea exilului pentru următorii trei ani. Vasile Alecsandri zice că revoluţionarul ar fi stat, în acest interval, la Paris. Când revine acasă se dovedeşte a fi un unionist convins. Acum, Grigore Ghika, primul domn de după Revoluţie, îi oferă posturi importante în administraţie. La început e numit „candidat la Divanul de Apel din Iaşi". Se face avocat şi practică avocatura, între 1853 şi 1855. E, pe rând, agă (în 1856) şi spătar (1857) dar rigorile unui serviciu regulat îl fac să demisioneze de fiecare dată. Aşa cum făcuse şi când, înainte de revoluţie, când fusese numit de Vodă Sturza asesor la Piatra. În 1857, se lasă de politică şi crede că e timpul să se apuce de negustorie, o îndeletnicire vădit liberală. El arendează pământuri şi vrea să facă agricultură. Îl convinge şi pe Vasile Alecsandri să-l lase să-i administreze Mirceştiul. Se împrumută la Banca Naţională a Moldovei cu 8.500 de galbeni. Afacerile îi merg din cale afară de prost şi omul devine falit. I se pune sechestru pe toată averea agonisită până atunci. Îşi pierde două moşii din judeţul Bacău şi toate drepturile politice. Se îmbolnăveşte şi zace, grav bolnav, într-o mahala a Iaşilor. Pe 24 ianuarie 1859 se înfăptuieşte Unirea Principatelor. Nu este de faţă la eveniment dar află şi se bucură de el. Din acest punct de vedere, pe 4 februarie, Russo moare împăcat. Vasile Alecsandri era la căpătâiul prietenului său şi a relatat că ultimele lui cuvinte au fost rostite în franceză: „Courage, mes amis! Reveillez la patrie şi vous voulez que je m endorme content..."

Mioriţa. Testul de paternitate

Mioriţa e, potrivit lui Alecu Russo, „cea mai frumoasă epopee păstorească din lume. Însuşi Virgil şi Ovid s-ar fi mândrit cu drept cuvânt dacă ar fi compus această minune poetică". În „Studie moldovana", Russo scrie că „Mioara, Năframa, Mihul, Bujor, Toma lui moş Codreanul vor trăi cât va fi un român pe lume" în timp ce creaţiile unor poeţi contemporani „vor trăi vremea cerută ca să putrezească un colţ de hârtie".

Lucian Predescu, îngrijitorul ediţiei „Alecu Russo/ Opere complete", apărută la Editura Cugetarea/Georgescu Delafras din 1942, discută, într-un capitol, contribuţia acestuia la culegerea de poezii poporane întocmite de Vasile Alecsandri. În 1852 şi 1853, poetul de la Mirceşti tipăreşte două broşuri de poezii poporane intitulate „Balade adunate şi îndreptate de Vasile Alecsandri" iar în 1866 apar, la Bucureşti, „Poezii populare ale Românilor adunate şi întocmite de Vasile Alecsandri". Alecsandri recunoaşte, în mai multe rânduri, contribuţia lui Russo la culegerea folclorului pentru că era în cunoştinţă de cauză. El poseda chiar manuscrisele lui Russo. Într-o notă, din 1850, Alecsandri recunoaşte (apud Lucian Predescu, op.cit., pag.39) că Mioriţa „mi-a fost adusă din Munţii Sovejei de A.Russo, care o descoperi împreună cu multe altele în vremea cât a fost exilat la mănăstirea Sovejei".

E ciudat cum un om instruit aşa cum era Russo (şi care ştia foarte bine ce reprezenta, Mioriţa pentru neamul românesc) nu îşi revendică paternitatea descoperirii capodoperei. Ni se pare, din acest punct de vedere, un om de o modestie extremă. Mai ales că puţinătatea operei sale l-ar fi îndreptăţit să se folosească de această descoperire miraculoasă pentru literatura noastră pentru a deveni, alături de Alecsandri, ceea ce sunt Fraţii Grimm în Germania. Ştim că Russo era foarte bun prieten cu Alecsandri. Din acest motiv, frumos ar fi fost pentru bardul de la Mirceşti să-l fi trecut şi pe" fratele său", Alecu, pe coperta culegerilor care l-a făcut faimos doar pe unul singur.

Post Scriptum cu boieri şi cucoane. „Ce leşina de râs"

În anul 1855, Russo scrie, tot în „Studie moldovana" (1851-52), că „arma cea mai grozavă care au bătut cetatea trecutului au fost schimbarea portului vechi". Autorul nostru a constatat că „ivirea pantalonului în prinţipate, ca tot lucrul menit de a preface societăţile, fu întâi ruşinoasă, râsă, hulită şi bagiocorâtă". La vederea, pe stradă, a bonjuriştilor (între care era inclus şi Russo) „boierii şi cucoanele leşina de râs". Iată cum, bietul Alecu Russo, mort la doar 40 de ani, a influenţat imens atât literatura română cât şi societatea românească. Odată cu Mioriţa iar a doua oară prin purtarea pantalonilor într-o lume costumată doar în „straiul oriental, moale şi larg". Dar nimeni nu pare, încă, să-i asocieze numele cu aceste împliniri epocale.

Florian Silişteanu

cele douăecişitrei de ape din fericirile lui florian

1 - deal după deal şi tot aşa mai la vale stă să se ridice din palma pământului....degetul lui Dumnezeu. mi-e bine să ştiu că degetarii poporului din popor se vor îngriji întru o cuminţenie a demnităţii –

2 - când îl iubeşti pe Dumnezeu nu pui întrebări nu pui absolut nici o întrebare nici de om nici de pasăre nici de distanţă nici de vedenie când îl iubeşti pe Domnul nu te uiţi la ceas şi nu nici pe cer ...când îl iubeşti pe Domnul doar mergi

3 - le-am şoptit maimuţelor că pe lângă nefericirile de pe la etajele conducătoare mai există şi o micime fără număr în poporul român o micime a şmecherilor a putorilor a proştilor şi a parşivilor atât de numeroasă micimea încât orice altă civilizaţie extraterestră care ne-ar vizita ar fugi de ar rupe galaxia

4 – ai grijă când pui ceasul să sune – de nu eşti atent te va trezi ori mai devreme şi atunci vei pleca obosit în călătorie ori prea tarziu te va trezi şi atunci vei uita unde trebuia să te trezeşti

5 - îmi doresc o românie fără găşti ...iar prin muzee să se poată găsi în sfârşit şi ...răspunsuri

6 - mă scoate tristeţea din minţi atunci cand vorbim despre oamenii la trecut ...când încă sunt

7 - operaţia cea mai grea e să îţi pui inima când ai alta

8 - am avut grijă mai mereu să mă uit în oglinda în care Dumnezeu ne lasă un loc pentru somn - numai cine s -a trezit poate adormi din nou iar acela nu este nimeni altul decât Domnul nostru IIsus - de aceea potrivit ar fi ca prin faptele noastre să nu-l mai răstignim şi a doua oară

9 - poezia este o fată mare de care te-ai îndrăgostit nebuneşte care se mărită cu cel mai bun prieten al tău

10 - pe drum mergi în papucii Domnului! calcă atent să nu striveşti sub picioare lumina care se scurge din oasele celor care au murit pentru demnitate!

11 - cu adevărul nu dai faţă cu adevărul nu te cerţi cu el nu te dai nici prieten nici la mişto nici în coadă de peşte. adevărul este o cană plină cu apă. eşti însetat te uiţi în luciul care pâlpâie în cana ta şi îl bei repede repede ca să te faci mare şi frumos ca să îl poţi vedea pe Domnul când îţi toarnă în pahar distanţa

12 - respectul nu vine din aplecare din înclinare ci din vârful de pe dealul de pe coloana vertebrelor acolo unde aşează Domnul un steag ca să nu piardă distanţa drumul spre casă

13 - dreptatea nu e de partea celui care o dă şi nici de partea celui care o primeşte. dreptatea este rugăciunea rugăciunilor deci ea nu se poate lipi ca un magnet pe uşa vecinului sau a unei idei. dreptatea nu e nici la mijloc nici la sfârşit. dreptatea este întotdeauna la început

14 - răspunsul plăcut Domnului nu vine din întrebări ci din dragostea pentru El

15 - cel mai frumos poem al unui preşedinte este poporul care nu aşteaptă să vină un străin să le măture curtea. ori aceasta se întâmplă numai atunci când muşcata din fereastra acelui popor este stropită nu cu balele unor milogi ci cu lacrimile celor care au trudit ca tu azi ca tu şi alte mii ...sa puteţi înjura

16 - şi trecători suntem şi în poze când se uită la noi de dincolo distanţa!

17 - numai omul liber are conştiinţă are Dumnezeu

18 - demnitatea este singura marcă poştală a unei naţiuni un timbru care se încadrează perfect pentru a fi aplicat pe acest plic al normalităţii

19 - caţiva oameni au încercat să mă pună la zid....nu mi-am luat avocat niciodată... atunci când te ştii curat apa nu e altceva decât o bucurie... sunt fericit - dovadă sunteţi dumneavoastră că mă vedeţi

20 - poeţii sunt doar nişte păsări pe care le împuşcă oamenii mari ca mai apoi să le aşeze zborul în distanţa propriilor neîmpliniri

21 - criticii literari nu sunt altceva decât nişte statui care încearcă să le bage poeţilor să le bage minţile în cap

22 - oamenii sunt matematica lui Dumnezeu! nu încercaţi să faceţi socotelile... altcineva înmulţeşte... altcineva dă cu rest

23 - de aceea nu putem fi toţi egali de aceea nu putem bea apă inaintea celui însetat. însetat este cel care zboară nu cel care stă şi cască gura la pasăre.

din vremea lui ianuarie 2014 sacramento usa

poezia este o fată mare de care te-ai îndrăgostit nebuneşte care se mărită cu cel mai bun prieten al tău

Număr ilustrat cu imagini de la Palatul Azem - Damasc şi marchetărie în marmură florentină.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că *Argeș* nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU** (s_fusaru@yahoo.com, http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Corector: **RADU GÎRJOABĂ**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

Mihai Barbu

Russo scrie zilnic, fumează „nu ca un turc ci ca patru” şi-i citeşte pe Teophile Gautier şi Nicolae Bălcescu. Pe 10 martie 1846, Russo ascultă un concert improvizat de ţăranii acelor locuri. Un om frumos din această rasă „care se cheamă.singur mocan” îl impresionează peste măsură. Acesta îi cântă „tot felul de arii moldoveneşti, mocăneşti, aredeleneşti apoi o întoarce la acea epopee aşa de simplă, aşa de naivă şi aşa de dulce melancolie şi regret, numită doina.” De la acest lăutar, Russo culege o seamă de balade populare.

non fiction

Anchetă, la 155 ani distanţă, asupra tânărului care nu şi-a asumat, niciodată, paternitatea Mioriţei (Şi nici purtarea pantalonilor la 1848...)

În anul 1846, Alecu Russo avea aproape 27 de ani când a debutat, ca dramaturg, în capitala Moldovei. Pe 17 ianuarie, trupa lui Costache Caragiale îi joacă, în premieră, piesa „Băcălia ambiţioasă”. Peste o lună, în ziua de 25 februarie, acelaşi Caragiale pune în scenă „Jicnicerul Vadră” dar piesa se dovedeşte a fi cu bucluc încă de la premieră. („Subiectul dacă voiţi să-l ştiţi, era numai o scenă de haiduci moldoveni, cu îmbrăcămintea şi graiul lor, cu cântece de ale lor, care la sfârşit se ucideau toţi”) . Nu moartea în masă a eroilor a deranjat stăpânirea ci plasarea, în text, a unor pasagii prea revoluţionare pentru acea vreme. Vodă Sturza se dovedeşte a fi un om energic şi purcede, imediat, la o acţiune profilactică. El nu îşi trimite artiştii la închisoare ci îi plasează, în exil, în două mănăstiri: pe actori îi duce la Mănăstirea Caşin iar pe autor la Mănăstirea Soveja. E un prim semn al destinului. Nu ştim ce s-ar fi ales de literatura română dacă judecata lui Vodă ar fi fost pe dos. Dar să nu anticipăm...

Povestea plecării într-un exil unde Mioriţa te putea aştepta după colţ

Cele două piese nu s-au păstrat dar ştim, din fericire, ce a stârnit mânia lui Vodă Sturza din chiar însemnările dramaturgului. „Sala era plină, au fost aplauze, numai autorul n-a aplaudat. Mai întâi din modestie apoi pentru că nu era mulţumit de piesă şi mai ales de actori cari, în cea mai mare parte, nu-şi ştiau rolurile, nici de cenzură, care ştersese aproape a treia parte a piesei”. Cu toate că vigilenţii oameni ai stăpânirii au eliminat din „epigramă” (aşa îi zice autorul piesei sale) tot ce li se părea suspect, inevitabilul era dator să se producă. Piesa se joacă doar o singură dată. Versurile „De la Iaşi la Dorohoi/ Ţara-i plină de ciocoi” sunt considerate, de cenzură, că ar fi fost un posibil prilej de zaveră. Trimiterea autorului în exil are, însă, un alt substrat.

A doua zi, după premieră, directorul teatrului îi cere autorului „să-l împrumute cu bucata”. Russo îi dă „bucata” şi iese în oraş. În lipsa sa, este căutat de d-l Aga. Nu-l găseşte dar Russo merge personal la Agie şi, pentru că nu-l găseşte pe cel căutat, lasă un bilet de vizită. Se întoarce acasă şi joacă şah cu nişte amici. Vine Aga şi sluga casei aduce oaspetelui ciubuce şi dulceţi. Apoi, omul stăpânirii îl ia de mână pe autor şi îl invită la ministru „pentru a da oarecari desluşiri”. Dramaturgul era „vesel ca o ciocârlie” şi, înainte de a pleca, dă poruncă, în gura mare, ca slugile să pună masa pentru cină. Russo îşi ia pălăria, mănuşile şi biciuşca şi urcă în trăsură cu Aga. Pe drum, cei doi au vorbit civilizat, ca doi oameni de lume. Ajung la ministru. „Domnule, vreţi să tulburaţi ţara? Aţi făcut o piesă care atacă ordinea publică şi instituţiile ţării. Nu vreţi, deci, domnule, să vă liniştiţi şi să trăiţi fără a tulbura buna ordine?”

Russo joacă, în faţa autorităţii, comedia omului neştiutor: „Dar nu sunt lămurit pentru ce am fost chemat aici. Pentru a da lămuriri asupra subiectului piesei sau ca acuzat?” Ministrul îl acuză că autorul ar fi ordonat, pe răspunderea sa, „de a recita câteva pasagii din piesă, şterse de cenzură”. Omul stăpânirii era înconjurat de mai mulţi slujbaşi şi de directorul teatrului. Recunoaşte, în mâna ministrului, broşura (adica „bucata”) ce i-a dat-o cu o zi înainte directorului. „Domnia ta eşti pârât de a fi poruncit, sub a domniei-tale răspundere, actorilor, să rostească unele cuvinte şterse din bucată de către cenzură”, îi zice ministrul. „Şi cine mă pârăşte?” „Actorii!” Grefierul citeşte o hârtie care cuprindea mărturisirile actorilor. Autorul e galant şi zice că hârtia nu o poate lua în seamă „fiindcă e stoarsă de la ei prin îngrozire”. (În sinea sa, Russo avea altă părere în privinţa actorilor. El credea că aceştia făceau parte dintr-o „prăvălie de pehlivani”.)

Russo e informat de cei prezenţi că Măria Sa era supărat. Ministrul merge la Vodă „ca să cerce a înlătura pacostea” de pe capul autorului dar se întoarse plouat. Vodă semnase, deja, „ofisul domnesc” datat 26 februarie 1846. În actul de acuzare se menţionează faptul că „Alexandru Russo a urmat prin ale sale îndemnuri de a se pune în turburarea liniştei obştei, îndemnând mai ales şi pe actorii Teatrului Naţional de rostiri scandaloase pe scena teatrului”. Prin urmare, Vodă a hotărât „a se închide pe această faţă (e vorba de Autor, n.n.) spre înfrânare în mănăstirea Sovegei” unde i se indică un regim „la post şi rugăciune”.

Era clar că Vodă voia, cu orice preţ, să dea o pildă. Russo vrea să se întoarcă acasă, pentru cinci minute, dar nu i se mai permite. Porunca lui Vodă trebuia îndeplinită imediat. Aşa că Aga îi puse pe umăr blana sa, ministrul i-a dat „o căciulă, galoşi, un ciubuc şi tutun” iar toţi cei prezenţi îi deteră ceva bani. Ce e soarta scriitorului? Intră la stăpânire slobod şi iese ca „prizonier de stat”. Vodă nu i-a uitat nici pe actorii (delatori) şi îi trimite şi pe respectivii în exil. „Iată, domnule Russo, ce păţim din cauza domniei tale”, îi reproşează cei care, în limbajul de astăzi, tocmai „l-au dat în gât”.

Istoria unei relaţii dintre un un Serenissime şi un foarte umil servitor

În urmă cu 15 ani, altele erau relaţiile între Alex. Russo şi Mihail Sturza Vodă. Pe atunci, tânărul îi scria în franţuzeşte lui Vodă, numindu-l „Altesse Serenissime” iar el semna „le tres humble et tres devoue serviteur Alex Russo”. Pentru că tatăl său îl dezmoştenise, Alecu îl imploră pe domnitorul Moldovei să-l numească într-un post de asesor la o judecătorie ţinutală. Vodă este generos şi pune o rezoluţie favorabilă şi o trimite în atenţia Logofătului Dreptăţii. Acesta se conformează şi când se iveşte oportunitatea dă ordinul nr.5101 din 27 septembrie 1841: „Prea înălţatul Domn cu decretul slobozit la 17 a curgătoarei luni supt no.232 au binevoit a rândui la ace Giudecătorie în locul săvârşitului din viaţă Clucer Alicsandru Popovici pe d-l Alecu Rusu, de care spre ştiinţă i se face cunoscut.” Astfel, Alecu Russu (actele citate mai sus dau mai multe variante ale numelui şi noi le-am păstrat întocmai cum le-am găsit la cercetătorul Traian Ichim, publicate într-o *Viaţă Românească* de-acum 90 de ani, n.n.) este rânduit în slujbă la 1841 Octomvrie 4, ca asesor la Judecătoria Neamţ. Era holtei (aşa a rămas toată viaţa) şi a învăţat „franţuzăşti, nemţăşti şi moldovineşti a scrii şi a ceti în academiili de prin ţărili străini”.

Fasole şi rugăciuni, în fundul unei mănăstiri

La o oră de la întrevederea cu ministrul, autorul era, deja, aruncat într-o căruţă de poştă şi, pe un ger aspru, e dus la Soveja. Actorii „fură luaţi grămadă, ticsiţi într-o căruţă evreească” şi duşi la Caşin. În acest scurt interval de timp, Russo apucă să-i scrie lui Vasile Alecsandri pentru a-l informa de nenorocirea ce se abătu asupra lui. „Nu-mi rămâne decât timpul necesar ca să-ţi vestesc că guvernul şi-a pus în gând să facă din mine un om important şi demn de exil. I s-a năzărit guvernului, precum se năzare cailor cu nărav şi a găsit de cuviinţă a mă aresta şi a mă condamna, ca să capăt simţiri religioase în fundul unei mănăstiri. O, guvern părintesc! El nu are alt vis decât fericirea noastră....”

Căruţa trece, în noapte, prin Vaslui, Bârlad, Tecuci, Focşani şi ajunge în satul Câmpii. Acolo egumenul Sovegei vine să-l preia pentru „a-l închide ca pe un tulburător al ordinei publice al ţărei sale”. Stareţul trebuie să-l păzească „noapte şi zi cu doi oameni înarmaţi, destoinici şi incoruptibili” şi de „a-l păstra în secretul cel mai sever, de a nu-i permite să scrie sau să primească scrisori şi de a-l supune unui regim de fasole şi rugăciuni pentru pocăinţa şi ispăşirea sa”.

Egumenul se dovedeşte a fi un om cumsecade şi nu ascultă, întrutotul, de cele ce-i transmisese Vodă. Russo scrie zilnic, fumează „nu ca un turc ci ca patru” şi-i citeşte pe Teophile Gautier şi Nicolae Bălcescu. Pe 10 martie 1846, Russo ascultă un concert improvizat de ţăranii acelor locuri. Un om frumos din această rasă „care se cheamă.singur mocan” îl impresionează peste măsură. Acesta îi cântă „tot felul de arii moldoveneşti, mocăneşti, aredeleneşti apoi o întoarce la acea epopee aşa de simplă, aşa de naivă şi aşa de dulce melancolie şi regret, numită doina.” De la acest lăutar, Russo culege o seamă de balade populare. În jurnalul său, intitulat, „Soveja” (scris în limba franceză) Russo nu pomeneşte nimic de *Mioriţa*. Din „Ghidul Mănăstirilor din România” (Editura *Sofia*, 2011) aflăm că, la Soveja, se mai poate vizita Mănăstirea „Naşterea Domnului”, ziditǎ de Matei Basarab în 1645, „cu ruinele chiliilor în care a fost închis Alecu Russo, cel care avea să culeagă, pe aceste locuri, în 1846, balada *Mioriţa*”.

Iertare şi slobozenie de luminaţii praznici a Învierii Mântuitorului

Cum se apropiau sărbătorile pascale iar orice om trebuie să fie mai bun, vel logofătului Iordachi Ghica i se face milă şi de autor şi actori. El scrie, în ziua de 28 martie 1846, o anafora Domnului rugându-l să-l ierta de păcate. „Prea Înălţate Doamne!, Fiindcă după ştiinţele primite, din actorii surghiuniţi la Monastirea Caşinului din ţinutul Bacăului după împregiurări cunoscute Înălţimei Voastre, unul se găseşte bolnav, nu mai puţin şi Alecu Russo, aflător asemine la Monastirea Soveja din ţinutul Putnii este bolnav, în priivirea luminaţilor praznici a Învierii Mântuitorului ci se apropie, gios iscălitul plecat priimeşte îndrăzneală a ruga pe Înălţimea Voastră ca cu milostivire asupră-le să binevoiţi a le da iertare şi a-i slobozi pe toţi de la asămine arestuire ca pocăiţi de a lor greşeală să se bucure petrecând sfintele sărbători, în mijlocul familior lor, care cu atâta mai mult de cât chear ei, să găsesc cuprinse de jălire”

Mihail Sturza pune, chiar a doua zi, Rezoluţia Domnească. „Se încuviinţează în nădejde de o întreagă părăsire de la asemine urmări, fără carele

– continuare în p. 31 –